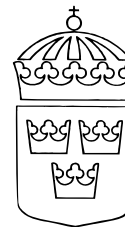

Regeringens proposition

2000/01:140

Reformerade regler för bostadstillägg till pensionärer m.fl.

Prop.
2000/01:140

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 23 maj 2001

Göran Persson

Ingela Thalén
(Socialdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I och med ålderspensionsreformen avskaffas det särskilda grundavdraget för pensionärer. För att kompensera för detta kommer bruttopensionerna att höjas, vilket leder till att nuvarande system för bostadstillägg till pensionärer måste anpassas till de höjda bruttopensionerna. Det övergripande syftet med de föreslagna förändringarna är att bostadstillägget skall göras om så att det fungerar på ett likvärdigt sätt med de nya systemen för ålderspension, efterlevandepension och sjuk- och aktivitetsersättning som med de nuvarande pensionssystemen. Därvid är utgångspunkten dels en likartad fördelningsprofil med den som gäller idag, dels oförändrade kostnader.

En översyn har samtidigt gjorts i syfte att modernisera det bostadstilläggsystem som i sina huvuddelar har varit oförändrat sedan 1962.

Bostadstilläggets karaktär av individinriktat grundskydd betonas liksom avgränsningen gentemot bostadsbidraget. Detta motiverar att systemen för de två bostadsstöden även fortsättningsvis är skilda åt, medan enskilda regler så långt möjligt bör vara enhetliga. I propositionen föreslås ett nytt inkomstbegrepp för det reformerade bostadstillägget, som i princip är likvärdigt med det för bostadsbidraget.

Det nya bostadstillägget skall vara tidsbestämt. Utgångspunkten är att beslut om bostadstillägg skall gälla ett år. Är förhållandena okomplicerade kan beslutsperioden istället vara upp till tre år.

I huvudsak är personkretsen densamma som för nuvarande bostadstillägg. Den tidigare absoluta knytningen till pension (folkpension) kommer dock inte längre att finnas kvar. Istället är utgångspunkten för rätt till bostadstillägg att man har en huvudsaklig och långsiktig försörjning av pension eller uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning. Personkretsen blir därmed något snävare. Partiell ålderspension och omställ-

ningspension kommer inte att grunda rätt till det nya bostadstillägget. Inte heller änkepension till kvinnor födda 1945 eller senare som grundar sig på dödsfall efter utgången av 2002, föreslås ge rätt till bostadstillägg.

Bostadskostnad för gift bidragstagare, vars make inte är berättigad till bostadstillägg föreslås beräknas till hälften av makarnas totala bostadskostnad – till skillnad mot nuvarande regler där bostadstillägget beräknas efter hela bostadskostnaden. Samtidigt införs ett fribelopp vid inkomstberäkningen för den make som saknar rätt till bostadstillägg, vilket delvis neutraliserar försämringen.

Inkomstbegreppet kommer i huvudsak att följa skattelagstiftningen med vissa tillägg. Som inkomst räknas inkomst av tjänst och näringsverksamhet samt inkomst av kapital. Därtill läggs 15 procent av förmögenhet överstigande 100 000 kronor per person.

Inkomst av tjänst och näringsverksamhet beräknas utifrån en förväntad framtida inkomst, medan uppgifter om förmögenhet och inkomst av kapital hämtas från senast kända uppgifter.

Sedan den bidragsgrundande inkomsten fastställts räknas denna om till en reduceringsinkomst. Detta innebär att vissa inkomster viktas samt att ett fribelopp dras från inkomsten. Bostadstillägget minskas därefter med 62 procent av reduceringsinkomsten upp till ett prisbasbelopp och med 50 procent däröver. Reglerna om viktning och avräkning är en teknisk konstruktion för att uppnå neutralitet gentemot nuvarande inkomstprövningsregler.

Fribeloppet skall svara mot ett grundläggande konsumtionsbehov och föreslås i huvudsak knytas till basnivåerna för allmän ålderspension respektive sjuk- och aktivitetsersättning. Fribeloppet är till skillnad mot dagens regler inte individuellt beräknat, vilket är en betydande förenkling.

För det särskilda bostadstillägget föreslås i stort oförändrade regler. En skillnad är dock att bidragstagarens disponibla inkomst, som avgör rätten till särskilt bostadstillägg, skall beräknas efter i princip faktiska skatte regler, till skillnad mot dagens starkt schabloniserade skatteberäkning.

De nya reglerna föreslås träda ikraft den 1 januari 2003. Av främst administrativa skäl föreslås att övergången till det nya bostadstilläggs-systemet sker successivt. Samtliga bostadstillägg som utges vid utgången av 2002 skall räknas om tidigast den 1 januari och senast den 30 juni 2003. Fram till omprövning betalas decemberbeloppet ut i bostadstillägg. Bidragstagare med förmån som inte längre grundar rätt till bostadstillägg, får behålla bostadstillägget t.o.m. juni 2003. Särskilda övergångsregler vid beräkning av bostadskostnad gäller även för förmånstagare vars make saknar rätt till bostadstillägg.

I denna proposition förslås även att i beräkningsunderlaget för garantipension för personer födda 1937 eller tidigare skall, som huvudregel, ingå det tjänstepensionsbelopp som ingår i taxeringen året före det år under vilket garantipensionen betalas ut.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	6
2	Lagtext.....	7
2.1	Förslag till lag om bostadstillägg till pensionärer m.fl.	7
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2000:781) om ändring i lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension.....	15
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:708) om upphävande av lagen om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension	16
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall.....	18
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag.....	19
2.6	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:000) om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799).....	20
2.7	Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)	21
2.8	Förslag till lag om ändring i lagen (2000:798) om ändring i lagen (1998:702) om garantipension	22
3	Ärendet och dess beredning	24
4	Gällande bestämmelser om statligt bostadsstöd, m.m.	26
4.1	Inledning	26
4.2	Bostadstilläggssystemet (BTP-systemet)	26
4.2.1	Bakgrund	26
4.2.2	Närmare om bostadstillägg	27
4.2.3	Beräkning av boendekostnad	28
4.2.4	Beräkningsunderlaget, m.m.....	28
4.2.5	Särskilt bostadstillägg till pensionärer	28
4.2.6	Kommunalt kompletteringsbelopp	28
4.3	Bostadsbidragssystemet (BOB-systemet)	29
4.3.1	Bakgrund	29
4.3.2	Närmare om bostadsbidraget	29
4.3.3	Beräkning av boendekostnad	30
4.3.4	Beräkningsunderlaget, m.m.	30
4.4	Samordning av bostadstillägg till pensionärer och bostadsbidrag	30
4.5	Sammanfattande jämförelser.....	30
4.6	Betänkandet SOU 1997:85	31
5	Allmänna överväganden	32
5.1	Principer för ett reformerat bostadstilläggssystem	32
5.2	Lagreglering och ikraftträdande	37
6	Kvalifikationskrav för det reformerade bostadstillägget.	38
6.1	Allmänna pensionsförmåner som kvalifikationsgrunder för det reformerade bostadstillägget	38
6.1.1	Generellt om kvalifikationskravet	38

6.1.2	Ålderspension	39
6.1.3	Efterlevandepension i form av omställningspension och särskild efterlevandepension	41
6.1.4	Änkepension	43
6.1.5	Hustrutillägg	46
6.2	Allmän sjukförsäkringsförmån i form av aktivitets- eller sjukersättning som kvalifikationsgrund för det reformerade bostadstillägget	47
6.2.1	Aktivitets- och sjukersättning	47
6.2.2	Kvalifikationskravet för det reformerade bostadstillägget vid vilande aktivitets- och sjukersättning	51
6.3	Förmån som betalas ut från stat inom Europeiska unionen (EU) eller Europeiska ekonomiska samarbets- området (EES) som kvalifikationsgrund för det reformerade bostadstillägget	53
6.4	Betydelsen av avkortad eller reducerad pensions- eller sjukförsäkringsförmån.....	54
7	Bostadstilläggets storlek och omfattning samt den bidragsgrundande bostadskostnaden, m.m.	55
7.1	Bostadstilläggets omfattning.....	55
7.2	Fördelning av bostadskostnaden mellan makar	56
7.3	Samordning av bostadstillägg till pensionärer m.fl. och bostadsbidrag.....	58
7.4	Bostadstilläggets storlek	59
8	Inkomstberäkning för bostadstillägg	61
8.1	Inkomstbegreppet	61
8.2	Inkomst av tjänst och näringsverksamhet samt utlandsinkomster, m.m.	62
8.3	Förmögenhetens inverkan på bostadstillägget	65
8.3.1	Kapitalinkomster	65
8.3.2	Inkomstillägg för förmögenhet, m.m.	65
8.4	Skall den sammanlagda bidragsgrundande inkomsten grundas på uppskattad eller faktisk inkomst?	68
8.5	Tidsperioder för inkomstberäkningen	70
8.6	Gifta och sammanboende i bostadstilläggs- sammanhang.....	71
9	Bestämmande av reduceringsinkomst	73
9.1	Inledning	73
9.2	Utgångspunkten för inkomstprövning av bostads- tillägg till pensionärer m.fl.	74
9.3	Reduceringsinkomst och särskild viktning av vissa inkomster	76
9.3.1	Förbehåll för fribelopp vid omräkning till reduceringsinkomst	79
9.4	Avräkningsprocent	83
9.5	Inkomstprövningen av hustrutillägg, m.m.	95
10	Särskilt bostadstillägg	86
11	Processuella bestämmelser, m.m.	90
11.1	Ansökan om bostadstillägg	91

11.2	Beviljande av bostadstillägg.....	91	Prop. 2000/01:140
11.2.1	Utbetalning av reformerat bostadstillägg	94	
11.3	Anmälningsskyldighet vid ändrade förhållanden.....	94	
11.4	Omprövning av beslut om bostadstillägg, m.m.	95	
11.5	Återbetalning av bostadstillägg och uppgifts- skyldighet	97	
11.6	Överklagande	98	
11.7	Övriga bestämmelser	99	
12	Övergångsbestämmelser	100	
12.1	Särskilda bestämmelser om bostadstillägg under en övergångsperiod	100	
12.2	Ändrade förhållanden under tid som bostadstillägg utges under en övergångsperiod.....	101	
13	Konsekvenser.....	104	
13.1	Kostnads- och individeffekter	104	
13.2	Administrativa konsekvenser	107	
14	Uppgift om tjänstepension för beräkning av garantipension för personer födda 1937 eller tidigare	107	
15	Författningskommentar.....	111	
15.1	Förslaget till lag om bostadstillägg till pensionärer m.fl.....	111	
15.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:781) om ändring i lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension.....	128	
15.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension	128	
15.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall.....	129	
15.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag.....	129	
15.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:000) om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799).....	129	
15.7	Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)	129	
15.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:798) om ändring i lagen (1998:702) om garantipension	130	
Bilaga 1	Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över betänkandet Inkomstprövning av bostadstillägg till pensionärer (SOU 1999:52)	132	
Bilaga 2	Lagrådsremissens lagförslag	133	
Bilaga 3	Lagrådets yttrande.....	150	
	Utdrag ur protokollet vid regeringssammanträde den 23 maj 2001	154	

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om bostadstillägg till pensionärer m.fl.,
2. lag om ändring i lagen (2000:781) om ändring i lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension,
3. lag om ändring i lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension,
4. lag om ändring i lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall,
5. lag om ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag,
6. lag om ändring i lagen (2001:000) om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799),
7. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229), och
8. lag om ändring i lagen (2000:798) om ändring i lagen (1998:702) om garantipension.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

Härigenom föreskrivs följande.

Rätten till bostadstillägg, m.m.

1 § I socialförsäkringslagen (1999:799) finns bestämmelser om vem som omfattas av denna lag. Socialförsäkringslagen innehåller också bestämmelser om förmåner vid utlandsvistelse och om handläggning av ärenden, m.m.

2 § Bostadstillägg enligt denna lag kan utges till den som uppbär

1. hel ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension,

2. sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,

3. änkepension enligt lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,

4. änkepension enligt lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,

5. särskild efterlevandepension enligt lagen om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,

6. hustrutillägg enligt lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension, eller

7. pension eller invaliditetsförmån enligt lagstiftningen i en stat som ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, under förutsättning att förmånen motsvarar svensk pension eller ersättning enligt 1–6.

Bostadstillägg kan också utges till en änka som enbart på grund av bestämmelserna i 1 kap. 6 § tredje stycket lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn inte uppbär änkepension.

Bostadstillägg kan också utges till den vars sjukersättning eller aktivitetsersättning har vilandeförklarats enligt 16 kap. 16 § lagen om allmän försäkring.

3 § Bostadstillägg utges trots bestämmelserna i 2 § inte till

1. en pensionär som enbart uppbär ålderspension för tid före den månad då han eller hon fyller 65 år,

2. en kvinna som beviljats änkepension på grund av dödsfall efter utgången av år 2002 och som är född år 1945 eller senare, eller

3. en kvinna som enbart uppbär änkepension för tid från och med den månad då hon fyller 65 år.

4 § Särskilt bostadstillägg kan utges enligt 20 och 21 §§ till den som uppbär bostadstillägg enligt denna lag.

5 § En bidragsberättigad som är gift men stadigvarande lever åtskild från sin make skall likställas med ogift person, om inte särskilda skäl talar mot detta.

En bidragsberättigad som stadigvarande sammanbor med någon med vilken han eller hon har varit gift eller har eller har haft barn skall likställas med gift person. Om inte skäl visas för annat skall detsamma gälla i fråga om en vuxen person som lever tillsammans med en annan vuxen person, utan att de är gifta med varandra, om de är folkbokförda på samma adress.

6 § I denna lag avses med prisbasbelopp det enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring fastställda prisbasbeloppet.

7 § Bostadstillägg utges endast för den bostad där den bidragsberättigade har sitt huvudsakliga boende (permanentbostaden). För bostad i särskild boendeform lämnas bostadstillägg endast för boende i lägenhet eller för boende i en- och tvåbäddsrumsrum.

En bidragsberättigad som vistas eller bor i en särskild boendeform eller i ett liknande boende är berättigad till bostadstillägg för sin ursprungliga permanentbostad under högst sex månader från det att försäkringskassan har bedömt vistelsen eller boendet i den särskilda boendeformen som stadigvarande.

8 § Bostadstillägg utges inte för sådan bostadskostnad som fastställs med beaktande av den bidragsberättigades inkomst.

Bostadstilläggets storlek

9 § Bostadstillägg utges för 91 procent av bostadskostnaden per månad av den del som inte överstiger 4 500 kronor för den som är ogift och 2 250 kronor för den som är gift. För var och en av makarna skall bostadskostnaden beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad.

Bostadstillägg utges inte för bostadskostnad till den del den överstiger 2 250 kronor per månad för var och en av de boende vid boende i tvåbäddsrumsrum i särskild boendeform.

10 § Storleken på det bostadstillägg som skall utges är beroende av den sökandes, och om sökanden är gift även makens, bidragsgrundande inkomst och reduceringsinkomst. Med bidragsgrundande inkomst avses i denna lag den inkomst, för år räknat, som någon kan antas komma att få under den närmaste tiden. Med reduceringsinkomst avses den inkomst som återstår efter det att beräkning gjorts enligt 18 och 19 §§.

11 § Bostadstillägget skall minskas med 62 procent av reduceringsinkomsten till den del den inte överstiger ett prisbasbelopp. Till den del

Beräkning av bidragsgrundande inkomst

12 § Den bidragsgrundande inkomsten beräknas med utgångspunkt i

1. ett uppskattat överskott i inkomstslaget tjänst enligt 10 kap. 16 § inkomstskattelagen (1999:1229),
2. ett uppskattat överskott i inkomstslaget näringsverksamhet beräknat enligt 13 §, och
3. överskott i inkomstslaget kapital beräknat enligt 14 § för året före det år bostadstillägget avser.

Till de sammanlagda beräknade överskotten skall läggas belopp enligt 15–17 §§.

I fråga om en bidragsberättigad som är gift beräknas den bidragsgrundande inkomsten för den bidragsberättigade och hans eller hennes make var för sig.

13 § Överskottet eller underskottet av en näringsverksamhet beräknat enligt 14 kap. 21 § inkomstskattelagen (1999:1229) skall ökas respektive minskas med

- avdrag enligt 16 kap. 32 § inkomstskattelagen för utgift för egen pension till den del det inte överstiger ett halvt prisbasbelopp, och
- avdrag för underskott från tidigare beskattningsår enligt 40 kap. inkomstskattelagen.

14 § Överskottet eller underskottet i inkomstslaget kapital beräknat enligt 41 kap. 12 § inkomstskattelagen (1999:1229) skall ökas respektive minskas med gjorda avdrag i inkomstslaget med undantag för

- avdrag för kapitalförluster till den del de motsvarar kapitalvinster som tagits upp som intäkt enligt 42 kap. 1 § inkomstskattelagen,
- uppskovsavdrag enligt 47 kap. inkomstskattelagen vid byte av bostad, och
- avdrag för negativ räntefördelning enligt 33 kap. inkomstskattelagen.

15 § Tillägg till den bidragsgrundande inkomsten skall göras för

1. inkomst som på grund av 3 kap. 9–14 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) eller skatteavtal inte skall tas upp som intäkt i inkomstslaget näringsverksamhet, tjänst eller kapital,
2. studiemedel i form av studiebidrag,
3. skattefria stipendier till den del de överstiger 3 000 kronor per månad, och
4. ersättning från avtalsgruppsjukförsäkringar för sjukfall som inträffat före år 1991.

16 § Tillägg till den bidragsgrundande inkomsten skall göras för förmögenhet beräknad per den 31 december året före det år bostadstillägget avser enligt vad som anges i denna paragraf och 17 §.

Som förmögenhet räknas den skattepliktiga förmögenheten enligt lagen (1997:323) om statlig förmögenhetsskatt, beräknad med bortseende

från värdet av sådan privatbostadsfastighet eller privatbostadsrätt som avses i 2 kap. 13 respektive 18 § inkomstskattelagen (1999:1229) och som utgör den sökandes permanentbostad samt skulder med säkerhet i denna egendom. För sökande som har sin bostad i särskild boendeform skall detsamma gälla i fråga om värdet av privatbostadsfastighet eller privatbostadsrätt som utgör permanentbostad för den sökandes make.

I lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall finns bestämmelser om beräkning av förmögenhet för den som har fått ersättning enligt den lagen.

17 § Tillägg till den bidragsgrundande inkomsten skall göras med 15 procent av den sammanlagda förmögenhet som överstiger 100 000 kronor för den som är ogift och 200 000 kronor för makar. Det framräknade förmögenhetsbeloppet avrundas nedåt till helt tusental kronor.

I fråga om makar skall värdet av förmögenhet för var och en av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda förmögenhet efter avdrag enligt första stycket.

Beräkning av reduceringsinkomst

18 § Reduceringsinkomsten utgörs av summan av

- pension, sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt 2 §,
- pension eller invaliditetsförmån som utges enligt utländsk lagstiftning,
- inkomst av kapital enligt 12 § första stycket 3,
- tillägg till den bidragsgrundande inkomsten enligt 16 och 17 §§, och
- 80 procent av övriga delar av den bidragsgrundande inkomsten, minskad med ett fribelopp enligt 19 §.

19 § Det fribelopp som avses i 18 § skall motsvara 2,17 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift och 1,935 gånger prisbasbeloppet för den som är gift.

Uppbär den bidragsberättigade sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt 7 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring eller motsvarande utländsk förmån skall i stället för vad som anges i första stycket ett avdrag göras med ett belopp som motsvarar garantinivån för hel sådan ersättning enligt 9 kap. 8 och 9 §§ lagen om allmän försäkring. Detta gäller dock längst till och med månaden före den då den bidragsberättigade fyller 65 år.

Om den bidragsberättigade uppbär mer än en förmån som enligt 2 § berättigar till bostadstillägg, skall avdrag enligt ovan göras med det belopp som är mest förmånligt för den bidragsberättigade.

Inkomsten efter reducering enligt första eller andra stycket är den bidragsberättigades reduceringsinkomst. I fråga om makar skall reduceringsinkomsten för var och en av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda reduceringsinkomst.

20 § Särskilt bostadstillägg skall utges med det belopp som den bidragsberättigades inkomster efter avdrag för skälig bostadskostnad understiger en skälig levnadsnivå, allt räknat per månad.

En skälig levnadsnivå enligt första stycket skall anses motsvara en tolfedel av 1,294 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift och en tolfedel av 1,084 gånger prisbasbeloppet för den som är gift.

En bostadskostnad som uppgår till högst 5 700 kronor för den som är ogift och 2 850 kronor för den som är gift, skall anses som skälig bostadskostnad enligt första stycket.

21 § Vid tillämpning av 20 § skall följande inkomster beaktas:

1. Den del av den bidragsgrundande inkomsten som avses i 12 § första stycket 1 och 2 efter avdrag för den skatte- och avgiftssats som följer av tillämplig skattetabell enligt 11 kap. 6 § skattebetalningslagen (1997:483). Om det för den bidragsberättigade inte kan beslutas någon tillämplig skattetabell skall den skatte- och avgiftssats användas som följer av den skattetabell som skulle ha varit tillämplig om sådant beslut hade kunnat fattas.

2. Den del av den bidragsgrundande inkomsten som avses i 12 § första stycket 3 efter avdrag med 30 procent.

3. Den del av den bidragsgrundande inkomsten som avses i 15 §.

4. Den del av den bidragsgrundande inkomsten som avses i 16 och 17 §§.

5. Bostadstillägg enligt 11 §.

Inkomsterna enligt första stycket 1–3 skall sammanlagda alltid anses utgöra lägst en tolfedel av det för den bidragsberättigade gällande beloppet enligt 19 § efter avdrag för beräknad preliminär skatt enligt första stycket 1.

Ansökan

22 § Bostadstillägg betalas ut efter ansökan. Sådant ansökan skall göras skriftligen hos den allmänna försäkringskassan.

Ansökan skall innehålla de uppgifter som behövs för att bedöma sökandens rätt till bostadstillägg.

Uppgifter om faktiska förhållanden skall lämnas på heder och samvete av sökanden och, om han eller hon är gift, av hans eller hennes make.

Utbetalning av bostadstillägg

23 § Bostadstillägg utges från och med den månad som anges i ansökan. Bostadstillägg får dock inte utges för längre tid tillbaka än tre månader före ansökningsmånaden.

Bostadstillägg får beviljas för en tid av tolv månader. Om det finns särskilda skäl får bostadstillägg beviljas för längre tid, dock längst för en tid av 36 månader.

24 § Bostadstillägg skall betalas ut månadsvis. Årsbeloppet skall avrundas till närmaste hela krontal som är delbart med tolv.

Bostadstillägg som understiger 25 kronor per månad betalas inte ut. Om särskilt bostadstillägg ingår skall dock bostadstillägget alltid betalas ut.

25 § Vid utbetalning av bostadstillägg för förfluten tid till en bidragsberättigad, vars make har uppburit bostadstillägg för samma tid, skall bostadstillägget minskas på sådant sätt att det sammanlagda beloppet under denna tid motsvarar de bostadstillägg som skulle ha utgivits om beslut om båda ersättningarna hade förelegat samtidigt.

Ändrade förhållanden

26 § Den som uppbär bostadstillägg enligt denna lag är skyldig att utan oskäligt dröjsmål anmäla till försäkringskassan

1. om de inkomster som avses i 12 § första stycket 1 och 2 samt 15 § väsentligt har ökat för bidragstagaren eller dennes make,
2. om han eller hon byter bostad eller om boendeförhållandena ändras, eller
3. om han eller hon gifter sig eller äktenskapet upplöses.

27 § Bostadstillägget skall omprövas när något förhållande som bestämmer tilläggets storlek har ändrats.

Bostadstillägget får räknas om utan föregående underrättelse om den del av årsinkomsten ändras som utgörs av en förmån som betalas ut av den allmänna försäkringskassan, pension enligt utländsk lagstiftning, avtalspension eller motsvarande ersättning som följer av kollektivavtal. Detsamma skall gälla när sådant belopp som avses i 19 § ändras.

28 § En ändring av bostadstillägget skall gälla från och med månaden efter den månad då anledningen till ändring har uppkommit. En ändring av bostadstillägget skall dock gälla från och med den månad under vilken de förhållanden har uppkommit som föranleder ändringen, om förhållandena avser hela den månaden.

Uppgiftsskyldighet

29 § Banker och andra penninginrättningar skall på begäran lämna domstol, Riksförsäkringsverket eller den allmänna försäkringskassan sådana uppgifter om en namngiven person som gäller förhållanden av betydelse för tillämpningen av denna lag.

Återbetalning

30 § Den allmänna försäkringskassan skall besluta om återbetalning av bostadstillägg, om den som uppburit bostadstillägget genom att lämna oriktiga uppgifter eller genom att underlåta att fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet har orsakat att bostadstillägget har lämnats felak-

tigt eller med ett för högt belopp. Detsamma gäller om bostadstillägg i annat fall har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och den som uppburit bostadstillägget har insett eller skäligen borde ha insett detta.

Om det finns särskilda skäl får försäkringskassan helt eller delvis efterge krav på återbetalning.

31 § Avdrag på bostadstillägg får göras med skäligt belopp om den bidragsberättigade enligt beslut av en allmän försäkringskassa är återbetalningsskyldig för en ersättning som har utgetts på grund av denna lag eller en annan författning.

Omprövning och överklagande m.m.

32 § Bestämmelserna i 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av försäkringskassas beslut samt överklagande av försäkringskassas beslut och domstols beslut samt om Riksförsäkringsverkets uppgifter skall tillämpas i ärenden om bostadstillägg enligt denna lag.

Övriga bestämmelser

33 § Följande bestämmelser i lagen (1962:381) om allmän försäkring skall också tillämpas på bostadstillägg enligt denna lag:

- 17 kap. 1 § om sammanträffande av förmåner,
- 18 kap. 46 och 47 §§ om Riksförsäkringsverkets tillsyn,
- 20 kap. 2 a § om provisoriska beslut,
- 20 kap. 3 § tredje stycket om indragning eller nedsättning,
- 20 kap. 5 § om preskription,
- 20 kap. 6 § första stycket andra meningen om förbud mot överlåtelse,
- 20 kap. 8 § fjärde stycket om utredningsåtgärder, och
- 20 kap. 9 § om uppgiftsskyldighet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Genom lagen upphävs lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer.

2. Bestämmelserna i lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer gäller fortfarande för bostadstillägg som avser tid före ikraftträdandet.

3. Den som är berättigad till bostadstillägg enligt lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer vid utgången av år 2002 skall ha rätt att fortsätta att få bostadstillägget utbetalt även om sådan rätt inte finns enligt den nya lagen, dock längst till och med juni 2003. Detta gäller dock endast så länge den försäkrade uppbär sådan förmån som berättigar till bostadstillägg enligt bestämmelserna i den gamla lagen eller motsvarande förmån. Vad nu sagts skall även gälla särskilt bostadstillägg.

4. Bostadstillägget får under den tid som avses i punkten 3 betalas ut med samma belopp som betalades ut till den försäkrade för december 2002. Om förhållandena ändras av sådan anledning som anges i 26 § eller om bostadstillägget skall omprövas av någon annan anledning under tiden den 1 januari–30 juni 2003, skall de nya bestämmelserna tillämpas. Bostadstillägget får dock inte dras in enbart av den anledningen att bi-

dragstagaren inte uppfyller kraven i de nya bestämmelserna i 2 § för rätt till bostadstillägg. Prop. 2000/01:140

5. För den som för december 2002 är berättigad till bostadstillägg enligt de bestämmelser som gäller för gift pensionsberättigad, men vars make inte är berättigad till bostadstillägg skall följande gälla. I stället för vad som anges i 9 § får bestämmelserna i 4 § lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer tillämpas. Detta gäller längst till och med månaden före den då maken fyller 65 år eller dessförinnan börjar uppbära sådan förmån som enligt 2 § berättigar till bostadstillägg. Om de äldre bestämmelserna tillämpas skall inte sådant avdrag som avses i 19 § göras vid beräkning av makens reduceringsinkomst. Om bostadstillägget har börjat utges helt enligt de nya bestämmelserna, får inte de äldre bestämmelserna tillämpas därefter.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:781) om
ändring i lagen (1998:708) om upphävande av lagen
(1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make
uppbär folkpension

Prop. 2000/01:140

Härigenom föreskrivs att punkten 1 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension i stället för dess lydelse enligt lagen (2000:781) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande för hustrutillägg som avser tid före upphörandet av lagen.

Föreslagen lydelse

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande för hustrutillägg som avser tid före upphörandet av lagen. *För tiden den 1 januari–30 juni 2003 gäller punkterna 3 och 4 i övergångsbestämmelserna till lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. på motsvarande sätt.*

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension

Prop. 2000/01:140

Härigenom föreskrivs i fråga om ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension

dels att punkten 3 skall ha följande lydelse,

dels att det skall införas en ny punkt, punkt 4, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3. Vid tillämpning av lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension för hustrutillägg till kvinna vars make uppbär ålderspension skall

a) vad som gäller för folkpension i form av ålderspension enligt 1 § första stycket *och* 5 § första stycket femte meningen i stället gälla ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension,

b) hustrutillägg enligt 1 § andra stycket, för år räknat motsvara 1,67 gånger prisbasbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring, om inte annat följer av vad som föreskrivs i 1 § tredje stycket eller 4 §,

c) vad som gäller för folkpension i form av ålderspension enligt 1 § tredje stycket i stället gälla den andel av oavkortad garantipension som mannen enligt 3 kap. 6 § lagen (1998:702) om garantipension är berättigad till eller skulle vara berättigad till om förutsättningarna för rätt till garantipension hade förelegat,

d) vad som gäller för folkpension och tilläggs pension enligt 5 § första stycket andra meningen i stället gälla pension enligt lagen om inkomstgrundad ålderspension

a) vad som gäller för folkpension i form av ålderspension enligt 1 § första stycket i stället gälla ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension,

b) hustrutillägg enligt 1 § andra stycket, för år räknat motsvara 1,67 gånger prisbasbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring, om inte annat följer av vad som föreskrivs i 1 § tredje stycket eller 4 §. *Vid tillämpningen av 4 § första stycket skall hustrutillägget minskas med 60 procent av den pensionsberättigades reduceringsinkomst enligt punkten d,*

c) vad som gäller för folkpension i form av ålderspension enligt 1 § tredje stycket i stället gälla den andel av oavkortad garantipension som mannen enligt 4 kap. 6 § lagen (1998:702) om garantipension är berättigad till eller skulle vara berättigad till om förutsättningarna för rätt till garantipension hade förelegat,

d) vid beräkning av hustrutillägg i stället för vad som anges som årsinkomst i 5 § gälla vad som föreskrivs i 12–19 §§ lagen (2001:000) om bostadstillägg till

och garantipension enligt lagen om garantipension till den del sådan pension sammanlagt inte uppgår till 1,9 gånger prisbasbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen om allmän försäkring eller om dessa pensionsförmåner utges med viss andel, motsvarande andel av 1,9 gånger samma prisbasbelopp,

e) vad som gäller för tilläggspension enligt 6 § andra stycket i stället gälla pension enligt lagen om inkomstgrundad ålderspension eller garantipension enligt lagen om garantipension, samt

f) vad som gäller för folkpension i form av ålderspension enligt 13 § i stället gälla garantipension enligt lagen om garantipension.

4. I stället för vad som anges i 4 § i den upphävda lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension skall bestämmelserna i 5 § och 22–33 §§ lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. tillämpas på motsvarande sätt i fråga om hustrutillägg.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall

Prop. 2000/01:140

Härigenom föreskrivs att 3 a § lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2000/01:80 *Föreslagen lydelse*

3 a §

För den som har fått ersättning enligt denna lag skall tillgångar uppgående till ett belopp om etthundrasjuttiofemtusen (175 000) kr anses som förmögenhet och inte beaktas vid tillämpning av

1. 5 § lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer,

1. 16 och 17 §§ lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.,

2. 5 § lagen (1993:737) om bostadsbidrag,

3. 4 kap. 1 § och 8 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:000),

4. 26 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),

4. 26 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), samt

5. 19 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, samt

5. 19 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

6. 16 § lagen (1962:382) angående införande av lagen om allmän försäkring.

Anmälan enligt 8 § första stycket lagen om bostadstillägg till pensionärer behöver inte göras på grund av ersättning som har utgetts enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag

Prop. 2000/01:140

Häriigenom föreskrivs att 12 § lagen (1993:737) om bostadsbidrag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12¹ §

Rätt till bostadsbidrag har den som

1. har fyllt 18 år men inte 29 år och
2. bor i en bostad som han eller hon äger eller innehar med hyres- eller bostadsrätt.

Bostadsbidrag enligt första stycket lämnas inte om sökanden eller dennes make

1. har barn som berättigar till bostadsbidrag till barnfamiljer eller
 2. får bostadstillägg enligt *lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer* eller på grund av bestämmelserna om inkomstprövning inte får sådant tillägg.
2. får bostadstillägg enligt *lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.* eller på grund av bestämmelserna om inkomstprövning inte får sådant tillägg.

Har sökandens make fyllt 29 år lämnas inte bostadsbidrag enligt första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande beträffande bostadsbidrag som avser tid före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1995:473.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:000) om
ändring i socialförsäkringslagen (1999:799)

Prop. 2000/01:140

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 2 § socialförsäkringslagen (1999:799) i stället för dess lydelse enligt lagen (2001:000) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2000/01:96 *Föreslagen lydelse*

3 kap.

2 §

Den som är bosatt i Sverige omfattas även av

1. lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,
3. lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag,
4. lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till handikappade,
5. lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn,
6. lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn,
7. lagen (1993:389) om assistansersättning,
8. lagen (1993:737) om bostadsbidrag,
9. lagen (1994:308) om bostads- 9. lagen (2001:000) om bostads-
tillägg till pensionärer, tillägg till pensionärer m.fl.,
10. lagen (1996:1030) om underhållsstöd,
11. lagen (1998:702) om garantipension,
12. lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag, och
13. lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn i fråga om
 - garantipension till omställningspension och änkepension,
 - efterlevandestöd till barn, och
 - pension enligt 6 kap. 5 § första stycket 2 samma lag eller enligt 4 § andra stycket 2 eller 6 § tredje stycket 2 lagen (2000:462) om införande av lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, beräknad i förhållande till det antal år som har tillgodoräknats som bosättningstid i Sverige.

2.7 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen
(1999:1229)

Prop. 2000/01:140

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 10 § inkomstskattelagen (1999:1229) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

10 §

Följande bidrag är skattefria:

- bostadsbidrag enligt lagen (1993:737) om bostadsbidrag,
- bostadstillägg enligt *lagen* – bostadstillägg enligt *lagen*
(1994:308) om bostadstillägg till (2001:000) om bostadstillägg till
pensionärer, och pensionärer m.fl., och
- kommunalt bostadstillägg till handikappade.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande beträffande bostadstillägg som avser tid före ikraftträdandet.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:798) om ändring i lagen (1998:702) om garantipension

Prop. 2000/01:140

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1998:702) om garantipension dels att 2 kap. 6 § och 6 kap. 6 § lagen i stället för deras lydelse enligt lagen (2000:798) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse, dels att det i övergångsbestämmelserna till lagen (2000:798) om ändring i nämnda lag skall införas en ny punkt, punkt 7, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

6 §

Med tjänstepension enligt 4 § 2 och 4 avses dels pension som betalas ut på grund av sådan tjänstepensionsförsäkring som avses i 58 kap. 7 § inkomstskattelagen (1999:1229), dels pension som betalas ut på grund av tidigare tjänst på annat sätt än genom försäkring.

Tjänstepension skall i underlaget enligt 4 § ingå med ett belopp som motsvarar den årliga pensionen beräknad efter den tjänstepension som avser december månad föregående år. Upphör eller tillkommer därefter en tjänstepension, skall beräkningsunderlagets belopp för tjänstepension justeras på motsvarande sätt. Detsamma gäller om en tjänstepension ändras på grund av att en annan beräkningsgrund skall tillämpas.

Tjänstepension skall i underlaget enligt 4 § ingå med det belopp som framgår av taxeringen året före det år garantipensionen avser. Tillkommer därefter en tjänstepension till efterlevande skall beräkningsunderlagets belopp för tjänstepension justeras med hänsyn till den tillkommande pensionen från och med månaden efter den då försäkringskassan fick kännedom om den pensionen. Detsamma skall gälla när en tjänstepension tillkommer i samband med att ålderspension enligt denna lag beviljas. Detta belopp skall, om inte tredje stycket skall tillämpas, ingå i beräkningsunderlaget till dess uppgifterna vid taxeringen avser tjänstepensionen för helt år.

Upphör eller minskar tjänstepensionen skall beräkningsunderlagets belopp för tjänstepension efter anmälan av den pensionsberättigade justeras från och med den månad då försäkringskassan fick kännedom om ändringen.

6 kap.

6 §

Den som är född år 1937 eller tidigare och som uppbär sådan tjänstepension som avses i 2 kap.

Den som är född år 1937 eller tidigare skall på begäran lämna den allmänna försäkringskassan

6 § skall varje år, senast vid den tidpunkt som regeringen föreskriver, lämna uppgift om tjänstepensionens storlek för december månad. Om tjänstepensionsbeloppet för december inte är känt när uppgiften skall lämnas, skall det i stället anges vad tjänstepensionen med hänsyn till den senaste utbetalningen och övriga omständigheter kan beräknas komma att uppgå till för nämnda månad. Upphör eller tillkommer en tjänstepension efter att en uppgift har lämnats enligt första stycket, skall en ny uppgift lämnas. Detsamma gäller om en tjänstepension ändras på grund av att beräkning görs efter en annan beräkningsgrund. Uppgiften skall i dessa fall avse pensionens årliga belopp. Den nya uppgiften skall lämnas inom fjorton dagar efter det att pensionsstagaren fick kännedom om förändringen.

uppgift om tjänstepensionens storlek.

7. För år 2003 skall tjänstepension för den som är född år 1936 eller 1937 ingå i underlaget enligt 2 kap. 4 § med ett belopp som motsvarar den årliga pensionen beräknad efter den tjänstepension som avser oktober månad 2002 eller, om någon tjänstepension inte utgetts för denna månad, beräknad efter tjänstepensionen den första månaden sådan utgetts. För den som är född år 1937 skall detta belopp även gälla för år 2004. Vid tillämpning av denna punkt skall även 2 kap. 6 § tredje stycket gälla.

Från och med den 1 januari 2001 har det reformerade ålderspensions-systemet trätt i kraft. Till och med utgången av 2002 kommer dock utbetalning att fortsätta att ske från det tidigare ålderspensionssystemet. Garantipensionen, som utgör en del av grundskyddet i det reformerade ålderspensionssystemet, kommer inte heller att kunna utges förrän tidigast 2003. Reformeringen medför nya principer för beräkningen av ålderspensionsförmånerna. Detta har medfört ett reformerings- och anpassningsbehov även av de andra typerna av allmänna pensionsförmåner och av tilläggsförmånerna till de nuvarande pensionsförmånerna. En av dessa förmåner är bostadstillägget till pensionärer som syftar till att ge förutsättning för pensionärer med låga inkomster att ha tillgång till en bostad av god kvalitet.

De nuvarande bestämmelserna om bostadstillägg till pensionärer (BTP) finns i lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer (BTPL) och i föreskrifter som meddelats av Riksförsäkringsverket (RFV). BTP kan betalas ut till den som uppbär ålderspension fr.o.m. 65 års ålder, sjukbidrag/förtidspension, omställningspension, förlängd omställningspension, särskild efterlevandepension, änkepension och hustrutillägg enligt övergångsbestämmelser samt pension enligt lagstiftning i en stat som ingår i Europeiska unionen (EU) eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Enligt de nu gällande bestämmelserna är BTP, liksom hustrutillägget, en helt inkomstprövad tilläggsförmån till allmän pension. BTP är, i princip, en individriktad förmån, som tillsammans med folkpension, pensionstillskott och särskilt grundavdrag för pensionärer utgör det grundläggande skyddet i det hittillsvarande allmänna pensionssystemet.

Genom beslut den 18 december 1997 bemyndigade regeringen det statsråd som hade till uppgift att föredra ärenden rörande allmän försäkring med vissa undantag att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av systemet för inkomstprövning av bostadstillägg till pensionärer m.m. Utredningen, som antog namnet BTP-utredningen (S 1997:25), överlämnade i april 1999 betänkandet *Inkomstprövning av bostadstillägg till pensionärer* (SOU 1999:52).

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 1*. Remissyttrandena samt en remissammanställning finns tillgängliga i Socialdepartementet (S 1999/4403/SF).

Som en komplettering till BTP-utredningens förslag i betänkandet SOU 1999:52 lämnades i departementspromemoriorna *Sjukersättning i stället för förtidspension – Ersättning och ålderspensionsrätt vid långvarig eller varaktig medicinskt grundad nedsättning av arbetsförmågan* (Ds 2000:39) och *Aktivitetsersättning – Nytt försäkringsstöd för unga med långvarig medicinskt grundad nedsättning av arbetsförmågan* (Ds 2000:40) förslag till principer för det framtida bostadstillägget till de allmänna sjukförsäkringsförmånerna i form av aktivitets- och sjukersättning som i samma promemior föreslogs ersätta nuvarande förtidspensionsförmåner. Förslag om regler för aktivitets- och sjukersättning har sedan lämnats i regeringens proposition *Sjukersättning och aktivitetsersättning i stället för förtidspension* (prop. 2000/01:96). I propositionen lämnades emellertid inga förslag när det gäller bostadstillägg till dessa

förmåner. De båda nämnda departementspromemoriorna har remissbehandlats. Remissammanställningar finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2000/4480/SF och S2000/4481/SF). För att inte onödigt tynga framställningen presenteras i fortsättningen i denna proposition de föreslagna förmånerna sjukersättning och aktivitetsersättning som om förslagen i prop. 2000/01:96 antagits av riksdagen.

Utredningen (S 1996:06) för översyn av inkomstbegreppet inom bidrags- och socialförsäkringssystemen (IBIS-utredningen) har också lämnat förslag i fråga om beräkningen av bostadstillägg i sitt betänkande Samordnat inkomstbegrepp för bostadsstöden och nya kvalifikationsregler för rätt till sjukpenninggrundad inkomst (SOU 1997:85). Även detta betänkande har utgjort underlag vid beredningen av de i denna proposition lämnade förslagen. Betänkandet har remissbehandlats. Remissvaren finns tillgängliga i Socialdepartementet (S1997/4928/SF).

Sedan BTP-utredningen presenterat sitt betänkande har Utredningen om socialförsäkringsförmåner vid institutionsvistelse i november 2000 och Familjeutredningen den 28 februari i år överlämnat sina slutbetänkanden Pension på institution (SOU 2000:112) respektive Ur fattigdomsfällan (SOU 2001:24). I betänkandena lämnas inga förslag avseende BTP, men väl principiella bedömningar om dels vad som skall gälla för rätt till bostadstillägg för den som avtjänar straff, dels hur bostadsbidraget skulle kunna konstrueras i framtiden.

Vid beredningsarbetet inom Socialdepartementet med Ö-garpsutredningens betänkande Garantipension och Bosättningstillägg för personer födda år 1937 eller tidigare (SOU 1999:17) konstaterades att remissinstanserna riktat skarp kritik mot Ö-garpsutredningens förslag att den pensionsberättigade själv skulle lämna uppgifter om t.ex. tjänstepensioner som skall ingå i beräkningsunderlaget för garantipensionen för personer födda år 1937 eller tidigare. Kritiken gick i huvudsak ut på att uppgiftsskyldigheten i många fall skulle komma att gälla äldre personer som kan ha svårt att lämna de önskade uppgifterna och att det kan medföra ett betydande merarbete för de allmänna försäkringskassorna att vid omläggningen hantera uppgifter från ett stort antal personer. Remissinstanserna pekade därvid på möjligheten att i stället inhämta uppgifter om tjänstepensioner direkt från utbetalaren. Mot denna bakgrund utarbetades det inom Socialdepartementet ett förslag om att uppgifter om tjänstepensioner skall lämnas av tjänstepensionsutbetalaren.

Nämnda förslag presenterades i Promemoria om särskild uppgiftsskyldighet angående tjänstepensioner (S2000/2244/SF) jämte ett tillägg till den nyss nämnda promemorian. Promemorian respektive tillägget presenterades i skriftlig form den 27 mars respektive den 3 april 2000. Promemorian jämte tillägg remissbehandlades. Remissyttrandena samt remissammanställning finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2000/2718/SF).

Beredningsarbetet med Ö-garpsutredningens betänkande och den nämnda promemoriorna jämte tillägg mynnade ut i propositionen Garantipension för personer födda år 1937 eller tidigare (prop. 1999/2000:127). I propositionen konstaterades att frågan om på vilket sätt uppgifter om tjänstepension för personer födda år 1937 eller tidigare skulle hämtas in behövde beredas ytterligare. Till följd härav lämnades i propositionen inte något förslag om uppgiftslämnandet avseende tjänstepensionerna.

I juni 2000 gav regeringen Riksförsäkringsverket (RFV) i uppdrag att i samråd med Statskontoret bl.a. ta fram förslag till hur uppgift om tjänstepension för personer födda 1937 eller tidigare skulle kunna hämtas in. RFV redovisade uppdraget den 14 december 2000 i rapporten Hantering av tjänstepensioner vid beräkning av garantipension till äldre ålderspensionärer (Dnr S2000/8418/SF). I rapporten redogjordes för olika alternativ för att hämta in uppgifter om tjänstepensioner samt en analys avseende vilka konsekvenser de olika alternativen medförde.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 26 april 2001 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 2*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 3*. Vi har i denna proposition i allt väsentligt följt Lagrådets förslag till justeringar. Dessutom har vissa redaktionella ändringar gjorts av lagtexten. Lagrådets synpunkter behandlas under respektive paragraf i författningskommentaren och i avsnitt 8.6 och 11.1.

4 Gällande bestämmelser om statligt bostadsstöd, m.m.

4.1 Inledning

Det finns i dag två huvudtyper av statligt bostadsstöd. Den ena typen är ett individinriktat bostadsstöd i form av *bostadstillägg till pensionärer (BTP)*. Den andra typen är ett hushållsinriktat bostadsstöd kallat *bostadsbidrag (BOB)*. Båda typerna av bostadsstöd är inkomstprövade. Därutöver finns även ett statligt bostadsstöd som, under vissa förutsättningar, utges i form av bostadsbidrag till personer som fullgör totalförsvarsplikt enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt. Detta bostadsstöd kommer inte att behandlas i det följande. I detta avsnitt ges en kortfattad sammanfattning av BTP- och BOB-systemen samt en översiktlig sammanfattning av IBIS-utredningens betänkande *Förmån efter inkomst – Samordnat inkomstbegrepp för bostadsstöden och nya kvalifikationsregler för rätt till sjukpenninggrundad inkomst (SOU 1997:85)*.

4.2 Bostadstilläggssystemet (BTP-systemet)

4.2.1 Bakgrund

När det kommunala bostadstillägget (KBT) 1995 ersattes av bostadstillägg till pensionärer (BTP) hade kommunala bostadstillägg funnits i drygt 40 år. Kommunala bostadstillägg tillkom när det allmänna pensionssystemet byggdes upp. Det blev därmed en del av det grundläggande skyddet för folkpensionärer och var således en del av det allmänna pensionssystemet.

I samband med att folkpensionerna förbättrades 1948 höjdes också de maximala pensionsbeloppen genom att ett särskilt kommunalt bostads-

tillägg, (KBT), tillskapades, vilket skulle kunna betalas ut utöver de generella bostadstilläggen. Under de följande decennierna gjordes väsentliga förändringar i KBT-systemet för att förbättra och utjämna strukturen på förmånerna och göra dem följsamma till kostnadsutvecklingen.

KBT blev för många pensionärer ett väsentligt tillskott till pensionen. Eftersom folkpensionen och pensionstillskottet inte var tillräckliga för att täcka levnadsomkostnaderna och en normal hyra ansågs det lämpligast att se bostadsstödet som en del av det allmänna pensionssystemet för vilket staten har ett helhetsansvar. Det ansågs då inte acceptabelt att det allmänna pensionssystemet gav olika utfall beroende på var i Sverige man bodde. Av denna anledning föreslog regeringen i propositionen Bostadstillägg till pensionärer (prop. 1993/94:173) att staten borde ta ansvaret för bostadsstödet och föreslog att KBT skulle ersättas av BTP. Förslaget som godtogs av riksdagen trädde i kraft 1995.

Utgångspunkten för BTP-systemet är att, oberoende av bostadsort, ge pensionären möjlighet att efterfråga och bibehålla en bostad med tillfredsställande standard också i nyproduktion.

4.2.2 Närmare om bostadstillägg

Bostadstillägg till pensionärer (BTP) är ett inkomstprövat tillägg till vissa pensionsförmåner. Bostadstilläggets storlek påverkas av bostadskostnaden och inkomsten.

Bostadstillägg kan betalas ut till den som är bosatt i Sverige och har en pensionsförmån i form av ålderspension fr.o.m. 65 års ålder, förtidspension/sjukbidrag, änkepension enligt övergångsbestämmelser, omställningspension, förlängd omställningspension, särskild efterlevandepension eller hustrutillägg enligt övergångsbestämmelser. Även den som har en pension från ett annat land inom Europeiska unionen (EU) eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) kan få BTP. Den som gör tidigt uttag av ålderspension har dock inte på grund av denna rätt till BTP. Däremot har en person med vilande förtidspension rätt till BTP under det första året pensionen är vilande.

Det finns två huvudformer av statligt bostadstillägg: bostadstillägg till pensionärer (BTP) och särskilt bostadstillägg till pensionärer (SBTP). Båda formerna av bostadstillägg är skattefria. En person som har rätt till vilande förtidspension har inte rätt till SBTP. Varje enskild kommun har dessutom möjlighet att betala ut ett kommunalt kompletteringsbelopp (KKB) till BTP. Denna möjlighet upphör dock fr.o.m. år 2003.

Fr.o.m. den 1 januari 2001 utgör BTP maximalt 90 procent av den del av bostadskostnaden som inte överstiger 4 500 kronor per månad. Det högsta bostadstillägg som kan betalas ut är alltså 4 050 kronor i månaden. Pensionär som bor i tvåbäddsrum i särskild boendeform får tillgodoräkna sig en bostadskostnad om högst 2 000 kronor i månaden.

BTP kan endast beviljas för permanentbostad i Sverige.

4.2.3 Beräkning av boendekostnad

Bestämmelserna för beräkning av den del av boendekostnaden som grundar rätt till bostadstillägg till pensionärer (BTP) ges i Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1998:9) om beräkning av bostadskostnad. Beräkningsreglerna är olika beroende på vilken boendeform som är aktuell för den sökande.

4.2.4 Beräkningsunderlaget, m.m.

Beräkningen av hur inkomsten påverkar bostadstillägget till pensionärer (BTP) sker enligt särskilda regler. Mot bakgrund av den faktiska bostadskostnaden beräknas högsta möjliga bostadstillägg för den som ansöker om bidrag. Från detta belopp görs avdrag beroende på hur hög inkomsten är. Vad som blir över är det bostadstillägg som skall betalas ut.

De nuvarande inkomstprövningsreglerna är detaljerade och innebär i princip att alla inkomster, som inte nämns som undantag i lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer (BTPL), ingår i inkomstunderlaget för BTP. De undantag som finns inskrivna i BTPL är i princip skattefria inkomster som t.ex. barnbidrag och socialbidrag. När det gäller förmögenhet, beräknas en schablonmässig avkastning om fem procent som läggs till övriga inkomster. För den del av tillgångarna som – efter avdrag för skulder – överstiger 75 000 kronor för ensamstående och 120 000 kronor för makar gemensamt räknas ytterligare tio procent som inkomst. Privatbostadsfastighet som pensionären bebor eller avkastning av sådan fastighet skall inte tas upp som tillgång. Däremot skall privatbostadsfastighet som pensionären inte bebor tas upp som tillgång vid förmögenhetsberäkningen med taxeringsvärdet.

4.2.5 Särskilt bostadstillägg till pensionärer

Särskilt bostadstillägg till pensionärer (SBTP) betalas ut till den som har BTP. Som framgått tidigare är SBTP, liksom BTP, inkomstprövat. Förmånen betalas ut i de fall den förmånsberättigades inkomst, efter avdrag för skälig boendekostnad, understiger skälig levnadsnivå. Som skälig levnadsnivå för år 2001 räknas 47 749 kronor för ogift och 40 000 kronor för den som är gift. Följande inkomster påverkar SBTP. Inkomster i form av folkpension, pensionstillskott och viss del av tilläggs-pension, BTP och hälften av den årsinkomst som den allmänna försäkringskassan har fastställt vid beräkningen av BTP.

Det krävs ingen särskild ansökan för SBTP. Den allmänna försäkringskassan räknar ut SBTP för den som har BTP.

4.2.6 Kommunalt kompletteringsbelopp

Under 1995-2002 kan varje enskild kommun besluta att betala ut ett kompletterande belopp (KKB) till BTP. Beloppet betalas ut tillsammans med BTP och någon särskild ansökan behövs inte från den förmånsberättigades sida. Eftersom förmånen är ett frivilligt åtagande från kom-

4.3 Bostadsbidragssystemet (BOB-systemet)

4.3.1 Bakgrund

Bostadsbidraget har vuxit fram genom en serie reformer. Dess uppgift är att ge ekonomiskt svaga hushåll möjligheter att hålla sig med goda och tillräckligt rymliga bostäder. Bidraget ingår vidare som en viktig del i det ekonomiska familjestödet, som främst syftar till att ge en ekonomisk grundtrygghet för barnfamiljer under den period de har stor försörjningsbörda. Familjer med barn är generellt sett unga och har ofta låga inkomster. Bostadsbidragen omfördelar resurser från de familjer som inte har barn till de familjer som har barn. Genom att bostadsbidragsförmånen är inkomstprövad gynnar förmånen särskilt de hushåll som har de lägsta inkomsterna. En stor del av dessa hushåll består av en ensamstående förälder med barn.

4.3.2 Närmare om bostadsbidraget

Barnfamiljer och ungdomar, som fyllt 18 år men inte 29 år, kan få bostadsbidrag. Hur stort bidrag som kan erhållas beror bl.a. av hur många personer hushållet består av, hushållets inkomst och bostadskostnaden.

Bostadsbidraget består av två delar, dels ett bidrag för bostadskostnader, dels ett särskilt bidrag för hemmavarande barn. Barnfamiljer med hemmavarande barn kan få bidraget för bostadskostnader och det särskilda bidraget för barnen. Barnfamiljer med enbart barn som tidvis bor i hushållet (umgängesbarn) kan bara få bidraget för bostadskostnader. Ungdomar som fyllt 18 men inte 29 år utan barn kan få bidrag för bostadskostnaden.

Bostadsbidraget är preliminärt och betalas ut varje månad. Det preliminära bostadsbidraget bestäms efter den inkomst som uppskattningsvis beräknas utges under hela kalenderåret. Bostadsbidrag kan beviljas tidigast från och med ansökningsmånaden och längst tolv månader. Det slutliga bostadsbidraget bestäms i efterhand när inkomsttaxeringen för året är klar. Då jämförs det preliminära och det slutliga bidraget. Det slutliga bidraget beräknas på den taxerade inkomsten.

För att få bostadsbidrag skall man vara bosatt i Sverige och i regel skall man också vara folkbokförd i den bostad som bidragsansökan avser.

Makar som lever tillsammans skall ansöka om bostadsbidrag gemensamt. Den som är gift eller lever i ett registrerat partnerskap, men söker om bostadsbidrag som ensamstående, måste styrka att han eller hon inte lever tillsammans med make eller sin registrerade partner.

Barnfamiljer delas in i två grupper, nämligen barnfamiljer med hemmavarande barn och barnfamiljer med barn som tidvis bor hemma. Barn får räknas in i hushållet till och med den månad då barnet fyller 18 år. Barn över 18 år räknas in i hushållet om han eller hon har studiehjälp eller förlängt barnbidrag.

4.3.3 Beräkning av boendekostnad

Prop. 2000/01:140

Bestämmelserna för beräkning av de boendekostnader som grundar rätt till bostadsbidrag ges i Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1998:9) om beräkning av bostadskostnad.

4.3.4 Beräkningsunderlaget, m.m.

Den inkomst som används för beräkning av bostadsbidraget kallas bidragsgrundande inkomst. Den motsvarar summan av inkomst av tjänst, inkomst av näringsverksamhet, inkomst av kapital och vissa övriga inkomster.

Preliminärt bostadsbidrag beräknas efter en uppskattad inkomst för ett kalenderår. Det är således i princip den inkomst som tas upp i den allmänna självdeklarationen, med vissa tillägg och avdrag, som utgör den bidragsgrundande inkomsten.

Bidrag för bostadskostnaderna är en viss procent av bostadskostnaden mellan en nedre och en övre gräns. Den som har hemmavarande barn har också rätt till särskilt bidrag för barnen. Storleken på bidraget beror på antalet hemmavarande barn och är oberoende av hushållets bostadskostnad.

Bostadsbidraget är, som nämnts, inkomstprövat. Det gäller både bidraget för bostadskostnader och det särskilda bidraget för hemmavarande barn.

4.4 Samordning av bostadstillägg till pensionärer och bostadsbidrag

Enligt gällande bestämmelser i lagen (1993:737) om bostadsbidrag (BOBL) och lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer (BTPL) samt Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1998:9) om beräkning av bostadskostnad kan en person med barn beviljas såväl bostadsbidrag som BTP. En samordning sker mellan de båda förmånerna på sådant sätt att den beräknade bostadskostnaden som ligger till grund för BTP minskas med det preliminära bostadsbidraget.

I detta sammanhang kan anmärkas att ungdomar utan barn inte kan få bostadsbidrag om de uppbär BTP. Detsamma gäller om BTP inte betalas ut på grund av bestämmelserna om inkomstprövning av BTP. En pensionär som inte sökt BTP, har dock möjlighet att få bostadsbidrag oberoende av möjligheterna att få BTP.

4.5 Sammanfattande jämförelser

Genom den lämnade redogörelsen ovan framgår att de två statliga huvudsystemen för bostadsstöd, dvs. systemet för bostadstillägg till pensionärer respektive systemet för bostadsbidrag, båda syftar till att tillgodose de förmånsberättigades behov av en tillfredsställande bostad. Dock är de båda systemen uppbyggda utifrån olika principiella grunder och har tillskapats för att tillgodose olika kategorier av personer. BTP är

ett individinriktat bostadsstöd av grundskyddskaraktär som utgör en del av det allmänna pensionssystemet, medan bostadsbidraget är ett hushållsinriktat bostadsstöd av högkostnadsskyddskaraktär. Således kan det hävdas att BTP-systemet är tillskapat för att tillvarata pensionärers behov av ett tillfredsställande boende, medan bostadsbidragssystemet är tillskapat för att tillgodose motsvarande behov hos yngre förvärvsarbete hushåll.

4.6 Betänkandet SOU 1997:85

Som kommer att framgå i denna proposition avviker i vissa delar regeringens förslag från de förslag som BTP-utredningen lämnat i sitt betänkande. Eftersom BTP-utredningens förslag i vissa delar bygger på vad IBIS-utredningen i betänkandet Förmån efter inkomst – Samordnat inkomstbegrepp för bostadsstöden och nya kvalifikationsregler för rätt till sjukpenninggrundad inkomst (SOU 1997:85) angett om inkomstbegreppet i bidrags- och socialförsäkringssammanhang, anser vi att det är lämpligt att även kortfattat redogöra för huvuddragen i detta betänkande.

IBIS-utredningen ansåg det vara både angeläget och möjligt att samordna bostadstilläggssystemet och bostadsbidragssystemet, eftersom det finns många pensionärshushåll, främst bland förtidspensionärerna, som är berättigade till bostadsstöd från båda systemen.

I betänkandet föreslogs att inkomstunderlaget för bostadstillägg till pensionärer (BTP) skulle omfatta samma tidsrymd som inkomstunderlaget för bostadsbidrag och att BTP skulle beräknas kalenderårsvis med en slutlig avstämning mot taxerad inkomst för bidragsåret. Dock skulle, enligt förslaget, pensionärer som endast har pensionsinkomst och ingen eller små kapitalinkomster kunna erhålla BTP genom slutligt beslut vid beviljandet av BTP.

IBIS-utredningen föreslog att samordningen mellan de båda bostadsstödssystemen vad gällde vilka inkomster som skall beaktas vid bestämmandet av BTP skulle lösas genom att inkomster av tjänst, näringsverksamhet och kapital i princip skulle beräknas enligt samma regler som inom bostadsbidragssystemet. Dock föreslogs i betänkandet att ett särskilt förmögenhetstillägg skulle beräknas för pensionärer vid sidan om den faktiska kapitalinkomsten. Dessutom föreslog IBIS-utredningen att det i bostadstilläggssystemet, liksom i bostadsbidragssystemet, skulle föras in en s.k. generalklausul innebärande att BTP inte skulle kunna beviljas om den enskilde på grund av ekonomiska resurser uppenbart inte hade något behov av bidrag.

Slutligen föreslog IBIS-utredningen att fördelningen av bostadskostnaden skulle ske på samma sätt oavsett om BTP-tagarens make uppbär pension eller inte, d.v.s. endast den del av bostadskostnaden som hänför sig till pensionären skulle grunda rätt till BTP.

5.1 Principer för ett reformerat bostadstilläggssystem

Regeringens förslag: För personer bosatta i Sverige skall det även i framtiden finnas ett allmänt bostadsstöd av samma karaktär som det nuvarande bostadstillägget till pensionärer. I likhet med det nuvarande bostadstillägget skall det framtida bostadstillägget omfattas av bestämmelserna i socialförsäkringslagen (1999:799). Det framtida bostadstillägget skall, liksom det nuvarande bostadstillägget, beräknas och fastställas slutligt direkt vid beviljandet.

Utredningens förslag: Utredningen föreslog att bostadstillägget skulle beräknas slutligt direkt vid beviljandet för de förmånstagare som, utöver sådan pension som är bestämd för året, har högst 10 000 kronor per år i inkomster från tjänst och näringsverksamhet samt högst 150 000 kronor i nettoförmögenhet. För övriga förmånsberättigade föreslog utredningen att bostadstillägget skulle beräknas preliminärt med en slutlig avstämning mot taxerad inkomst. Utredningen föreslog även att bostadstillägget årligen skulle prövas om för samtliga förmånstagare.

Remissinstanserna: Ett stort antal remissinstanser har yttrat sig över utredningens förslag såvitt avser slutlig respektive preliminär beräkning av bostadstillägget vid beviljandet. Flera av dessa remissinstanser är i och för sig positivt inställda till utredningens principiella uppfattning att preliminär beräkning av bostadstillägget skall ske och att bostadstillägget sedan skall stämmas av mot taxerad inkomst. Dock är det endast någon enstaka remissinstans som helt tillstyrker utredningens förslag. Det är även flera remissinstanser som i olika grad och med varierande skäl uttryckt tveksamhet till det föreslagna systemet med preliminära och slutligt fastställda bostadstillägg. Vissa av dessa remissinstanser avstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Behovet av en reformering av bostadstilläggssystemet

Eftersom det är angeläget att grundtrygghetsprincipen för den enskilde alltjämt upprätthålls även i det reformerade ålderspensionssystemet, och i det anpassade efterlevandepensionssystemet, skall det även fortsättningsvis finnas ett grundskydd för personer som av olika skäl inte har rätt till någon inkomstrelaterad allmän pension. Även inom aktivitets- eller sjukersättningssystemet skall det finnas ett grundskydd.

Det nuvarande regelverket för bostadstillägg till pensionärer (BTP) är en del av pensionssystemet och bostadstillägget är dessutom en beståndsdel av det grundläggande skyddet för pensionärer.

I det reformerade ålderspensionssystemet ersätts det nuvarande grundskyddet i form av folkpension, pensionstillskott och det särskilda grundavdraget för pensionärer av en utfyllnadsförmån i form av garantipension till den inkomstrelaterade pensionen. Garantipensionens basnivå har bestämts utifrån att det även i framtiden skall finnas ett allmänt bostadsstöd

till pensionärer. De anpassade efterlevandepensionsbestämmelserna, och de nya bestämmelserna om aktivitets- och sjukersättning liknar i stora delar garantipensionskonstruktionen inom den reformerade ålderspensioneringen.

Mot bakgrund av vad som nyss anförts anser regeringen det vara rimligt att det jämte pensionsförmånerna och de nya aktivitets- och sjukersättningsförmånerna skall kunna utges någon form av bostadsstöd.

Grundskyddet inom det reformerade ålderspensionssystemet, och inom det anpassade efterlevandepensionssystemet består av en garantipension som utgör utfyllnad till den inkomstrelaterade pensionen. Eftersom det särskilda grundavdraget för pensionär vid beskattning för framtiden avskaffas, kommer den beskattade garantipensionen att utges från en högre bruttonivå än vad som gällt för folkpensions- och pensionstillskottsformånerna. Vad som nu anförts skall gälla även för aktivitets- och sjukersättningsförmånerna.

Det nuvarande bostadstillägget, vilket framgått i avsnitt 4, beräknas utifrån bruttopension. Eftersom de nya bestämmelserna innebär att pension och aktivitets- eller sjukersättning kommer att betalas ut från betydligt högre bruttonivåer än de nuvarande pensionsförmånerna, kan inte det nuvarande bostadstilläggsystemet användas i framtiden. Systemet måste därför göras om. Innan ett nytt system presenteras, måste dock ställning tas till om det även i framtiden skall finnas ett individinriktat grundskyddssystem som motsvarar det nuvarande BTP-systemet.

Val av inriktning

BTP och bostadsbidraget har, som framgått i avsnitt 4, som gemensamt syfte att ge ekonomiska möjligheter för vissa grupper att ha en god bostad. Trots detta föreligger det skillnader mellan systemen. Det hushållsinriktade bostadsstödet, dvs. bostadsbidraget, är ett högkostnadsskydd och det individinriktade bostadsstödet, dvs. BTP, är en del av det grundläggande skyddet inom den allmänna pensioneringen.

Reformeringen av ålderspensionssystemet och anpassningen av efterlevandepensionssystemet samt de nya bestämmelserna om aktivitets- och sjukersättning innebär bl.a. en förändrad syn på syftet och funktionen av vissa av de nuvarande enskilda pensionsförmånerna. Som exempel på detta kan nämnas omställningspension. Denna pensionsform föreslås i framtiden på ett mer renodlat sätt ses som en kompletterande inkomst i stället för en huvudsaklig inkomstkälla för den enskilde förmånstagaren. Även änkepension som kommer att beviljas kvinnor födda 1945 eller senare på grund av dödsfall efter utgången av 2002 kan ses som ett komplement till förvärvsinkomst snarare än som en huvudsaklig inkomstkälla.

Denna förändrade syn på vissa av de nuvarande pensionsförmånerna kan föranleda ett ifrågasättande av om det även i framtiden bör finnas ett grundskyddsriktat bostadsstöd liknande det nuvarande bostadstillägget. Emellertid innebär inte samtliga gjorda och föreslagna ändringar att det avseende alla nuvarande pensionsförmåner kan ifrågasättas om det även i framtiden skall finnas ett grundskyddsriktat bostadsstöd. Detta gäller t.ex. ålderspensionen där starka skäl talar för att det även i framtiden bör

finnas ett individinriktat allmänt bostadsstöd av samma karaktär som dagens BTP.

Det framtida statliga bostadsstödet kan konstrueras utifrån tre olika huvudalternativ.

Ett alternativ är att bibehålla ett individinriktat bostadsstöd som, liksom det nuvarande bostadstillägget, kommer att vara en del av det grundläggande skyddet till samtliga personer med allmän pension eller aktivitets- eller sjukersättning. Samma krets av personer som i dag kan kvalificera sig för BTP skulle kunna kvalificera sig för det framtida bostadstillägget oberoende av om de uppbär allmän pension eller aktivitets- eller sjukersättning. Med andra ord innebär detta alternativ i princip att det nuvarande BTP-systemet endast anpassas till de nya pensionsbestämmelserna och de nya aktivitets- och sjukersättningsbestämmelserna.

Ett annat alternativ är att pensionstagarna skall ha rätt till ett individinriktat bostadsstöd av BTP-karaktär, medan personer som kommer att ha rätt till aktivitets- eller sjukersättning endast skall ha rätt till ett hushållsinriktat bostadsstöd av bostadsbidragskaraktär. Ett sådant alternativ skulle således betyda att kretsen personer som skulle kunna kvalificera sig för det framtida bostadstillägget skulle göras mindre än den personkrets som kan kvalificera sig för bostadstillägg i det nuvarande BTP-systemet. Rätten till bostadstillägg begränsas då till personer som uppbär allmän pensionsförmån.

Ett tredje alternativ är att konstruera ett individinriktat bostadsstöd med grundskyddsinriktning till vilket personer som kommer att uppbära allmän pension eller aktivitets- eller sjukersättning som ett komplement till förvärvsinkomster inte skall vara kvalificerade. Ett sådant system innebär således även det en insnävning av den nuvarande BTP-förmånen. Insnävningen bygger dock inte endast på den övergripande klassificeringen av förmånerna som skall utges, utan på vilken materiell betydelse varje typ av förmån generellt sett har för de olika kategorierna pensions- respektive aktivitets- eller sjukersättningsberättigade.

Det sistnämnda alternativet, som tar sikte på ett individinriktat och allmänt bostadsstödssystem av samma karaktär som det nuvarande BTP-systemet framstår som ett lämpligt val när det gäller att reformera och anpassa det nuvarande BTP-systemet till de nya pensionsbestämmelserna och de nya aktivitets- och sjukersättningsförmånerna. Alternativet innebär att personer, som av olika anledningar har små förutsättningar att förändra sin ekonomiska situation och till följd därav i princip permanent är beroende av allmän pensions- eller sjukförsäkringsförmån för sin försörjning, kommer att vara kvalificerade för ett individinriktat grundskydd som motsvarar det nuvarande bostadstillägget. Däremot kommer vissa personkategorier, som kommer att uppbära allmän pensionsförmån mer som ett komplement till förvärvsinkomst, inte att vara kvalificerade för ett individinriktat allmänt bostadsstöd av grundskyddskaraktär. Regeringen återkommer i avsnitt 6 till dessa personkategorier. Personer tillhöriga dessa personkategorier kommer i stället, om de uppfyller förutsättningarna för sådan förmån, att vara kvalificerade för bostadsbidrag. Ett framtida individinriktat bostadsstödssystem med en sådan inriktning som den nyss beskrivna, kommer således att på ett naturligt sätt komplettera pensions-, aktivitets- och sjukersättningsförmånerna när dessa förmåner är avsedda att antingen utgöra förmånstagarnas huvudsakliga

försörjning eller i väsentlig mån utgöra ett betydande permanent tillskott till försörjningen för vissa personkategorier. Det är således regeringens uppfattning att det inte skall vara den övergripande klassificeringen av förmånen som skall vara avgörande för om förmånstagaren bör vara berättigad för det reformerade bostadstillägget, utan vad ersättning såväl generellt sett som materiellt sett är avsedd att utgöra ersättning för hos den enskilde förmånstagaren. Mot bakgrund av det anförda föreslår vi att det även i framtiden skall finnas ett individinriktat allmänt bostadsstöd av samma karaktär som det nuvarande bostadstillägget. Regeringen återkommer i avsnitt 6 till vad detta innebär när det gäller vilken krets personer som skall kunna kvalificera sig för det framtida bostadstillägget.

Krav på bosättning, m.m.

I socialförsäkringslagen (1999:799) anges vem som omfattas av en socialförsäkringsförmån som grundar sig på bosättning eller förvärvsarbete i Sverige. Det nuvarande bostadstillägget är en socialförsäkringsförmån som utges endast till den som är bosatt här. Vem som omfattas av bostadstillägget regleras därför i socialförsäkringslagen. Liksom det nuvarande bostadstillägget bör även det framtida bostadstillägget vara en socialförsäkringsförmån som utges endast till den som är bosatt i Sverige. Regeringen föreslår således att det framtida bostadstillägget skall utges till den som är bosatt i Sverige och att det framtida bostadstillägget skall omfattas av bestämmelserna i socialförsäkringslagen (1999:799).

Preliminärt eller slutligt beräknat bostadstillägg vid beviljandet

Det nuvarande bostadstillägget beviljas vid ansökan genom ett slutligt beslut. Den enskilde bidragstagaren vet således vilket bostadstillägg som han eller hon kontinuerligt kommer att vara berättigad till vid i princip oförändrade ekonomiska och personliga förhållanden. Bostadstillägget betalas dessutom ut tillsammans med övrig allmän pension. Vissa förändringar av ekonomisk eller personlig karaktär som påverkar bostadstillägget åligger det den enskilde förmånstagaren att anmäla, medan andra förändringar får den enskilde förmånstagaren anmäla om han eller hon vill att de skall påverka bostadstillägget. Fråga är om samma regler skall gälla för det reformerade bostadstillägget.

Det kan hävdas att det reformerade bostadstillägget vid beviljandet bör meddelas genom preliminärt beslut om bostadstillägg som i efterhand stäms av mot taxerad inkomst. En sådan ordning skulle innebära att det framtida grundskyddsriktade bostadsstödet skulle beviljas på ett liknande sätt som gäller för bostadsbidrag. Det huvudsakliga skälet för att det reformerade bostadstillägget skulle beviljas på sådant sätt är att det är en grundläggande rättvisefråga att en inkomstprövning av en förmån på ett korrekt och likvärdigt sätt fångar upp och värderar de olika inkomster som skall ingå i beräkningen, oavsett om de i princip är fasta och lätt beräknade eller varierar och svåra att beräkna i förväg.

Regeringen har, som framgått ovan, föreslagit att det framtida bostadstillägget, liksom det nuvarande bostadstillägget, skall vara en individin-

riktad grundskyddsförmån. Detta innebär att bostadstillägget även i framtiden skall vara en del av det grundläggande skyddet för personer som får pensionsersättning eller sjuk- eller aktivitetsersättning inte endast som ett komplement till förvärvsinkomst.

Ett individriktat bidrag av grundskyddscharaktär skall i princip endast utges till personer som är i behov av förmånen för att klara sin huvudsakliga försörjning och ett acceptabelt boende. Enligt regeringens uppfattning ligger det mer eller mindre i sakens natur att det då skall bestämmas slutligen redan vid beviljandet av förmånen. När det gäller sådana förmåner är det för den enskilde förmånstagaren väsentligt att denne verkligen kan lita på att han eller hon får "behålla" det bostadstillägg som beslutats. Till det anförda kan även tilläggas att enligt de nya pensionsbestämmelserna respektive aktivitets- och sjukersättningsbestämmelserna skall dessa förmåner, till vilka det framtida bostadstillägget skall utgöra ett kompletterande grundskydd i framtiden, bestämmas slutligen vid beviljandet av respektive förmån. Regeringen föreslår således att det framtida bostadstillägget, liksom det nuvarande bostadstillägget, vid beviljande av förmånen skall meddelas genom slutligt beslut.

Vad som nu anförts behöver dock inte betyda att beslut om bostadstillägg i framtiden, till skillnad från vad som gäller i det nuvarande BTP-systemet, inte kan begränsas att gälla för viss tid. Regeringen kommer i avsnitt 8.5 och 11.2 nedan att utveckla sina ståndpunkter beträffande denna fråga.

Motstridiga mål för inkomstprövningen av det reformerade bostadstillägget

Enligt regeringens uppfattning är det övergripande målet vid konstruktionen av det reformerade bostadstillägssystemet att inkomstprövningen av förmånen leder till en rimlig fördelningsprofil, så att bidragstagare med låga inkomster kan efterfråga en rimlig bostad. Vi anser att det nuvarande BTP-systemet på ett tillfredsställande sätt uppfyller ett sådant mål. Utgångspunkten för förslaget till det reformerade bostadstillägssystemet är därför att den nuvarande fördelningsprofilen och den nuvarande kostnadsramen för BTP-systemet skall vara vägledande även för ett reformerat bostadstillägssystem.

Utöver det övergripande målet finns, generellt sett, mer eller mindre outtalade mål eller krav beträffande fördelningen av den aktuella grundskyddsförmånen och därmed hur inkomstprövningen skall ske i ett reformerat bostadstillägssystem. Alla dessa mål kan inte uppfyllas samtidigt, eftersom de delvis är oförenliga. Eftersom dessa mål inte är direkt uttalade, sker fokuseringen gärna på ett mål i taget. Detta riskerar att leda till för snäva slutsatser om åtgärder som bör vidtagas, vilket i sin tur leder till att ett av målen uppfylls på bekostnad av de andra målen. Vid konstruktionen av ett reformerat bostadstillägssystem är det därför väsentligt att dessa mål anges. Konstruktionen av det reformerade bostadstillägssystemet bör sedan bedömas samlat mot dessa mål.

De mål eller krav som åsyftas ovan och vilka alltså bör bedömas tillsammans är – förutom att nuvarande kostnadsram för BTP-systemet skall vara vägledande – att det reformerade bostadstillägget skall

- ha en sådan nivå att en förmånstagare med endast inkomst i form av allmän pension i form av garantipension eller garantiersättning till aktivitets- eller sjukersättning skall kunna erhålla ett rimligt boende,
- betalas ut till personer som har ett ekonomiskt behov därav och
- inte bidra till höga marginaleffekter.

Som ovan angetts är dessa mål i hög grad oförenliga. De står även till viss del i ett motsatsförhållande till varandra. Om man vill att det reformerade bostadstillägget skall betalas ut från en hög grundnivå, samtidigt som det reformerade bostadstillägget inte skall betalas ut till personer med höga inkomster, måste bostadstillägget vid inkomstprövningen trappas av relativt kraftigt. Detta leder till att marginaleffekten tillsammans med skatten blir mycket hög – i praktiken över 90 procent. Om istället en lägre marginaleffekt prioriteras, samtidigt som det reformerade bostadstillägget betalas ut från en hög grundnivå, måste avtrappningen av det reformerade bostadstillägget vid inkomstprövningen ske långsamt. Detta leder till att det reformerade bostadstillägget kommer att kunna betalas ut till personer med mycket höga inkomster. I praktiken skulle ett sådant system komma att innebära att flertalet pensions-, aktivitets- eller sjukersättningsberättigade skulle komma i åtnjutande av det reformerade bostadstillägget i någon omfattning. Detta leder i sin tur ofrånkomligen till att kostnaderna för det reformerade bostadstilläggssystemet kommer att bli avsevärt högre än för det nuvarande bostadstilläggssystemet. Det sistnämnda visar att målkonflikten inte kan lösas genom att mer pengar tillförs systemet. Om man i stället i ett reformerat bostadstilläggssystem prioriterar dels låga marginaleffekter, dels att det reformerade bostadstillägget inte skall betalas ut till personer med höga inkomster, måste avtrappningen i systemet vara så långsam att grundnivån på det reformerade bostadstillägget måste ligga på en nivå som är lägre än i det nuvarande BTP-systemet.

Av resonemanget ovan framgår att det inte går att konstruera ett reformerat bostadstilläggssystem som uppfyller samtliga mål. Det framgår också av resonemanget att ytterligare prioritering av något av målen leder till försämrade måloppfyllelse för åtminstone något av de andra målen. Regeringen har vid prioriteringen av målen ovan för det reformerade bostadstilläggssystemet i princip valt att följa den prioritering som varit vägledande för det nuvarande BTP-systemet. Således har vi vid konstruktionen av det reformerade bostadstilläggssystemet prioriterat att det reformerade bostadstillägget skall utges från en grundnivå som ger bidragsstagare med endast låga inkomster möjlighet att erhålla ett rimligt boende och att möjligheterna för personer med höga inkomster att erhålla det reformerade bostadstillägget skall begränsas.

5.2 Lagreglering och ikraftträdande

Regeringens förslag: Bestämmelserna om bostadstillägg skall samlas i en ny särskild lag om bostadstillägg till pensionärer m.fl. som skall träda i kraft den 1 januari 2003. Vid samma tidpunkt skall lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer upphävas.

Utredningens förslag: Utredningen lämnade inte något förslag till att lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer (BTPL) skulle upphävas och ersättas med en ny lag, utan föreslog att de nya bestämmelserna om bostadstillägg skulle föras in i den nu gällande lagen. Vidare föreslog utredningen att de nya reglerna skulle träda i kraft den 1 oktober 2000.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser har yttrat sig när det gäller tidpunkten för ikraftträdandet, vilken de antingen ifrågasätter eller avstyrker. Många remissinstanser vill flytta fram tidpunkten för ikraftträdande till den 1 januari 2003.

Skälen för regeringens förslag: Regeringens förslag om det framtida bostadstilläggets konstruktion innebär en hel del grundläggande förändringar jämfört med det nuvarande systemet. De nya bestämmelserna om bostadstillägg innebär så genomgripande förändringar av regelverket att det är angeläget att samla bestämmelserna i en ny lag. Regeringen föreslår därför att reglerna om bostadstillägg tas upp i en ny särskild lag; lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. Vi föreslår vidare att den nya lagen skall träda i kraft den 1 januari 2003 och att den nuvarande lagen om bostadstillägg skall upphävas vid samma tidpunkt.

Som framgår i avsnitt 6 föreslår vi att vissa personkategorier som i dag är kvalificerade för och uppbär BTP i framtiden inte skall vara kvalificerade för bostadstillägg. För att skapa administrativa möjligheter till en övergång till det nya bostadstilläggssystemet föreslår vi i avsnitt 12 vissa bestämmelser för hur övergången från det nuvarande bostadstilläggssystemet till det framtida bostadstilläggssystemet skall ske.

Även om den nya lagen kommer att omfatta andra personkategorier än personer med allmän pension, anser regeringen inte att tillräckliga skäl föreligger att ändra benämningen av förmånen. Detta beror på att benämningen bostadstillägg till pensionärer är ett väl inarbetat begrepp. Förmånen bör därför i det framtida bostadstilläggssystemet benämnas bostadstillägg till pensionärer m.fl. (BTP).

6 Kvalifikationskrav för det reformerade bostadstillägget

6.1 Allmänna pensionsförmåner som kvalifikationsgrunder för det reformerade bostadstillägget

6.1.1 Generellt om kvalifikationskravet

Regeringens förslag: Personer som har sin huvudsakliga försörjning i form av allmän pension skall vara kvalificerade för det reformerade bostadstillägget.

Utredningens förslag: Utredningen föreslog att rätten till bostadstillägg i princip borde begränsas till att omfatta personer som varaktigt har sin huvudsakliga försörjning från allmän pension.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser tillstyrker utredningens förslag. *Riksförsäkringsverket (RFV)* menar att en begränsning till personer som har sin huvudsakliga försörjning från allmän pension är bra då dessa personers anknytning till pensionssystemet är starkare och mer varaktig. RFV framhåller att detta även är en rimlig konsekvens vid jämförelse med låginkomsttagare utan pension som inte heller är berättigade till bostadsbidrag. Det finns även flera remissinstanser som avvisar förslaget. *Riksförbundet PensionärsGemenskap (RPG)* anser att det i utredningen inte ges någon övertygande argumentering för den insnävning av nu gällande bestämmelser som föreslagits. RPG menar vidare att med förslaget kommer säkerligen ett stort antal personer med reducerad pension och låga inkomster att uteslutas från möjligheten att efterfråga bostäder med god kvalitet. Till följd härav förordar därför RPG att nuvarande regler i princip bibehålls. *Västra Götalands läns allmänna försäkringskassa* anser att principen att personer som har sin huvudsakliga försörjning från den allmänna pensionen har rätt till bostadstillägg till pensionärer (BTP) är bra. Dock bör rätten till BTP även omfatta personer med en kombination av förtidspension och ålderspension upp till en hel förmån. Skälet härför är enligt försäkringskassan att det finns personer som medicinskt inte är berättigade till hel förtidspension, men som inte orkar arbeta utan tar ut ålderspension på resterande del. Dessa personer bör inte komma i ett sämre läge än övriga BTP-tagare. En av grundtankarna med det nya pensionssystemet är att det blir en rörlig pensionsålder, vilket också enligt försäkringskassan talar för att rätt till BTP skall kunna föreligga för denna grupp från 61 års ålder. *Socialstyrelsen*, som i och för sig delar utredningens uppfattning, understryker vikten av att fungerande lösningar utreds för de grupper som eventuellt mister sin rätt till BTP. Vidare anser Socialstyrelsen att förslagets eventuella konsekvenser för socialbidragsberoende och socialbidragskostnader också bör utredas.

Skälen för regeringens förslag: Bostadstillägg till pensionärer betalas i dag ut till personer som uppbär allmän pension i någon form. Pensionsförmånen kan dock i vissa fall utgöra endast en mindre del av förmånstagarens inkomst. Exempel på detta är när en person med normal arbetsinkomst även uppbär omställningspension.

När det gäller allmänna pensionsförmåner är regeringen av den uppfattningen att endast pensionsförmån som, generellt sett, kan sägas utgöra den enskildes huvudsakliga försörjning bör kvalificera honom eller henne för bostadstillägg.

6.1.2 Ålderspension

Regeringens förslag: En person som uppbär all ålderspension som han eller hon enligt lag är berättigad till, skall fr.o.m. den månad han eller hon fyller 65 år vara kvalificerad för det reformerade bostadstillägget.

Utredningens förslag: Stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Gotlands läns allmänna försäkringskassa* ifrågasätter varför en ålderspensionär med tre fjärdedels ålderspension inte skall vara berättigad till bostadstillägg. I övrigt har ingen remissinstans,

förutom vad som i avsnitt 6.1.1 angetts avseende *Västra Götalands läns allmänna försäkringskassa*, särskilt yttrat sig i denna del.

Skälen för regeringens förslag: Enligt det reformerade ålderspensionssystemet kan man ta ut inkomstgrundad ålderspension fr.o.m. 61 års ålder. Inkomstgrundad ålderspension kan tas ut som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förmån. Någon rätt att vid 61 års ålder ta ut ålderspension i form av garantipension föreligger emellertid inte. Sådan rätt inträder först vid 65 års ålder.

Det reformerade bostadstillägget skall utgöra ett individinriktat grundskydd. I detta avseende liknar det reformerade bostadstillägget garantipensionsförmånen, som den enskilde kan ta ut tidigast fr.o.m. den månad han eller hon fyllt 65 år. Att tidpunkten för rätt till garantipension bestämts på angivet sätt beror på bl.a. att den enskilde fram till denna tidpunkt får anses tillhöra kategorin yrkesverksamma (jfr sid. 43 i propositionen Garantipension, m.m. (prop. 1997/98:152)). Redan med hänsyn härtill framstår det naturligt att knyta kvalificeringen för det reformerade bostadstillägget till den tidpunkt då garantipensionen kan tas ut. Fram till denna tidpunkt skall, generellt sett, den enskilde i ålderspensions-sammanhang anses tillhöra kategorin yrkesverksamma och således anses ha sin huvudsakliga försörjning i form av någon form av förvärvsarbete. Om en person vid 65 års ålder väljer att endast ta ut t.ex. tre fjärdedels inkomstgrundad ålderspension, kan sägas att personen frivilligt avstått från att ta ut den ålderspension som han eller hon är berättigad till, eftersom han eller hon ansett sig alltjämt vara i förvärvsaktiv ålder.

Det reformerade bostadstillägget bör ses som ett komplement till den inkomst i form av ålderspension som den enskilde pensionären uppbär för det fall inkomsten inte är tillräcklig för att förutom försörjning täcka även bostadskostnaden. Innan sådant komplement kommer i fråga är det rimligt att pensionären i första hand försöker klara sin försörjning och boendekostnad själv, dvs. att pensionären först tar ut hela den pension som han eller hon är berättigad till. Om en person, som uppbär ålderspension under andra förutsättningar än som nyss beskrivits, skulle vara kvalificerad för det reformerade bostadstillägget, finns en risk för att förmånen skulle kunna utnyttjas för att subventionera ett senare och högre uttag av ålderspension. Personen i fråga kan då inte heller anses ha sin huvudsakliga försörjning i form av ålderspension och bör således inte heller vara kvalificerad för det reformerade bostadstillägget. Samma resonemang kan föras om en ålderspensionär, t.ex. ett år efter 65 års ålder, väljer att helt eller delvis stoppa utbetalningen av ålderspension, eftersom han eller hon i stället skall förvärvsarbeta på hel- eller deltid.

Det är alltså först sedan en ålderspensionär tar ut hela den ålderspension som han eller hon är berättigad till, dvs. i förekommande fall all inkomstrelaterad ålderspension och garantipension, som man kan hävda att han eller hon har sin huvudsakliga försörjning i form av ålderspension. Mot bakgrund av det anförda föreslår således regeringen att en ålderspensionär skall vara kvalificerad för det reformerade bostadstillägget fr.o.m. den månad han eller hon fyller 65 år endast om han eller hon uppbär all den ålderspension som han eller hon är berättigad till.

Regeringens förslag: Personer som uppbär särskild efterlevandepension skall, fram till den månad de fyller 65 år eller till dess rätten till särskild efterlevandepension på annat sätt upphör, vara kvalificerade för det reformerade bostadstillägget.

Utredningens förslag: Utredningen lämnade inte något förslag om att personer med särskild efterlevandepension i framtiden skulle vara kvalificerade för bostadstillägg, utan gjorde den bedömningen att varken personer som uppbär omställningspension eller särskild efterlevandepension skulle ha rätt till bostadstillägg.

Remissinstanserna: *Östergötlands läns allmänna försäkringskassa* anser att även de personer som uppbär omställningspension eller särskild efterlevandepension bör omfattas av reglerna för bostadstillägg. *Västernorrlands läns allmänna försäkringskassa* menar att de personer som beviljas särskild efterlevandepension oftast inte har någon annan inkomst än denna pensionsinkomst. Därför bör även denna grupp, enligt försäkringskassan, ges möjlighet till bostadstillägg, vilket också skulle vara i linje med utredningens uppfattning att endast de som har sin huvudsakliga försörjning från allmän pension skall kunna få bostadstillägg till pensionärer (BTP). *Sveriges Pensionärers Riksförbund (SPRF)* anser att alla vuxna med efterlevandeförmåner, med hänsyn till likabehandlingsprincipen, skall ha rätt till BTP. Eftersom BTP är inkomstprövat saknas, enligt SPRF, skäl för att utesluta vissa kategorier av pensionärer med efterlevandeförmåner.

Skälen för regeringen förslag: Enligt nuvarande bestämmelser kan BTP utges till personer med änkepension, omställningspension, förlängd omställningspension eller särskild efterlevandepension.

Av de personer som i mars 2001 uppbär omställningspension var det 11 personer som jämte sådan förmån uppbär BTP och av de personer som uppbär förlängd omställningspension var det vid samma tidpunkt 203 personer som jämte sådan förmån uppbär BTP. I mars 2001 var det dessutom 28 personer som jämte särskild efterlevandepension uppbär BTP.

Närmare om omställningspension och förlängd omställningspension

Omställningspension och förlängd omställningspension har i dag i huvudsak till syfte att, under en omställningstid, bidra till att minska den ökade ekonomiska bördan som uppstår vid makens frånfalle, särskilt då den efterlevande maken har den faktiska vårdnaden om barn under viss ålder. Förmånerna skall ge ekonomiskt bistånd i situationer som för den efterlevande typiskt sett är förenade med ekonomiska svårigheter. Den väsentligaste kostnaden som omställningspensionen skall bidra till att ersätta torde vara boendekostnaden. Generellt sett kan således hävdas att omställningspensionen och bostadstillägget skall ersätta samma kostnader. Syftet med omställningspension och förlängd omställningspension skall, enligt de nya bestämmelserna som träder i kraft den 1 januari 2003, i framtiden vara detsamma som i dag.

En efterlevande make som får omställningspension eller förlängd omställningspension är, till skillnad mot en ålderspensionär som uppbär hel ålderspension, i förvärvsaktiv ålder. Övervägande skäl talar därmed för att inte låta personer som är eller kommer att bli berättigade till omställningspension och förlängd omställningspension vara kvalificerade för det reformerade bostadstillägget. Hur de personer som beviljats BTP till omställningspension och förlängd omställningspension före utgången av 2002 skall behandlas återkommer regeringen till i avsnitt 12. Det kan i detta sammanhang även vara på sin plats att påpeka att personer som är berättigade till omställningspension i många fall även är berättigade till bostadsbidrag enligt bestämmelserna i lagen (1993:737) om bostadsbidrag.

Närmare om särskild efterlevandepension

Pensionsförmånen särskild efterlevandepension skall avskaffas för framtiden. Dock skall den som vid utgången av 2002 uppbär eller då är berättigad till särskild efterlevandepension ha fortsatt rätt till sådan pension fram till 65 års ålder eller till dess rätten på annat sätt upphör.

Den särskilda efterlevandepensionen utges enligt nuvarande bestämmelser först efter det att rätten till omställningspension och förlängd omställningspension har upphört. En ytterligare förutsättning för rätt till särskild efterlevandepension är att den efterlevandes förutsättningar och möjligheter att bereda sig inkomst genom ett för denne lämpligt arbete är nedsatta och har så varit allt sedan makens död. Vidare krävs att nedsättningen beror på arbetsmarknadsmässiga skäl, nedsatt hälsa eller annan därmed jämförlig omständighet samt att den inte kan antas vara endast kortvarig. Nedsättningen skall i princip ha bestått oavbrutet fram till den tidpunkt rätten till omställningspension upphör, vilket är den tidpunkt då rätten till särskild efterlevandepension inträder. Sammanfattningsvis kan således sägas att det skall finnas ett samband mellan dödsfallet och de svårigheter som den efterlevande har att på egen hand svara för sin försörjning.

Rätten till förmånen upphör när förmånstagaren fyller 65 år eller dessförinnan börjar ta ut egen ålderspension. Förmånen kan begränsas till viss tid och skall under alla förhållanden omprövas minst en gång vart tredje år. Omprövningen får emellertid inte medföra höjning av beviljad särskild efterlevandepension, men kan medföra att förmånen inte längre skall beviljas.

Den kategori personer som uppbär särskild efterlevandepension har små möjligheter att påverka sin ekonomiska situation och de har i en hel del fall uppburit särskild efterlevandepension och BTP under lång tid. Att avskära dessa personer från möjligheten till bostadstillägg skulle, enligt regeringens uppfattning, i många fall tvinga dem att söka socialbidrag i stället. Det är regeringens uppfattning att det inte är lämpligt att i väsentlig mån försämra levnadsvillkoren för en, generellt sett, ekonomiskt svag grupp personer som dessutom vid ikraftträdandet uppbär eller då är kvalificerade för BTP. Det finns därför enligt vår mening skäl att göra avsteg för denna grupp från de generella riktlinjer som vi angett för kvalifikationskravet för det reformerade bostadstillägget i avsnitt 6.1.1 ovan. Den omständigheten att personer med särskild efterlevandepension i vissa fall

även kan vara berättigade till bostadsbidrag enligt bestämmelserna i lagen (1993:737) om bostadsbidrag utgör inte tillräckliga skäl för att påverka regeringens ställningstagande i nu aktuellt avseende. Vi föreslår således att personer som vid utgången av 2002 uppbär eller då är berättigade till särskild efterlevandepension skall vara kvalificerade för det reformerade bostadstillägget fram till den månad de fyller 65 år eller till dess rätten till särskild efterlevandepension på annat sätt upphör.

6.1.4 Änkepension

Regeringens förslag: En kvinna som uppbär änkepension på grund av dödsfall som inträffat före 2003, skall fram till den månad hon fyller 65 år vara kvalificerad för det reformerade bostadstillägget. Det samma skall gälla för en kvinna född 1944 eller tidigare som uppbär änkepension på grund av dödsfall som inträffar efter utgången av 2002. En kvinna född 1945 eller senare, som kommer att uppbära änkepension på grund av dödsfall som inträffar efter utgången av 2002, skall inte vara kvalificerad för det reformerade bostadstillägget.

Utbetalas till en kvinna född 1945 eller senare – som beviljats änkepension och omställningspension på grund av dödsfall som inträffat före 2003 – till följd av samordningsbestämmelserna endast omställningspension, skall kvinnan vara kvalificerad för det reformerade bostadstillägget fram till den månad hon fyller 65 år.

Utredningens förslag: Utredningen föreslog att endast kvinnor som uppbär garantipension till änkepension skall vara berättigade till bostadstillägg.

Remissinstanserna: *Sveriges Pensionärers Riksförbund (SPRF)* anser att alla vuxna med efterlevandeförmåner, med hänsyn till likabehandlingsprincipen, skall ha rätt till bostadstillägg till pensionärer (BTP). Eftersom BTP är inkomstprövat saknas, enligt SPRF, skäl för att utesluta vissa kategorier av pensionärer med efterlevandeförmåner.

Skälen för regeringens förslag: Av de kvinnor som i mars 2001 uppbär änkepension var det 2 235 kvinnor som jämte sådan förmån uppbär BTP.

Bostadstillägg till kvinnor som beviljats eller kommer att beviljas änkepension på grund av dödsfall före 2003

Såväl de nu gällande bestämmelserna som de bestämmelser om änkepension som skall gälla efter utgången av 2002 är mycket komplicerade och svåra att överblicka.

I förarbetena till lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, propositionen *Efterlevandepensioner och efterlevandestöd till barn* (prop. 1999/2000:91), konstateras att många kvinnor som i dag uppbär änkepension under lång tid har uppburit förmånen. Dessa kvinnor har i många fall även, med hänsyn till arbetslivserfarenhet och utbildning, svårt att hävda sig på dagens arbetsmarknad. Till följd härav utgör änkepensionen i många fall den huvudsakliga och enda inkomsten för dessa kvinnor. Det är i huvudsak mot den nu be-

skrivna bakgrunden som man för de kvinnor som beviljats eller kommer att beviljas änkepension på grund av dödsfall före den 1 januari 2003 i princip endast anpassat de nuvarande änkepensionsbestämmelserna till det reformerade ålderspensionssystemet. De nya änkepensionsbestämmelserna innebär att fr.o.m. den 1 januari 2003 skall kvinnor, som beviljats eller kommer att beviljas änkepension på grund av dödsfall före utgången av 2002, vara berättigade till såväl inkomstrelaterad änkepension som garantipension till änkepension.

Med hänsyn till att änkepension för kvinnor som beviljats eller kommer att beviljas sådan pension på grund av dödsfall som inträffat före 2003 skall ses som en huvudsaklig inkomstkälla, bör sådan änkepension kvalificera förmånstagarna för det reformerade bostadstillägget. Dock bör den tid begränsas under vilken änkepensionen kvalificerar förmånstagaren för det reformerade bostadstillägget.

I avsnitt 6.1.2 framgår att en person kan ta ut all den ålderspension han eller hon har rätt till, dvs. både hel inkomstgrundad ålderspension och ålderspension i form av garantipension, först fr.o.m. den månad han eller hon fyller 65 år. Det är således först vid denna tidpunkt som det, generellt sett, kan hävdas att personen i fråga har sin huvudsakliga försörjning i form av ålderspension. Om en änka av någon anledning skulle välja att inte ta ut hela den ålderspension hon har rätt till vid 65 års ålder, skulle hon minska sin allmänna pensionsförmån i betydande omfattning eftersom både tillägget om 90 procent av prisbasbeloppet till änkepensionen (90-procentstillägget) och garantipension i form av änkepension inte längre skall betalas ut fr.o.m. den månad änkan fyller 65 år. Detta skulle leda till att hon minskar den inkomst som påverkar det reformerade bostadstillägget och får ett högre bostadstillägg. Starka rättviseskäl talar därför för att änkepensionen skall kvalificera för det reformerade bostadstillägget fram till dess änkan fyller 65 år. Om änkan därefter önskar erhålla det reformerade bostadstillägget måste hon ta ut hela den ålderspension hon har rätt till för att få bostadstillägg. Regeringen föreslår således att en kvinna som uppbär änkepension, på grund av dödsfall som inträffat före 2003, skall vara kvalificerad för det reformerade bostadstillägget fram till den månad hon fyller 65 år.

Bostadstillägg till kvinnor som kommer att beviljas änkepension på grund av dödsfall efter utgången av 2002

I prop. 1999/2000:91 konstateras att utvecklingen på arbetsmarknaden och samhällsutvecklingen i övrigt talar för att män och kvinnor har ett mer likvärdigt behov av efterlevandeskydd. Det huvudsakliga motivet som ursprungligen fanns för införandet av änkepensioneringen, nämligen att ge efterlevande kvinnor möjlighet till ekonomisk försörjning om mannen avled, konstaterades således med förändringarna i samhällsstrukturen och förvärvsvillkoren generellt sett ha försvagats.

Emellertid konstateras i propositionen att förhållandena alltså är sådana att kvinnor arbetar deltid i högre utsträckning än män. Dessutom finns det kvinnor, företrädesvis födda under 1930-talet eller början av 1940-talet, som när de bildade familj påtog sig uppgiften att sköta familjen och hemmet. Dessa kvinnor har inte haft samma möjligheter som män att i ett tidigt skede av sina liv etablera sig på arbetsmarknaden

eller att skaffa sig någon högre utbildning. Till följd härav har de, generellt sett, alltså ett större behov av efterlevandeskydd än män. Mot bakgrund bl.a. härav skall därför kvinnor födda 1944 eller tidigare kunna beviljas såväl inkomstrelaterad änkepension som garantipension till änkepension på grund av dödsfall som inträffat efter utgången av 2002.

När det gäller yngre kvinnor konstateras i propositionen att den breda politiska överenskommelse som träffades i samband med reformarbetet under 1980-talet, och som ledde fram till 1990 års efterlevandepensionsreform, innebar att det för framtiden ansågs viktigt att även tillförsäkra kvinnor födda 1945 eller senare, och som beviljas änkepension efter 1989, en rätt till mannens intjänade pension t.o.m. 1989. Även om det, särskilt med hänsyn till den fortsatta samhällsutvecklingen, kan ifrågasättas om det även i framtiden skall kunna beviljas änkepension ansåg regeringen i prop. 1999/2000:91 att hänsyn bör tas till att det endast är ett tiotal år sedan de nuvarande änkepensionsreglerna beslutades efter ett omfattande utredningsarbete och under bred politisk enighet på området. Mot bl.a. denna bakgrund skall kvinnor födda 1945 och senare kunna beviljas änkepension på grund av dödsfall som inträffat efter utgången av 2002. Dessa kvinnor skall i framtiden inte längre vara berättigade till annat än inkomstrelaterad änkepension, som skall grunda sig på den pensionsrätt deras män tjänat in t.o.m. 1989.

Sammanfattningsvis kan sägas att änkepensionen till kvinnor födda 1945 eller senare, som kommer att beviljas änkepension på grund av dödsfall efter utgången av 2002, mer skall ses som en kompletterande inkomst till förvärvsinkomst än som en huvudsaklig inkomst. När det gäller kvinnor födda 1944 eller tidigare skall däremot änkepension som beviljas på grund av dödsfall efter utgången av 2002 alltså ses som en huvudsaklig inkomstkälla.

Som framgått skall kvinnor födda 1944 eller tidigare på grund av dödsfall efter utgången av 2002 kunna beviljas såväl inkomstrelaterad änkepension som garantipension i form av änkepension. Detta hänger samman med att dessa kvinnor anses ha ett större skyddsbehov än övriga vuxna efterlevande, eftersom de – generellt sett – kommer att ha sin huvudsakliga försörjning från den allmänna änkepensionen. Därmed framstår det som lämpligt att även dessa kvinnor bör kunna vara kvalificerade för det reformerade bostadstillägget. Härigenom kommer de i framtiden att kunna erhålla förmåner som motsvarar de förmåner som de i dag kan erhålla i form av allmänna pensionsförmåner, det särskilda grundavdraget för pensionärer och det nuvarande bostadstillägget.

När det gäller den yngre kategorin kvinnor, dvs. de kvinnor som är födda 1945 eller senare, som grundar sin rätt till änkepension på dödsfall efter utgången av 2002, bör änkepensionen, enligt vad som anförts ovan, ses som en kompletterande inkomst till förvärvsinkomster. Änkepensionen bör därför inte kunna kvalificera dessa änkor för det reformerade bostadstillägget.

Regeringen föreslår således sammanfattningsvis att endast en kvinna född 1944 eller tidigare, som uppbär änkepension på grund av dödsfall som inträffat efter utgången av 2002, skall vara kvalificerad för det reformerade bostadstillägget fram till den månad hon fyller 65 år.

Kvinnor födda 1945 eller senare skall efter utgången av 2002, i likhet med vad som gäller i dag, kunna få såväl änkepension som omställningspension eller särskild efterlevandepension. För tid då änkan kan ha rätt till både änkepension och omställningspension eller särskild efterlevandepension skall förmånerna samordnas på så sätt att änkepension betalas ut bara i den mån den överstiger omställningspensionen eller den särskilda efterlevandepensionen. Enligt regeringens förslag i avsnitt 6.1.3 skulle detta betyda att en änka inte är kvalificerad för det reformerade bostadstillägget om samordningen mellan änkepension och omställningspension medför att endast omställningspension betalas ut.

För att inte komplicera regelverket i för hög grad, och då ifrågavarande problem endast kan uppstå för kvinnor födda 1945 eller senare som är berättigade till änkepension på grund av dödsfall före 2003, anser regeringen att övervägande skäl talar för att kvinnor som har rätt till änkepension och omställningspension bör vara kvalificerade för det reformerade bostadstillägget oberoende om änkepension till följd av samordningsbestämmelserna betalas ut eller inte. Regeringen föreslår således att en kvinna som är född 1945 eller senare och som beviljats änkepension på grund av dödsfall före 2003 skall vara kvalificerad för det reformerade bostadstillägget även om hon – till följd av samordningsbestämmelserna i lagen om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn – endast får utbetalt omställningspension.

6.1.5 Hustrutillägg

<p>Regeringens förslag: Den som uppbär hustrutillägg skall vara kvalificerad för det reformerade bostadstillägget.</p>

Utredningens förslag: Överensstämmer med utredningens förslag.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har särskilt yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I april 2001 var det 46 kvinnor som uppbär hustrutillägg. 29 av dessa kvinnor uppbär även bostadstillägg till pensionärer (BTP). Endast 17 förmånstagare hade så hög inkomst att de inte erhöll BTP.

Lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:308) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension, som innebär att hustrutillägget avskaffas för framtiden, träder i kraft den 1 januari 2003. Enligt ikraftträdande- och övergångsbestämmelser gäller dock alltså äldre bestämmelser. Detta betyder att hustrutillägg kommer att kunna utges även efter ikraftträdandet av den nya lagen om bostadstillägg. Dock kan sedan 1999 hustrutillägg inte nybeviljas.

Hustrutillägget betalas, enligt nuvarande bestämmelser, ut till en hustru, som är bosatt i Sverige, om mannen uppbär folkpension i form av förtidspension/sjukbidrag eller har fyllt 65 år och har ålderspension, under förutsättning att hustrun inte själv får folkpension i form av ålderspension, hustrun har fyllt 60 år och makarna varit gifta i minst fem år. Om det finns särskilda skäl får hustrutillägg utges även om hustrun inte

fyllt 60 år eller makarna varit gifta i fem år. Numera utges hustrutillägg endast till den som beviljats förmånen av sådana särskilda skäl. Enligt lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer lämnas BTP till den som uppbär hustrutillägg.

Hustrutillägget är, liksom det nuvarande bostadstillägget, en inkomstprövad förmån som trappas av med hänsyn till förmånstagarens inkomst. Vid avtrappningen minskas först bostadstillägget av förmånstagarens inkomst och därefter minskar inkomsten hustrutillägget. Om kvinnan erhåller bostadstillägg får hon alltså helt hustrutillägg. Om den förmånsberättigade kvinnan har för hög inkomst, och till följd därav inte kan få bostadstillägg, minskas hustrutillägget med 60 procent av den del av inkomsten som inte har minskat bostadstillägget. Om mannen endast har rätt till avkortad folkpensionsförmån, minskas även tilläggen till pension på samma sätt som folkpensionen. För hustrutillägget gäller att förmånen betalas ut med lika många 30- eller 40-delar som mannen har i folkpension. Hustrutillägget är en skattepliktig förmån.

Som framgått är hustrutillägget en förmån som är under avveckling. Därmed finns det enligt regeringens uppfattning inte skäl att ändra de nuvarande bestämmelserna om möjlighet att jämte hustrutillägg uppbära bostadstillägg. Regeringen föreslår därför att den som uppbär hustrutillägg skall vara kvalificerad för det reformerade bostadstillägget.

6.2 Allmän sjukförsäkringsförmån i form av aktivitets- eller sjukersättning som kvalifikationsgrund för det reformerade bostadstillägget

6.2.1 Aktivitets- och sjukersättning

Regeringens förslag: Personer som uppbär aktivitets- eller sjukersättning skall vara kvalificerade för det reformerade bostadstillägget.

Utredningens förslag: Utredningen föreslog att den som uppbär hel eller tre fjärdedels förtidspension skall ha rätt till bostadstillägg till pensionärer (BTP).

Bedömningen i promemorian Ds 2000:39: I promemorian gjordes den bedömningen att personer som uppbär tre fjärdedels eller hel sjukersättning borde vara berättigade till ett bostadsstöd av samma slag som det bostadstillägg till pensionärer som enligt nuvarande bestämmelser kan utges jämte förtidspension och sjukbidrag. Vidare gjordes den bedömningen att bostadsstödet borde kallas *bostadstillägg till sjukersättning*.

Bedömningen i promemorian Ds 2000:40: I promemorian gjordes den bedömningen att personer som vid nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan uppbär tre fjärdedels eller hel aktivitetsersättning borde vara berättigade till ett bostadsstöd av samma slag som det bostadstillägg till pensionärer som kan utges jämte förtidspension och sjukbidrag. Vidare gjordes den bedömningen att bostadsstödet borde kallas *bostadstillägg till aktivitetsersättning*.

Betänkandet SOU 1999:52 (Utredningens betänkande)

Östergötlands läns allmänna försäkringskassa, Jönköpings läns allmänna försäkringskassa, Gotlands läns allmänna försäkringskassa, Dalarnas läns allmänna försäkringskassa och Riksförsäkringsverket (RFV) tillstyrker utredningens förslag. RFV anger bl.a. att begränsningen till personer som har sin huvudsakliga försörjning från allmän pension är bra, eftersom dessa personers anknytning till pensionssystemet är stark och varaktig. Dock finns det även flera remissinstanser som avvisar förslaget. En del av dessa har, på grund av utformningen av deras remissvar, redovisats ovan under avsnitt 6.1.1. *Handikappförbundens Samarbetsorgan (HSO)* anser att förtidspensionärernas ekonomiska standard skall jämföras med personer i motsvarande åldersgrupper och inte med ålderspensionärer. Vidare anser HSO att även pensionärer med halv eller en fjärdedels förtidspension skall vara berättigade till bostadstillägg, eftersom många av dessa förtidspensionärer har låga inkomster till följd av att de inte kan arbeta full tid. HSO framhåller vidare att funktionshindrade ofta har låga inkomster och betydande merkostnader samt att denna grupp, på grund av brister i tillgängligheten, många gånger är hänvisade till dyrare bostadsalternativ. *Landsorganisationen (LO)* ser inget sakligt skäl för att inte sjukbidrag skall kunna berättiga till bostadstillägg. Svenska Kommunförbundet påpekar att en inskränkning av målgruppen skulle medföra att personer med delvis förtidspension eller sjukbidrag kan bli beroende av kompletterande socialbidrag för sin försörjning. Förutom den individuella och principiella betydelsen av att människor blir beroende av ett bidrag som är avsett för tillfälliga försörjningsproblem, bidrar inskränningen till ökade kostnader i kommunerna. Om denna inriktning skulle fullföljas förutsätter förbundet att staten kommer att kompensera kommunerna för en sådan kommunal kostnadsökning. Därutöver har *Västra Götalands läns allmänna försäkringskassa* yttrat sig i enlighet med vad som angetts i avsnitt 6.1.1.

Ds 2000:39

Endast RFV instämmer i bedömningen. Övriga remissinstanser som yttrat sig är kritiska. *De Handikappades Riksförbund (DHR)* anser att det inte är acceptabelt med några som helst försämringar av bostadstillägget och menar att systemet i stället behöver reformeras och förbättras. Handikappsombudsmannen är kritisk till förslaget att begränsa personkretsen. I vart fall anser ombudsmannen att konsekvenserna i form av socialbidragsberoende och socialbidragskostnader bör utredas närmare. *Handikappsförbundens samarbetsorgan (HSO)* är kritiskt till att bostadstillägg inte skall kunna utges till den som har halv eller en kvarts sjukersättning. Denna uppfattning delas av *Neurologiskt Handikappades Riksförbund (NHR)*, *Riksförbundet för hiv-positiva (RFHP)* och *Riksförbundet för Utvecklingsstörda Barn, Ungdomar och Vuxna (FUB)*.

Ingen av de remissinstanser som yttrat sig över förslaget har varit kritiska mot bedömningen av att aktivitetsersättningsberättigade skall vara berättigade till ett individinriktat bostadsstöd av grundskyddskaraktär liknande det nuvarande bostadstillägget till pensionärer (BTP). Dock anser majoriteten av remissinstanserna att alla aktivitetsersättningsberättigade bör ha rätt att bli prövade för bostadstillägg. Endast en remissinstans, *Sveriges Pensionärs Riksförbund (SPRF)*, ansluter sig till bedömningen i departementspromemorian. *Statskontoret* är tveksamt till behovet av att skapa ett särskilt bostadstillägg för personer med aktivitetsersättning. Vidare är *Statskontoret* även tveksamt till om det skall vara skillnad i möjligheterna att få bostadstillägg mellan den som har aktivitetsersättning på grund av förlängd skolgång och den som har aktivitetsersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga.

Skälen för regeringens förslag

De allmänna sjukförsäkringsförmånerna i form av aktivitets- och sjukersättning

Bestämmelserna om aktivitets- och sjukersättning föreslås föras in i lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) och förmånerna skall ersätta den nuvarande allmänna förtidspensionen och sjukbidragsförmånen. Aktivitetsersättning skall kunna utges till en försäkrad som är under 30 år om dennes arbetsförmåga på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska hälsan är nedsatt med minst en fjärdedel och nedsättning kan antas förbli nedsatt under minst ett år. Även en försäkrad under 30 år, som på grund av funktionshinder har förlängd skolgång på grundskole- eller gymnasienivå, skall ha rätt till aktivitetsersättning. Förmånen skall kunna utges för längst tre år åt gången och skall kunna beviljas tidigast från och med det andra halvåret det år den försäkrade fyller 19 år. Förmånen kommer således inte att kunna lämnas tills vidare. Som antytts ovan skall förmånen kunna utges i nivåerna hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förmån.

Sjukersättning skall kunna utges till personer i åldern 30-64 år vars arbetsförmåga, på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan, bedöms vara varaktigt nedsatt. Kan nedsättningen av arbetsförmågan inte anses som varaktig, men kan den antas bli bestående för en tid av minst ett år, skall personen ha rätt till tidsbegränsad sjukersättning. De båda formerna av sjukersättning skall kunna utges i nivåerna hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förmån.

Personer som vid ikraftträdandet uppbär förtidspension/sjukbidrag skall i princip även efter ikraftträdandet erhålla sådana förmåner enligt nuvarande materiella regler. Dock skall i förekommande fall respektive förmån omvandlas så att utbetalning skall ske i form av sjukersättning.

Det kan hävdas att personer som är berättigade till aktivitetsersättning kommer att ha en anknytning till det allmänna sjukförsäkringssystemet som är svagare och mindre varaktig än vad en förtidspensionär har till det allmänna pensionssystemet enligt nuvarande bestämmelser. Dessa personer kommer ekonomiskt sett att vara mer jämförbara med andra grupper i samhället. Vidare står aktivitetsersättning närmare sjukpenningförmånen enligt AFL, vilken enligt nuvarande regler inte kvalificerar förmånstagaren för BTP. Till skillnad mot aktivitetsersättningen skall dock sjukpenning, enligt huvudregeln, utges vid tillfällig nedsättning av arbetsförmågan på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den psykiska eller fysiska hälsan. Med andra ord skall sjukpenning, generellt sett, utges när nedsättningen av arbetsförmågan endast är kortvarig, dvs. understiger ett år.

I gruppen aktivitetsersättningsberättigade kommer det att finnas ett inte obetydligt antal personer som av olika anledningar kommer att ha en långvarig, men kanske inte bestående, nedsättning av arbetsförmågan. För att skapa incitament för den enskilde att få ett mer aktivt liv är det, enligt regeringens uppfattning, särskilt viktigt att ge dessa personer signalen att ersättningen är tidsbegränsad. Det kommer i gruppen aktivitetsersättningsberättigade att finnas personer som, liksom i dag, bor i någon form av särskilt boende, t.ex. gruppboende. Dessa boendeformer är inte sällan dyrare än de boendeformer som unga normalt bor i. Detta talar för att det generella högkostnadsskyddsinriktade bostadsstöd som bostadsbidragssystemet erbjuder, inte kan bidra till boendet på samma sätt som för övriga unga personer. Visserligen finns det i vissa kommuner kompletterande bostadsstöd som riktar sig till bl.a. funktionshindrade. Olikheter förekommer dock mellan olika kommuner och förmånerna är inte rikstäckande. Vad som nu anförs talar enligt regeringens uppfattning för att det är principiellt rimligare att dessa personer tillgodoses inom ramen för ett generellt rikstäckande grundskyddssystem.

Det kan vidare inte uteslutas att den för den förmånsberättigade mest positiva aktivitetsåtgärden kan komma att påverka den förmånsberättigades boende. Med andra ord är boendet en viktig del av den förmånsberättigades livssituation och därmed också en viktig del av den förmånsberättigades grundtrygghet. Som tidigare angetts har dock aktivitetsersättningen vissa likheter med sjukpenningförmånen i AFL.

Vid en sammanvägning av vad som nyss anförts framstår skälen för att låta aktivitetsersättningsberättigade personer ha rätt till ett individinriktat bostadsstöd av samma karaktär som det nuvarande BTP-systemet väga tyngre än skälen mot en sådan slutsats.

De argument som anförts om förutsättningarna för att aktivitetsersättning skall kvalificera förmånstagaren för reformerat bostadstillägg har bärkraft även för personer som kommer att ha sjukersättning. Till det anförda kan även läggas att sjukersättningsförmånerna i stora delar liknar nuvarande förtidspensions- och sjukbidragsförmån, vilket talar för att sjukersättning skall kunna kvalificera förmånstagaren för det reformerade bostadstillägget. Även sjukersättningsberättigade personer bör därför vara kvalificerade för ett bostadsstöd av samma karaktär som det nu-

varande bostadstillägget. Någon anledning att i detta sammanhang behandla de två kategorierna av sjukersättning på olika sätt föreligger inte.

Nästa fråga att ta ställning till är om samtliga personer med aktivitets- eller sjukersättning bör vara berättigade till det reformerade bostadstillägget. Som framgått i avsnitt 4 utges BTP i dag enbart till personer om uppstår någon form av allmän pension eller sjukbidrag. För vissa grupper är dock pensionen endast en mindre del av personens inkomst. En person med t.ex. en fjärdedels förtidspension kan jämte förtidspensionen ha en arbetsinkomst om tre fjärdedelar av normal inkomst. En sådan person är enligt gällande bestämmelser berättigad till BTP. En låginkomsttagare, som inte har rätt till allmän pension, kan däremot inte få BTP även om dennes inkomst understiger vad en förtidspensionär enligt det nyss nämnda exemplet totalt har i inkomst. En sådan låginkomsttagare kan endast erhålla bostadsbidrag om han eller hon uppfyller förutsättningarna för den förmånen.

Den beskrivna skillnaden kan inte sakligt motiveras. I de båda nämnda exemplen ligger huvudansvaret för försörjningen utanför det allmänna pensionssystemet. Detta talar för att behovet av bostadsstöd bör bedömas utan särskilt hänsynstagande till att en viss del av försörjningen kommer från den allmänna sjukförsäkringen. Det kan därför sättas i fråga om personer som uppstår partiell aktivitets- eller sjukersättning skall kunna kvalificera sig för det reformerade bostadstillägget. Emellertid kommer partiell aktivitets- eller sjukersättning i många fall att utgöra antingen förmånstagarens huvudsakliga försörjning eller i väsentlig mån utgöra ett betydande tillskott till försörjningen. Effekterna av en begränsning av möjligheterna att jämte partiell aktivitets- eller sjukersättning uppbära bostadstillägg kan således komma att medföra betydande konsekvenser på individnivå. Inte minst med hänsyn härtill måste därför frågan grundligt utredas innan ett förslag kan läggas fram om någon form av begränsningsregel avseende möjligheterna att jämte partiell aktivitets- eller sjukersättning uppbära bostadstillägg.

Sammanfattningsvis föreslår således regeringen att personer som kommer att uppbära någon form av aktivitets- eller sjukersättning skall vara kvalificerade för det reformerade bostadstillägget.

6.2.2 Kvalifikationskravet för det reformerade bostadstillägget vid vilande aktivitets- och sjukersättning

Regeringens förslag: En sjukersättningsberättigad som får hela sin sjukersättning vilandeförklarad skall kunna få bostadstillägg under som längst tolv månader när sjukersättningen är vilande. En aktivitetsersättningsberättigad som får hela sin aktivitetsersättning vilandeförklarad skall kunna få bostadstillägg under hela den tid aktivitetsersättningen är vilandeförklarad.

Utredningens förslag: Utredningen lämnade inte något förslag i detta avseende.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande bestämmelser om bostadstillägg kan den som fått hela sin förtidspension vilandeförklarad få bostadstillägg under de första tolv månaderna med vilandeförklarad

förtidspension. För det fall den försäkrade efter dessa månader fortsätter att förvärvsarbeta, och hela förtidspensionen även fortsatt är vilande upphör rätten till bostadstillägg. Detta betyder att rätten till bostadstillägg endast föreligger om förtidspensionen förklarats vilande enligt nu tillämpliga bestämmelser i 16 kap. 16 § lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL). Skälen till den nuvarande regeln om bostadstillägg till den som har vilande förtidspension är i korthet följande. Om bostadstillägget skulle dras in när någon får hela sin förtidspension vilandeförklarad skulle detta kunna medföra väsentliga marginaleffekter, som skulle kunna utgöra ett hinder för den försäkrade att börja arbeta. Förfarandet skulle således motverka att förtidspensionären tog sig ut i förvärvslivet. Efter det första året med vilande förtidspension är dock situationen en annan. Förtidspensionärens situation kan då jämföras med övriga personer som förvärvsarbetar. En fortsatt utbetalning av bostadstillägg till den som inte uppbär förtidspension är därför inte lämplig då det skulle kunna uppfattas som orättvist och stötande.

De nuvarande reglerna om vilande förtidspension skall i framtiden gälla på motsvarande sätt såvitt avser aktivitets- eller sjukersättning. En försäkrad som får aktivitetsersättning, och som provar på att förvärvsarbeta, skall dock – enligt 16 kap. 16 § AFL i dess lydelse fr.o.m. den 1 januari 2003 – kunna få aktivitetsersättningen vilande under återstoden av den period som den beviljats för, utan att den då uppvisade arbetsförmågan får läggas till grund för indragning eller minskning av ersättningen. Skälen till de generösare reglerna för vilandeförklaring avseende aktivitetsersättning är att unga personer, som till följd av svåra funktionshinder och långvariga sjukdomar i regel aldrig haft ett förvärvsarbete, generellt sett kan vara i behov av en längre tid än andra för att prova ett arbete, utan att rätten till försörjningen från socialförsäkringen riskeras.

Regeringen anser att motiven bakom den nu tillämpliga bestämmelsen om möjligheterna att få bostadstillägg när förtidspension har förklarats helt vilande, har bärighet även avseende möjligheterna att erhålla reformerat bostadstillägg vid vilande aktivitets- eller sjukersättning. Med andra ord anser vi att den som fått sin aktivitets- eller sjukersättning helt vilandeförklarad, skall vara kvalificerad för det reformerade bostadstillägget på motsvarande sätt som den som fått sin förtidspension helt vilandeförklarad. Dock bör även den som, enligt 16 kap. 16 § AFL i dess framtida lydelse, får hela sin aktivitetsersättning vilandeförklarad för en längre tidsperiod vara kvalificerad för det reformerade bostadstillägget under hela den tid aktivitetsersättningen är vilande. Detta innebär att den som får hela sin sjukersättning vilandeförklarad kan komma att vara kvalificerad för bostadstillägg under som längst tolv månader, medan den som får hela sin aktivitetsersättning vilandeförklarad kan få bostadstillägg för som längst under hela den tid för vilken aktivitetsersättningen är beviljad.

Regeringen föreslår således *sammanfattningsvis* att en aktivitets- eller sjukersättningsberättigad som – till följd av vilandeförklaring enligt 16 kap. 16 § AFL i dess lydelse fr.o.m. den 1 januari 2003 – inte kommer att uppbära aktivitets- eller sjukersättningsförmån skall vara kvalificerad för det reformerade bostadstillägget under den tid aktivitets- eller sjukersättningen är vilande.

6.3 Förmån som betalas ut från stat inom Europeiska unionen (EU) eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) som kvalifikationsgrund för det reformerade bostadstillägget

Prop. 2000/01:140

Regeringens förslag: Den som uppbär allmän pensions- eller invaliditetsförmån enligt lagstiftningen i en stat som ingår i Europeiska unionen (EU) eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och är bosatt här, skall vara kvalificerad för det reformerade bostadstillägget. För att EU/EES-förmån skall kvalificera förmånstagaren för bostadstillägg i framtiden, skall det dock krävas att förmånen motsvarar någon av de svenska allmänna pensionsförmåner eller de allmänna sjukförsäkringsförmåner som kvalificerar en förmånstagare för bostadstillägg.

Utredningens förslag: Stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Norrbottnens läns allmänna försäkringskassa* anser att rätten till bostadstillägg för personer som uppbär utländsk pension bör förtydligas. I övrigt har ingen remissinstans yttrat sig särskilt över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Bostadstillägg till pensionärer (BTP) är en förmån som i och för sig omfattas av Förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpning av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen. Bostadstillägget är emellertid en sådan särskild, icke avgiftsfinansierad förmån som avses i artikel 4.2a förordningen 1408/71. Med hänsyn härtill, och då lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer (BTPL) finns förtecknad i bilaga IIa till förordningen 1408/71, utbetalas enligt artikel 10a i förordningen förmånen endast till förmånstagare som är bosatta i Sverige och endast i enlighet med bestämmelser i BTPL. Enligt nuvarande BTPL betalas BTP ut till personer bosatta i Sverige som uppbär bl.a. pension enligt lagstiftningen i en stat som ingår i Europeiska unionen (EU) eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Någon anledning att ändra på de nuvarande förhållandena finns inte. Regeringen föreslår därför att den som är bosatt här och uppbär pensions- eller invaliditetsförmån enligt lagstiftningen i en stat som ingår i EU/EES skall vara kvalificerad för det reformerade bostadstillägget. Vidare föreslår vi att endast sådana EU/EES-förmåner som motsvarar någon av de svenska förmånerna som kvalificerar den enskilde förmånstagaren för det reformerade bostadstillägget skall anses uppfylla kvalifikationsvillkoret.

Eftersom den nya lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. kommer att ersätta nuvarande BTPL krävs det förhandlingar inom EU/EES för att få den nya lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. antecknad i bilaga IIa till förordningen 1408/71.

Regeringens förslag: Vid bestämmandet av om pensionsförmånen eller aktivitetsersättnings- eller sjukersättningsförmånen som sådan skall kvalificera förmånstagaren för det reformerade bostadstillägget, skall det sakna betydelse om förmånen är avkortad. Det skall vidare inte påverka kvalifikationen för bostadstillägget om ålderspension, till följd av omdebiteringar därför att egenföretagare betalat in för låg eller ingen pensionsavgift, betalas ut med lägre belopp än vad som annars skulle varit fallet.

Ovanstående skall gälla även för förmån som betalas ut från en annan stat som är medlem i Europeiska unionen (EU) eller som ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES).

Utredningens förslag: Stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har särskilt yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har tidigare i detta avsnitt föreslagit att det skall vara allmänna pensions- eller sjukförsäkringsförmåner som i princip utgör förmånstagarens huvudsakliga försörjning eller som åtminstone har en väsentlig betydelse för försörjningen, som skall kvalificera honom eller henne för det reformerade bostadstillägget. Om samma princip skulle tillämpas på förmånstagare som uppbär avkortad pensionsförmån eller aktivitets- eller sjukersättningsförmån, dvs. att förmånen som betalas ut är andelsberäknad med hänsyn till försäkringstid, skulle den som har en låg pension eller aktivitets- eller sjukersättning till följd av att han eller hon inte kan tillgodoräkna sig full sådan försäkringstid, endast få avkortat bostadstillägg. Principen skulle t.o.m. kunna innebära att förmånstagaren inte var kvalificerad för bostadstillägg. Sistnämnda skulle gälla i de fall avkortningen av huvudförmånen är sådan att denna förmån inte kan anses utgöra den huvudsakliga eller väsentliga delen av försörjningen. Frågan om rätt till bostadstillägg föreligger kommer således att få bedömas i varje fall för sig. Ett sådant system skulle inte uppfylla de krav på förutsägbarhet som bör kunna ställas på ett modernt bostadstillägssystem.

Enligt regeringens uppfattning är det tillhörigheten till det allmänna pensionssystemet, och den allmänna sjukförsäkringen genom aktivitets- eller sjukersättning, som bör vara avgörande för om personen i fråga skall uppfylla kvalifikationsvillkoren för det reformerade bostadstillägget. Det förhållandet att pensionsförmånen eller aktivitets- eller sjukersättningen utges i oavkortad eller avkortad omfattning är något som den enskilde förmånstagaren inte kan påverka. Regeringen föreslår därför att det inte skall spela någon roll om förmånen utges som oavkortad eller avkortad förmån.

Eftersom ett liknande resonemang kan föras om förmånstagaren gjort tidigt uttag av ålderspension, eller om omdebitering av sådan pensionsförmån skett för egenföretagare som inte betalt in eller betalt in för låg pensionsavgift, föreslår vi att sådana omständigheter inte heller skall påverka kvalifikationen för det reformerade bostadstillägget.

7 Bostadstilläggets storlek och omfattning samt den bidragsgrundande bostadskostnaden, m.m.

7.1 Bostadstilläggets omfattning

Regeringens förslag: Det nya bostadstillägget skall svara för en del av bidragstagarens bostadskostnad och lämnas endast för den bostad i vilken han eller hon har sitt huvudsakliga boende (permanentbostaden).

För bostad i särskild boendeform skall bostadstillägg lämnas endast för boende i lägenhet eller för boende i en- eller tvåbäddsrumsrum.

Bidragsberättigad som vistas eller bor i en särskild boendeform eller liknande inrättning skall vara berättigad till bostadstillägg för sin ursprungliga permanentbostad under högst sex månader från det att försäkringskassan bedömt vistelsen eller boendet i den särskilda boendeformen som stadigvarande.

Bostadstillägg skall inte lämnas för sådan bostadskostnad som fastställs med beaktande av bidragstagarens inkomst.

Utredningens förslag: Stämmer i princip överens med regeringens förslag. Utredningen föreslog att de två bostadsstöden borde så långt möjligt ha enhetliga regler, framför allt när det gäller beräkning av inkomst och bostadskostnad.

Remissinstanserna: Ett tiotal remissinstanser har yttrat sig särskilt över förslaget i denna del. Flertalet av de remissinstanser som yttrat sig över förslaget om enhetliga regler avseende bostadsbidrag och bostadstillägg tillstyrker det.

Skälen för regeringens förslag: I det nuvarande systemet för bostadstillägg till pensionärer skall bostadstillägget bidra till att täcka bostadskostnader, oberoende av vilken form boendet har. Detta betyder att permanentboende i såväl hyresrätt, bostadsrätt, andelslägenhet som i egen fastighet som boende på sjukhem, servicehus och i gruppboende är exempel på boende som kvalificerar bidragstagaren för bostadstillägg. Dock lämnas bostadstillägg för bostad i särskild boendeform endast om den bidragsberättigade bor i lägenhet eller i en- eller tvåbäddsrumsrum.

Varje kommun har enligt socialtjänstlagen (1980:620) skyldighet att inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre personer med behov av ett särskilt stöd. Vidare är kommunerna skyldiga att inrätta bostäder med särskild service till personer med funktionshinder. Syftet är att likställa boendet i de särskilda boendeformerna med boende i enskilt hem.

Regeringen föreslår att det nya bostadstillägget, liksom det nuvarande, skall svara för en del av bidragstagarens boendekostnad och lämnas endast för den bostad i vilken han eller hon har sitt huvudsakliga boende

(permanentbostaden). Vidare föreslår vi att de nuvarande reglerna för bostadstillägg för bostad i särskild boendeform skall föras över till den nya lagen.

När den bidragsberättigade på grund av omvårdnad eller vård helt eller till övervägande del vistas eller bor i särskild boendeform eller likartad bostad, utbetalas bostadstillägg enligt nuvarande bestämmelser för permanentbostaden under högst sex månader. Fristen om sex månader räknas från det att försäkringskassan bedömt vistelsen eller boendet som stadigvarande. Bestämmelsen medför ofta en betydande minskning eller indragning av bostadstillägg och i förlängningen att den gamla bostaden inte kan behållas. Av det skälet har bidragstagaren getts ett rådrum om sex månader från det att försäkringskassan fattat beslut, innan beslutet om indragning eller minskning verkställs. Denna undantagsregel bör, enligt regeringens uppfattning, överföras till det nya systemet. Regeringen föreslår vidare att det nya bostadstillägget, i likhet med vad som gäller för nuvarande bostadstillägg, inte skall lämnas för sådan bostadskostnad som är bestämd utifrån den bidragsberättigades inkomst.

Regeringen vill avslutningsvis påpeka att det principiellt kan ifrågasättas om särskilt boende i tvåbäddsrum bör anses som en permanentbostad. Det kan också av principiella skäl ifrågasättas om den nuvarande sexmånadersgränsen vid vistelse utanför permanentbostaden är ändamålsenlig. Dessa frågor hänger dock delvis samman med de frågor som behandlas i betänkandet Pension på institution (SOU 2000:112), som bereds inom Socialdepartementet. Dessa frågor bör därför behandlas vid den fortsatta beredningen av det nyss nämnda betänkandet.

Enligt nu gällande bestämmelser om bostadstillägg får regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, besluta om vilka kostnader som skall hänföras till bostadskostnader och hur dessa skall beräknas. Då det skulle föra för långt att i lag närmare ange detta, får det även för det nya systemet ankomma på regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, att meddela närmare föreskrifter i dessa frågor.

7.2 Fördelning av bostadskostnaden mellan makar

Regeringens förslag: För gift person som är kvalificerad för det nya bostadstillägget, och som delar bostad med sin make, skall bostadskostnaden – oavsett om den andre maken är kvalificerad för bostadstillägg eller inte – delas lika mellan makarna. Den del av bostadskostnaden som efter delningen hänförs till den bidragsberättigade skall därvid grunda rätt till bostadstillägg.

Utredningens förslag: Stämmer delvis överens med regeringens förslag. Utredningen föreslog även att för barn under 18 år, eller barn som uppbär förlängt barnbidrag eller studiebidrag, skulle ingen andel av bostadskostnaden beräknas.

Remissinstanserna: Ett flertal remissinstanser har yttrat sig över förslaget. Majoriteten av dessa tillstyrker förslaget. *Riksförsäkringsverket (RFV)* tillstyrker förslaget med den inskränkningen att regeln om delade bostadskostnader mellan makar endast bör gälla nytillkomna ärenden. Denna inställning delas av *Värmlands läns allmänna försäkringskassa*.

Sveriges Pensionärers Riksförbund (SPRF) avstyrker förslaget i den mån det medför minskat bostadsstöd för nuvarande bidragstagare.

Skälen för regeringens förslag: Enligt Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1998:9) om beräkning av bostadskostnad skall bostadskostnaden för en pensionär, som delar bostad med sin make och vars make har pensionsförmån, denna utgöra hälften av den totala bostadskostnaden. För pensionär, vars make inte har pensionsförmån, skall däremot makarnas gemensamma bostadskostnad utgöra bidragstagarens bostadskostnad. När det gäller inkomstprövningen i samma situation, skall årsinkomsten däremot för var och en av makarna beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda årsinkomst. För den make som inte är pensionär räknas hela inkomsten med i årsinkomsten.

De nuvarande reglerna för bostadskostnadsberäkning har sitt ursprung i en tid då det bl.a. var vanligt med endast en förvärvsarbete i en familj. Sedan reglernas tillkomst har detta förändrats och även samhällsutvecklingen i övrigt gör att regeln, enligt regeringens uppfattning, spelat ut sin roll.

Dagens regler är ofta förmånliga i det enskilda fallet, när bidragstagarens make inte är bidragsberättigad. En effekt av detta blir dock att när även den andra maken blir pensionär, dvs. bostadskostnaden fördelas på båda makarna och bådass inkomster ingår helt – med undantag av folkpensionsförmånerna – i inkomstunderlaget för bostadstillägget, kan bostadstillägget bli helt eller delvis bortreducerat. Trots lägre sammanlagd inkomst minskar således förmånen.

Regeringen anser att det i de fall som beskrivits ovan är lämpligare att, i likhet med vad som föreslås om reduceringsinkomst (avsnitt 9), endast låta hälften av makarnas gemensamma bostadskostnad påföras den make som är berättigad till bostadstillägg. Effekten av en sådan fördelning av bostadskostnaden i det nya bostadstilläggssystemet blir mindre än om den hade införts i det nuvarande systemet. Detta beror på den konstruktion av fribellopsberäkningen som föreslås i avsnitt 9. Regeringen föreslår därför att för gift bidragsberättigad som delar bostad med sin make skall bostadskostnaden delas lika mellan makarna, oavsett om den andre maken är kvalificerad för bostadstillägg eller inte. Den del av bostadskostnaden som efter delningen hänförs till den bidragsberättigade maken skall grunda rätt till bostadstillägg.

Enligt nu gällande föreskrifter sker en beräkning av hur stor del av bostadskostnaden som skall läggas till grund för beräkningen av det bostadstillägg den sökande har rätt till. Vid en sådan fördelningsberäkning kan en förälder som sammanbor med barn i vissa fall tillgodoräkna sig ytterligare andelar av boendekostnaden. Detta gäller när barnet är under 18 år eller får studiehjälp eller förlängt barnbidrag.

I budgetpropositionen för 2001 (prop. 2000/01:1 utgiftsområde 11, 3.6.2) anges att möjligheterna att höja åldersgränsen från 18 år till 20 år för när ett barn skall anses vara självförsörjande i bostadstilläggs-sammanhang skulle beredas. Då frågan om vilken åldersgräns som skall tillämpas i detta sammanhang inte bör ses isolerad, utan samstämmas med åldersgränser i andra trygghetssystem, bör den beredas ytterligare. Regeringen får därför återkomma med förslag senare.

Regeringen anser att det för långt att i lag reglera samtliga förhållanden om hur förekomsten av barn och inneboende och olika former

av sammanboende bör påverka fördelningen av bostadskostnaden. Närmare föreskrifter om fördelningen av bostadskostnader, med ovan angivet undantag, bör därför meddelas av regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer.

7.3 Samordning av bostadstillägg till pensionärer m.fl. och bostadsbidrag

Regeringens bedömning: För den som har både bostadsbidrag och bostadstillägg bör bostadsbidrag inte lämnas för bostadskostnad till den del denna motsvaras av bostadstillägget.

Utredningens förslag: Utredningen föreslog att bostadstillägg inte skall lämnas i de fall pensionären samtidigt uppbär bostadsbidrag enligt lagen (1993:737) om bostadsbidrag. Utredningen ansåg att den som uppfyller villkoren för både bostadsbidrag och bostadstillägg bör, bl.a. med stöd av uppgifter om ersättningsbeloppen från respektive stödform, välja en av dessa.

Remissinstanserna: *Riksförsäkringsverket (RFV)* delar utredningens uppfattning att bostadstillägget inte skall kunna utbetalas samtidigt med annat bostadsstöd. *Skåne läns allmänna försäkringskassa* anser att den enskildes möjlighet att välja mellan bostadsbidrag och bostadstillägg bör framgå av lagtexten.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt 4 a § lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer (BTPL) lämnas bostadstillägg inte för den del av bostadskostnaden som motsvaras av bostadsbidrag. Enligt Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1998:9) om beräkning av bostadskostnad skall den beräknade bostadskostnaden minskas med preliminärt bostadsbidrag. Skälet för den nuvarande samordningen är att båda formerna av bostadsstöd avser att utgöra ersättning för bostadskostnaden.

I mars 2001 betalades både bostadstillägg och bostadsbidrag ut till ungefär 15 500 personer, varav 14 000 var förtidspensionärer

De förslag som regeringen lämnat i denna proposition innebär att vissa personer som föreslås vara kvalificerade för bostadstillägg i framtiden även kommer att vara kvalificerade för bostadsbidrag. Eftersom båda förmånerna avser att ersätta i princip samma bostadskostnad, kan det ifrågasättas om en person som är berättigad till ett individinriktat grundskydd i form av bostadstillägg dessutom skall vara berättigad till ett hushållsinriktat högkostnadsskydd i form av bostadsbidrag. Även om de båda förmånerna avser att ersätta samma bostadskostnad, utges de med olika utgångspunkter. Den gemensamma nämnaren för förmånerna är att förmånstagarna inom varje system skall tillförsäkras ett acceptabelt boende. Det nya bostadstillägget är närmast att anse som en komplettering till allmän pension eller aktivitets- eller sjukersättning. Syftet med förmånen är således att tillförsäkra bidragstagare med låg inkomst ett acceptabelt boende. Bostadsbidrag är närmast att se som en tilläggsförmån till förvärvsinkomst och skall som sådan i princip tillförsäkra barnfamiljer ett acceptabelt boende. Eftersom det, generellt sett, kommer att finnas bidragstagare som i större eller mindre omfattning jämte sådan förmån som kvalificerar dem för bostadstillägg kommer att dels ha en

förvärvsinkomst, dels ha minderåriga barn, anser regeringen övervägande skäl talar för att en person som är berättigad till bostadstillägg även skall kunna få bostadsbidrag. Dock bör dessa samordnas så att inte högre bidrag än bostadskostnaden kan betalas ut.

Det reformerade bostadstillägget skall, liksom det nuvarande bostadstillägget, vara ett individinriktat bidrag av grundskyddskaraktär, medan bostadsbidraget är ett hushållsinriktat högkostnadsskydd. Detta talar för att beslut om med vilket belopp det reformerade bostadstillägget skall betalas ut, bör fattas före det att beslut om bostadsbidrag meddelas. För en sådan ordning talar även det förhållandet att bostadsbidraget beviljas genom preliminärt beslut som stäms av i efterhand. Den nuvarande samordningen mellan bostadstillägg och bostadsbidrag kan således ifrågasättas. Enligt regeringens bedömning bör samordningen, när den nya lagen träder i kraft, ske på så sätt att bostadsbidrag inte skall lämnas för bostadskostnad till den del denna motsvaras av bostadstillägget. En sådan omläggning kan såväl för de enskilda bidragstagarna som för administrationen få konsekvenser som i dag inte kan överblickas. Därför måste frågan utredas grundligt innan ett förslag kan läggas fram om en förändring av de nuvarande samordningsbestämmelserna. Regeringen avser att återkomma med förslag i denna del under hösten 2001.

7.4 Bostadstilläggets storlek

Regeringens förslag: För en ensamstående bidragstagare skall bostadstillägg lämnas med 91 procent av bostadskostnaden till den del denna inte överstiger 4 500 kronor per månad.

En gift bidragstagare som sammanbor med sin make skall ha rätt till bostadstillägg med 91 procent av sin del av bostadskostnaden till den del denna inte överstiger 2 250 kronor per månad.

För en bidragsberättigad som bor i tvåbäddsrums i särskild boendeform skall bostadstillägg inte lämnas för bostadskostnad som överstiger 2 250 kronor per månad.

Utredningens förslag: Utredningen föreslog inte någon ändring av bostadstilläggets storlek, dvs. 90 procent av bostadskostnaden mellan 100 kronor och 4 000 kronor i månaden skulle ersättas av bostadstillägg till pensionärer (BTP). Dock påtalade utredningen att det fanns behov av justering av bostadskostnadsgränsen, men att utredningen enligt utredningsdirektiven var förhindrad att lämna förslag som innebar ökade kostnader för bostadstilläggsystemet. Utredningen föreslog inte någon höjning av bostadskostnadstaket för bidragsberättigad boende i tvåbäddsrums i särskild boendeform.

Remissinstanserna: Många remissinstanser har särskilt yttrat sig över förslaget i denna del. I princip samtliga påtalar att bostadskostnadsgränsen bör ses över. *Statistiska Centralbyrån (SCB)* anser att om en översyn skall ske av reglerna för bostadskostnadsberäkningen, bör samråd med SCB ske i syfte att skapa möjligheter till jämförelse med den statistik som beskriver bostadskostnaderna. Majoriteten av remissinstanserna ger även egna förslag till hur bostadskostnadsgränsen bör bestämmas. *Sveriges Pensionärsförbund (SPF)* anser att samma gräns bör gälla

för BTP som för det särskilda bostadstillägget för pensionärer (SBTP). *Svenska Kommunalpensionärers Förbund (SKPF)* anser att bostadskostnadsgränsen till att börja med bör höjas till 4 500 kronor i månaden och därefter till 5 000 kronor i månaden. Skälet till detta är enligt SKPF att pensionärerna skall ges möjlighet att efterfråga nyare boendeformer. Andra remissinstanser har framfört liknande synpunkter. *Riksförbundet för änkor och änkemän* motsätter sig att inkomstprövning av änkepension fortsätter att kopplas ihop med BTP-beräkningen. Om denna sammankoppling skall bestå anser Riksförbundet att samma gräns för boendekostnad bör gälla för BTP och SBTP. *Pensionärernas Riksorganisation (PRO)* tar särskilt upp frågan om hur hyrans fastställs i särskild boendeform. Även *Socialstyrelsen* framför att det föreligger behov av höjning av bostadskostnadsgränsen såvitt avser pensionärer boende i särskild boendeform.

Skälen för regeringens förslag: Sedan den 1 januari 2001 lämnas bostadstillägg med 90 procent av bostadskostnaden upp till 4 500 kronor i månaden. Regeringen har i 2001 års ekonomiska vårproposition (prop. 2000/01:100) aviserat en höjning av ersättningsnivån för 2002 till 91 procent. Vi lämnar dock inte i denna proposition något förslag om höjning av ersättningsnivån i den nu gällande lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer. Förslag om en sådan höjning kommer i stället att lämnas i budgetpropositionen hösten 2001.

Som framgått ovan i avsnitt 5.2 föreslår regeringen att den nya lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. skall träda i kraft den 1 januari 2003. Från och med denna tidpunkt föreslår vi att bostadstillägg skall kunna lämnas till dels en ensamstående bidragstagare med 91 procent av bostadskostnaden till den del denna inte överstiger 4 500 kronor per månad, dels en gift bidragstagare som sammanbor med sin make för dennes del av bostadskostnaden till den del denna inte överstiger 2 250 kronor per månad. Sistnämnda kommer då att gälla även för personer som likställs med sammanlevande makar.

När det gäller makar och därmed likställda som lever tillsammans, har regeringen i avsnitt 7.2 föreslagit att bostadskostnaden skall delas lika mellan dem. Redan med hänsyn till detta framstår det naturligt att endast hälften av bostadskostnadstaket skall tillgodoräknas en make som är kvalificerad för bostadstillägg, om han eller hon delar bostad med den andre maken. Detta ligger även i linje med den allmänna principen att vardera maken, efter sin förmåga, skall bidra till det underhåll som behövs för att deras gemensamma och personliga behov skall tillgodoses.

Enligt nuvarande bestämmelser finns en begränsning när det gäller beräkningen av bostadstillägget. För pensionärer som bor i tvåbäddsrums i särskild boendeform beräknas bostadstillägget på en övre gräns om 2 000 kronor per månad. Begränsningen gäller inte för makar.

När det gäller boende i särskild boendeform anser regeringen det vara skäligt att höja bostadskostnadstaket till 2 250 kronor i månaden per person. Härigenom kommer bostadskostnadstaket för boende i särskild boendeform att motsvara hälften av det bostadskostnadstak om 4 500 kronor i månaden som gäller för övriga boendeformer. Vi föreslår således att för bidragsberättigade boende i tvåbäddsrums i särskild boendeform skall bostadstillägg inte lämnas för bostadskostnad som överstiger 2 250 kronor i månaden per person. Denna begränsning

föreslås gälla för var och en av de boende i särskilt boende, vilket innebär att den också gäller för en gift person som bor i sådan boendeform. Taket för bostadskostnaden kommer då att vara detsamma för den som är gift, oavsett boendeform.

Även med hänsyn till de nu lämnade förslagen är det dock, enligt vår uppfattning, viktigt att även fortsättningsvis kontinuerligt följa den ekonomiska utvecklingen för såväl pensionärer som aktivitets- eller sjukersättningsberättigade, så att bl.a. bostadstilläggets storlek anpassas till förändringar i den ekonomiska situationen för dessa grupper.

8 Inkomstberäkning för bostadstillägg

8.1 Inkomstbegreppet

Regeringens förslag: Inkomstprövningen av bostadstillägget skall utgå från sådana förvärvs- och kapitalinkomster som är skattepliktiga enligt inkomstskattelagstiftningen, med tillägg av vissa typer av ersättningar som är undantagna från beskattning i Sverige.

Även bidragstagarens förmögenhet, beräknad på visst sätt med utgångspunkt i den förmögenhetsskatterättsliga lagstiftningen, skall vid inkomstprövningen påverka rätten till bostadstillägg.

Utredningens förslag: Stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet av de remissinstanser som yttrat sig tillstyrker utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag: De nuvarande reglerna om beräkning av inkomstunderlaget för att fastställa bostadstillägg till pensionärer (BTP) innebär att i princip alla inkomster räknas med oavsett om de är skattepliktiga eller inte. Från denna grundprincip finns dock ett flertal i lagen uppräknade undantag, varav de viktigaste är folkpension och pensionstillskott. Vidare finns undantag för bl.a. barnbidrag och socialbidrag. I BTP-utredningens betänkande anges att försäkringskassorna samfällt anser att de nuvarande inkomstprövningsreglerna är både svåröverskådliga och komplicerade och svåra att förklara för pensionärerna.

Mot denna bakgrund är det angeläget att finna ett inkomstbegrepp som underlättar förståelsen för regelverket och som är enklare att administrera. En lösning är att knyta inkomstberäkningen för bostadstillägget till skattesystemets bestämmelser om skattepliktig inkomst på liknande sätt som gäller för bostadsbidrag.

Även om regeringen inte anser att det finns tillräckliga skäl att ha ett gemensamt system för statligt bostadsstöd till alla grupper av personer, kan det vara lämpligt att använda i princip samma regelverk för beräkningen av inkomsten i båda bostadsstödssystemen. Genom ett sådant förfarande kan man uppnå de eftersträlvade fördelarna.

Med hänsyn till detta föreslår regeringen att man vid inkomstprövningen av bostadstillägget skall utgå från en inkomstskatterättsligt beräknad inkomst. Det innebär att utgångspunkten för inkomstberäkningen kommer att vara de inkomster av tjänst, näringsverksamhet och kapital som är skattepliktiga enligt inkomstskattelagstiftningen.

Eftersom bostadstillägget skall vara ett individinriktat bidrag av grundskyddskaraktär, är det dock bidragstagarens samlade ekonomi som bör vara avgörande för rätten till bostadstillägg. Det innebär att även bidragstagarens förmögenhet bör påverka rätten till bostadstillägget. Vidare är det rimligt att också vissa typer av inkomster som inte är föremål för inkomstbeskattning i Sverige skall ingå i inkomstberäkningen och därmed påverka bostadstillägget. En närmare redogörelse för förslag i sistnämnda hänseende lämnas i avsnitt 8.2.

Utgångspunkten för hur förmögenhet skall påverka inkomstprövningen för bostadstillägget bör vara hur förmögenheten beräknas enligt förmögenhetsskattelagstiftningen. De närmare övervägandena och förslagen till hur förmögenheten skall påverka bostadstillägget i framtiden lämnas i avsnitt 8.3.

8.2 Inkomst av tjänst och näringsverksamhet samt utlandsinkomster, m.m.

Regeringens förslag: Förvärvsinkomst skall beräknas med utgångspunkt i de bestämmelser som gäller för inkomstlagen tjänst respektive näringsverksamhet enligt 10 kap. 16 § respektive 14 kap. 21 § inkomstskattelagen (1999:1229).

Vid beräkning av inkomst av näringsverksamhet skall korrigeringar göras på så sätt att inkomsten av näringsverksamhet skall ökas med avdrag för tidigare års underskott i förvärvskällan och för avdrag för kostnader för näringsidkarens egen pension till den del den inte överstiger ett halvt prisbasbelopp.

All utländsk inkomst som inte beskattas i Sverige, studiemedel i form av studiebidrag och skattefria stipendier till den del de överstiger 3 000 kronor i månaden skall också ingå i den bidragsgrundande inkomsten. Detsamma skall gälla ersättning från avtalsgruppsjukförsäkringar (AGS) oavsett när försäkringsfallet har inträffat.

Utredningens förslag: Stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ett stort antal remissinstanser har yttrat sig över förslaget. Majoriteten av de remissinstanser som yttrat sig instämmer i utredningens förslag. Några remissinstanser anser dock att ersättning från avtalsgruppsjukförsäkringar (AGS-ersättningar) inte bör ingå i inkomstunderlaget eller ifrågasätter varför AGS-ersättningar och skattefria yrkesskadelivränta inte behandlas på samma sätt i bostadstilläggssammanhang. Vidare påtalar några remissinstanser att det finns svårigheter med att kontrollera förekomsten av utländska pensioner och inkomster. *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* avstyrker förslaget såvitt avser inkomst av näringsverksamhet. LRF har bl.a. hävdats att det är fel att tidigare års underskott i näringsverksamhet inte skall få påverka den bidragsgrundande inkomsten. *Östergötlands läns allmänna försäkringskassa* påpekar att de som i dag har vårdbidrag och får bostadstillägg kommer att få en försämring av bostadstillägget då skattepliktig inkomst skall ligga till grund för inkomstberäkningen.

Skälen för regeringens förslag: Det är bidragstagarens samlade ekonomiska situation som bör vara avgörande för rätten till det reformerade

bostadstillägget. Utgångspunkten för inkomstberäkningen bör vara en skatterättsligt beräknad inkomst. Till detta bör läggas sådana inkomster eller ersättningar som visserligen inte är skattepliktiga, men som ändå måste bedömas påverka bidragstagarens samlade ekonomiska situation.

Inkomst av tjänst, m.m.

Enligt inkomstskattelagen (1999:1229) räknas till inkomstslaget tjänst inkomster och utgifter på grund av tjänst till den del de inte skall räknas till inkomstslaget näringsverksamhet eller kapital. Som inkomst av tjänst behandlas även vissa typer av ersättningar som t.ex. pension, sjukpenning, livränta och i vissa fall vårdbidrag enligt lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag. Vissa andra ersättningar är däremot undantagna från beskattning, exempelvis vissa typer av stipendier, studiemedel i form av studiebidrag och avtalsgruppsjukförsäkringar (AGS-ersättningar). Dessa skattefria ersättningar kan, enligt regeringens uppfattning, i det nu aktuella sammanhanget likställas med skattepliktiga ersättningar.

Regeringen föreslår att den bidragsberättigades förvärvsinkomst skall beräknas enligt reglerna om inkomst av tjänst enligt 10 kap. 16 § inkomstskattelagen, med vissa tillägg. De tillägg som skall göras är inkomst i form av skattefria stipendier till den del de överstiger 3 000 kronor i månaden, studiemedel i form av studiebidrag, och AGS-ersättningar. Genom att låta dessa inkomster ingå i beräkningsunderlaget kommer den enskilde bidragstagarens sammantagna ekonomiska situation att ligga till grund för rätten till det nya bostadstillägget. Inom bostadsbidragssystemet gäller motsvarande.

Det valda inkomstmålet betyder att allmänna avdrag inte kommer att påverka inkomsten. Härigenom upprätthålls även den likhet, vad gäller beräkningen av den bidragsgrundande inkomsten i bostadsstödssystemen, som regeringen, inte minst av administrativa och förklaringsmässiga skäl, anser eftersträvarvärd.

Förslaget innebär att vårdbidrag i framtiden, till skillnad mot i dag, skall påverka bostadstillägget till den del bidraget utgör skattepliktig inkomst av tjänst. Vårdbidrag utgör dock endast skattepliktig inkomst av tjänst i de fall eller till den del bidraget utgör kompensation för inkomstbortfall som barnets omvårdnad kan medföra om förälder måste avstå från förvärvsarbete. Därmed behandlas inkomst i form av vårdbidrag på samma sätt som inkomst av förvärvsarbete. Till den del vårdbidraget utgör ersättning för merutgifter är bidraget skattefritt och skall således inte påverka bostadstillägget. Denna ordning motiveras av, som vi anfört i avsnitt 8.1, att inkomstprövningen av bostadstillägget skall bygga på det skatterättsliga inkomstbegreppet.

Inkomst av näringsverksamhet

Inkomstberäkningen för det nuvarande bostadstillägget utgår från den beräknade nettointäkten av näringsverksamhet. Som underlag för beräkningen används underlaget för preliminär skatt eller de inkomstuppgifter som lagts till grund för den senaste taxeringen.

För förståelsen för systemet, och av administrativa skäl, är det lämpligt att i framtiden även här ha samma regler för inkomstberäkningen i de båda bostadsstödssystemen. Regeringen föreslår därför att bidragstagarens inkomst av näringsverksamhet skall beräknas enligt 14 kap. 21 § inkomstskattelagen (1999:1229). Det är dock endast överskott som skall ingå i den bidragsgrundande inkomsten.

Enligt skattereglerna skall underskott i förvärvskällan kunna sparas till påföljande år för att kunna kvittas mot det innevarande årets överskott. Om ett sådant underskott tillåts reducera inkomsten skulle det inte ge en rättvisande bild av de aktuella inkomstförhållandena. Regeringen anser därför att ett sådant sparad underskott inte bör medföra att den bidragsgrundande inkomsten för beräkningen av bostadstillägget reduceras ett senare år. Motsvarande gäller inom bostadsbidragssystemet.

Avdrag för kostnader för egen pension bör begränsas. Utgift för egen pension har mer karaktären av frivillig disposition än nödvändig omkostnad och bör liksom allmänna avdrag inte minska den bidragsgrundande inkomsten. Genom en sådan begränsning av avdragsrätten får man dessutom en likabehandling mellan inkomstlagen inkomst av tjänst och inkomst av näringsverksamhet. Regeringen föreslår därför att den beräknade inkomsten av näringsverksamhet skall korrigeras på så sätt att avdrag för tidigare års underskott, och avdrag för kostnader för egen pension till den del det inte överstiger ett halvt prisbasbelopp, skall öka den beräknade inkomsten av näringsverksamhet. Detta innebär att ett eventuellt överskott i en näringsverksamhet kommer att öka genom återläggning av ovan angivna avdrag, medan ett eventuellt underskott kommer att minska genom återläggning av ovan angivna avdrag.

Utländska inkomster

Inom skattelagstiftningen använder Sverige, i likhet med många andra länder, hemvistprincipen som huvudmetod vid beskattningen. Detta innebär att den som är bosatt eller stadigvarande vistas i Sverige är oinskränkt skattskyldig här, dvs. skattskyldighet föreligger för all inkomst oavsett om inkomsten förvärvats inom eller utom Sverige. För att undvika att inkomster beskattas både i utbetallandet och hemvistlandet har Sverige tecknat dubbelbeskattningsavtal med ett stort antal andra länder.

Som anförts ovan anser regeringen att det är bidragstagarens samlade ekonomi som skall vara avgörande för rätten till bostadstillägg. Det är då också rimligt att utländsk pension och invaliditetsförmån som betalas ut till bidragstagaren ingår i inkomstberäkningen, oavsett om ersättningen beskattas i Sverige eller inte. Motsvarande bör även gälla för andra utlandsinkomster som inte beskattas här. Regeringen föreslår således att inkomstunderlaget för bostadstillägg skall innefatta all utländsk inkomst som, bl.a. på grund av dubbelbeskattningsavtal, inte beskattas i Sverige.

8.3.1 Kapitalinkomster

Regeringens förslag: Sådana inkomster som utgör kapitalinkomster enligt inkomstskattelagen (1999:1229) skall efter det att gjorda avdrag har återlagts ingå i den bidragsgrundande inkomsten. Dock skall inte uppskovsavdrag vid byte av bostad, avdrag för negativ räntefördelning och realisationsförlust som minskat realisationsvinst under beskattningensåret återläggas vid bestämmandet av den bidragsgrundande inkomsten såvitt avser inkomst av kapital.

Utredningens förslag: Stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: I princip samtliga remissinstanser som yttrat sig över förslaget tillstyrker detsamma.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande bestämmelser om bostadstillägg till pensionärer görs en schablonberäkning som innebär att man beräknar en ränteavkastning om 5 procent på all förmögenhet. Denna schablonberäkning har i olika sammanhang kritiserats. Det framhålls att det inte är ovanligt att den faktiska avkastningen på förmögenheten inte överensstämmer med schablonen. Regeringen anser att inkomstprövningen i huvudsak skall grundas på de inkomster som tas upp till beskattning. När det gäller kapitalinkomster innebär detta att den faktiska avkastningen såsom räntor och utdelningar på aktieinnehav etc. bör beaktas vid inkomstprövningen, i stället för en fiktiv avkastning. Det är dock endast överskott som skall ingå i den bidragsgrundande inkomsten. Regeringen anser vidare att det bör göras undantag för sådana avdrag som faktiskt minskar den egentliga förmögenheten eller direkt påverkar boendekostnaden. Uppskovsavdrag vid byte av bostad, eller avdrag för negativ räntefördelning, bör av detta skäl inte återläggas vid beräkningen av den bidragsgrundande inkomsten av kapital. Detsamma bör också gälla om realisationsvinst har minskats med realisationsförlust uppkommen under beskattningensåret. Det föreslagna innebär att ett eventuellt överskott i inkomstslaget kapital kommer att öka genom återläggning av andra än nu nämnda gjorda avdrag, medan ett eventuellt underskott kommer att minska genom återläggning av sådana gjorda avdrag.

8.3.2 Inkomstillägg för förmögenhet, m.m.

Regeringens förslag: Beräkningen av förmögenhet skall ske enligt reglerna för skattepliktig förmögenhet i lagen (1997:323) om statlig förmögenhetsskatt.

Vid beräkningen av den bidragsgrundande inkomsten skall, utöver den på inkomstskatterättsliga grunder bestämda kapitalinkomsten, räknas in ett tillägg om 15 procent av nettoförmögenheten över 100 000 kronor för en ensamstående bidragsberättigad och över 200 000 kronor för makar. För makar delas förmögenheten över detta belopp lika mellan dem.

Det framräknade förmögenhetsbeloppet skall avrundas nedåt till helt tusental kronor.

Vid beräkningen av inkomstillägget för förmögenhet i den bidragsgrundande inkomsten skall bortses från privatbostadsfastighet eller bostadsrättslägenhet för vilken bidrag söks. Detsamma skall gälla för skulder med säkerhet i sådan egendom.

För en sökande som har sitt boende i särskild boendeform skall vad som ovan angetts gälla även för värdet av privatbostadsfastighet eller bostadsrättslägenhet som utgör permanentbostad för den sökandes make.

Utredningens förslag: Stämmer delvis överens med regeringens förslag. Utredningen föreslog att endast pensionärer som vid ikraftträdandet av de nya bestämmelserna får bostadstillägg, vid förmögenhetsberäkningen skulle få bortse från privatbostadsfastighet eller bostadsrättslägenhet för vilket bostadstillägg söks och från skulder för vilka sådan egendom utgör säkerhet. För nya bidragstagare föreslog utredningen att privatbostadsfastighet eller bostadsrättslägenhet, för vilken bostadstillägg söks, skulle tas upp med 50 procent av taxeringsvärdet till den del det överstiger 100 000 kronor, efter det att skulder med säkerhet i bostaden räknats av. Vid beräkning av förmögenhet föreslog utredningen att även andra noterade aktier än de som är noterade på Stockholmsbörsens A-lista skulle tas upp med 80 procent. För näringsverksamhet eller i fråga om delägare i fåmansföretag föreslog utredningen att värdet av innehavda andelar eller aktiernas värde av företagets eget kapital enligt balansräkning eller enligt självdeklaration skulle tas upp som förmögenhetsvärde. Vidare föreslog utredningen att hemmavarande barns kapitalinkomster och förmögenhet skulle beaktas vid inkomstprövningen.

Remissinstanserna: Ett tjugotal remissinstanser har yttrat sig över förslaget. En stor majoritet av de remissinstanser som uttalar sig avstyrker förslaget, särskilt när det gäller att privatbostadsfastighet skall ingå i den förmögenhet som skall påverka bostadstillägget. Vissa remissinstanser vänder sig mot att de som redan har bostadstillägg skall behandlas förmånligare än de som efter ikraftträdandet kommer att beviljas bostadstillägg. Flertalet av remissinstanserna anser att den procentsats varmed förmögenhetstillägget skall beräknas är för hög. Många remissinstanser anser att den bör bestämmas till 10 procent. Vidare riktas omfattande kritik mot fribeloppsgränsen för förmögenhet som anses vara för låg. *Riksförsäkringsverket (RFV)* påtalar att det är önskvärt att det införs en allmän regel om värderingstidpunkten för förmögenheten. *Svenska kommunförbundet* påtalar att beräkningsmetoden får betydande konsekvenser för kommunernas möjligheter att ta ut avgifter för vård och omsorg. Kommunförbundet förutsätter att staten kompenserar kommunsektorn för det intäktsbortfall som blir följden av att det införs ett inkomstillägg för förmögenhet.

Skälen för regeringens förslag: Utgångspunkten för beräkning av förmögenhet bör vara reglerna för skattepliktig förmögenhet i lagen (1997:323) om statlig förmögenhetsskatt.

Vid beräkningen av inkomstillägg för förmögenhet i det nuvarande systemet gäller Riksförsäkringsverket föreskrifter (RFFS 1998:18) om inkomstberäkning enligt lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer. Där anges att en förmögenhetsavkastning om 5 procent schablonmässigt beräknas för all förmögenhet. För förmögenhet över 75 000

kronor för ensamstående och 120 000 kronor för makar gemensamt beräknas enligt nuvarande bestämmelser i lagen om bostadstillägg till pensionärer ytterligare 10 procents avkastning. Den på så sätt beräknade årsinkomsten av kapital läggs till den övriga årsinkomsten som ligger till grund för inkomstprövningen av bostadstillägget.

Enligt regeringens uppfattning är det rimligt att det inte enbart är kapitalavkastningen utan även själva förmögenhetsinnehavet som får påverka den bidragsberättigades behov av ett individinriktat grundskydd av sådan karaktär som det reformerade bostadstillägget. Vi anser här att det är lämpligt att samma procentsats som i dag gäller för beräkning av tillägg för förmögenhet i bostadsbidragssystemet, även skall gälla vid förmögenhetsberäkningen i det reformerade bostadstilläggsystemet. Regeringen föreslår därför att den bidragsgrundande inkomsten skall påföras ett tillägg om 15 procent av förmögenhet som överstiger 100 000 kronor för en ensamstående bidragstagare och med 200 000 kronor för makar, utöver den på inkomstskatterättsliga grunder bestämda kapitalinkomsten. För makar skall den sammanlagda förmögenhet som överstiger 200 000 kronor delas lika mellan dem när tillägget beräknas. Vi föreslår även att det framräknade förmögenhetsbeloppet skall avrundas nedåt till helt tusental kronor.

Privata pensionsförsäkringar som bidragstagaren personligen tecknat och individuellt pensionssparande (IPS)

Genom att den inkomst, som skall ligga till grund för beräkningen av bostadstillägget, beräknas på sätt som vi föreslagit ovan, kommer inte avsättningar till privata, personligt tecknade pensionsförsäkringar och IPS att i bostadstilläggsammanhang påverka den beräknade inkomsten av förvärvsarbete. Det har tidigare i detta avsnitt föreslagits att förmögenheten skall beräknas enligt bestämmelserna i lagen om statlig förmögenhetsskatt. Regeringen anser inte att det finns tillräckliga skäl att göra avsteg från de förmögenhetsskatterättsliga bestämmelserna när det gäller behandlingen av det kapitaliserade värdet av privata pensionsförsäkringar eller IPS-sparande, vid beräkningen av bostadstillägget. Dessa bör därför inte ingå i beräkningen av inkomsttillägget för förmögenhet. Som framgått kommer erlagda premier inte heller att påverka den beräknade inkomsten av tjänst. När väl utbetalning sker från privata pensionsförsäkringar och IPS-konton, kommer emellertid utbetalningen att ingå i den beräknade inkomsten av tjänst som skall ligga till grund för beräkningen av bostadstillägget.

Värdet av den bostadsfastighet eller bostadsrättslägenhet m.m. som ansökan om bostadstillägget avser

Enligt de skatterättsliga reglerna för förmögenhet skall fastighet tas upp till taxeringsvärdet. Enligt nuvarande regler om bostadstillägg, skall värdet av den privatbostadsfastighet eller bostadsrättslägenhet, för vilken bostadstillägg söks, inte tas med vid förmögenhetsberäkningen.

Regeringen delar remissinstansernas uppfattning och anser att värdet av permanentbostaden inte till någon del skall ingå när inkomsttillägget

för förmögenhet skall beräknas. Om taxeringsvärdet skulle ingå, skulle det få konsekvenser som inte kan anses vara acceptabla. Regeringen föreslår därför att nuvarande särbestämmelser skall föras över till den nya lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. Följaktligen skall inte heller skulder, för vilka sådan egendom utgör säkerhet, påverka förmögenheten.

Motsvarande föreslås gälla för sökande som har sin bostad i särskild boendeform i fråga om värdet av privatbostadsfastighet eller bostadsrättslägenhet som utgör permanentbostad för den andre maken.

Hemmavarande barns kapitalinkomster och förmögenhet

Inom det nuvarande bostadstilläggssystemet påverkar varken ett hemmavarande barns inkomst eller förmögenhet inkomstunderlaget, när en förälder ansöker om bostadstillägg. Däremot gäller inom bostadsbidragssystemet att till den bidragsgrundande inkomsten läggs barns inkomst av kapital över 1 000 kronor och barns förmögenhet. Med barn avses den som är under 18 år eller som får förlängt barnbidrag eller studiehjälp. Som framgått ovan skall det reformerade bostadstillägget, liksom det nuvarande, vara ett individinriktat bostadsstöd av grundskyddscharakter. Genom att låta hemmavarande barns kapitalinkomst och förmögenhet påverka bidragstagaren rätt till bostadstillägg, torde detta mer få karaktären av ett hushållsinriktat bostadsstöd. En sådan ordning kan, enligt regeringens uppfattning, framstå som svår att förklara med hänsyn till de grundläggande motiven bakom det reformerade bostadstilläggssystemet. Till följd av att bostadstillägget är individinriktat påverkar inte heller hemmavarande barn beräkningen av bostadskostnaden. Med hänsyn till det anförda, anser regeringen, att övervägande skäl talar för att inte låta hemmavarande barns kapitalinkomster eller förmögenhet påverka förmanstagarens bostadstillägg. Vi föreslår således att barns kapitalinkomster och förmögenhet skall behandlas på samma sätt i det reformerade bostadstilläggssystemet som i det nuvarande systemet.

8.4 Skall den sammanlagda bidragsgrundande inkomsten grundas på uppskattad eller faktisk inkomst?

Regeringens förslag: Den bidragsgrundande inkomst, som skall ligga till grund för beräkningen av bostadstillägget, skall grundas dels på uppskattad inkomst av tjänst och inkomst av näringsverksamhet för bidragsperioden, dels på faktisk inkomst såvitt avser inkomst av kapital och inkomsttillägg för förmögenhet.

Utredningens förslag: Utredningen föreslog att beräknad inkomst för det kommande kalenderåret skall ligga till grund för inkomstprövningen.

Remissinstanserna: Endast två remissinstanser, som båda tillstyrker förslaget, har yttrat sig över förslaget i denna del.

Skälen för regeringens förslag: Som framgått i avsnitt 5 föreslår regeringen att bostadstillägget, i likhet med nuvarande bostadstillägg till pensionärer, skall meddelas genom slutligt beslut. För att ett relevant

beslut om bostadstillägg skall kunna meddelas är det av vikt att de uppgifter på vilket beslutet grundar sig, på ett så tillförlitligt sätt som möjligt, speglar bidragstagarens aktuella ekonomiska situation. För att uppnå detta finns två vägar att utgå från när det gäller att bestämma den bidragsgrundande inkomsten, nämligen *uppskattad inkomst* eller *faktiskt fastställd inkomst*.

Uppskattad inkomst innebär att en beräkning görs av vilken skattepliktig inkomst bidragstagaren kommer att ha under den aktuella bidragsperioden. Inkomstprövningen görs med ledning av bl.a. senast tillgängliga uppgifter om faktiskt fastställda inkomster under tidigare bidragsperiod eller under tid som föregått den tid ansökan avser.

Ett sådant beräkningssätt kan vara behäftat med stor osäkerhet beroende på hur den bidragsberättigades inkomstförhållanden ser ut. Om förmögenheten består av t.ex. enbart aktier på Stockholmsbörsens A-lista är det inte möjligt att i förväg ange varken aktiernas värde över tiden, eller vilken aktieutdelning som kan erhållas. För ett bostadstilläggsystem som renodlat bygger på uppskattad inkomst, torde fordras att bostadstillägget beviljas genom preliminära beslut som stäms av mot den sedermera faktiskt taxerade inkomsten. Eftersom regeringen, som framgått i avsnitt 5, föreslår att det reformerade bostadstillägget, liksom det nuvarande, skall meddelas genom slutliga beslut, är det inte lämpligt att använda ett renodlat sådant beräkningssystem.

Faktiskt fastställd inkomst innebär att den taxerade inkomsten läggs till grund för inkomstprövningen. Bostadstillägget kommer därmed att prövas mot ungefär två år gamla inkomster.

Ett system som är uppbyggt på detta sätt skulle i och för sig vara enkelt att förklara för den enskilde bidragstagaren, och det skulle även vara enkelt att administrera. Ett system som renodlat bygger på faktiskt fastställd inkomst kommer dock inte att återspegla bidragstagarnas ekonomiska situation under den tid han eller hon får bostadstillägg. Även om den ekonomiska situationen för många bidragstagare kommer att vara stabil över tiden, kommer ändå en del att ha stora variationer i inkomstförhållandena. Enligt regeringens uppfattning är det därför inte lämpligt att använda ett underlag som bygger på ett renodlat system av faktiskt fastställd inkomst som beräkningsunderlag för bostadstillägget.

Enligt regeringens uppfattning är det naturligt att grunda årsinkomstberäkningen på den uppskattade inkomsten, när det gäller inkomst av tjänst och näringsverksamhet enligt skattelagstiftningen, med ovan angivna tillägg. Den dominerande inkomstkällan för de som kommer att kvalificera sig för bostadstillägg kommer att vara ålderspension, aktivitetsersättning eller sjukersättning.

När det gäller inkomst av kapital och förmögenhetstillägget gör sig andra skäl gällande. Eftersom banksparandet minskar och sparande i olika typer av värdepapper och värdepappersfonder ökar, kommer antalet personer som har svårt att på ett rimligt sätt i förväg kunna uppskatta dels sin inkomst av kapital, dels värdet på sin skattepliktiga förmögenhet, att öka. I stället för en i högsta grad osäker uppskattning, kan det då vara lämpligare att använda de uppgifter som ändå finns att tillgå. Istället för att använda den faktiskt fastställda inkomsten, dvs. den taxerade inkomsten, bör istället utgångspunkten vara de faktiska inkomstuppgifterna som skall ligga till grund för taxeringen det år för vilket an-

sökan om bostadstillägg avser. Med andra ord avser vi deklara-tionsuppgifterna per den 31 december året före den tidsperiod sökan om bostadstillägg avser.

Prop. 2000/01:140

8.5 Tidsperioder för inkomstberäkningen

Regeringens förslag: Storleken av det reformerade bostadstillägget skall vara beroende av sökandens årsinkomst.

Inkomstunderlaget för bostadstillägg skall, såvitt avser inkomst av tjänst och näringsverksamhet beräknad enligt inkomstskattelagstiftningen jämte föreslagna tillägg och ändringar, beräknas med utgångspunkt i vad den sökande kan antas få i inkomst under den närmaste tiden.

När det gäller inkomst av kapital, beräknad enligt inkomstskattelagstiftningen, och inkomststillägget för förmögenhet beräknat enligt förmögenhetsskattelagstiftningen, skall inkomstunderlaget för bostadstillägg beräknas till deklara-tionsvärdena per den 31 december året före det år sökan om bostadstillägg avser.

Utredningens förslag: Utredningen föreslog att inkomstunderlaget för bostadstillägg skall beräknas per kalenderår och omprövas årligen.

Remissinstanserna: Ett par remissinstanser tillstyrker förslaget och ett par avstyrker förslaget. *Riksskatteverket (RSV)* påpekar att det i utredningens förslag till författningstext saknas uppgift om vilket kalenderår som avses.

Skälen för regeringens förslag: Det nuvarande bostadstilläggssystemet innebär att pensionären vid valfri tidpunkt under året kan lämna in en ansökan om bostadstillägg. I ansökan anges de vid ansökningstillfället aktuella uppgifterna om bostadskostnad och inkomster. När försäkringskassan beslutat i ärendet gäller beslutet löpande till dess en ny ansökan lämnas in eller försäkringskassan av annan anledning finner att förhållandena ändrats i något avseende. En automatisk omräkning av bostadstillägg görs dock alltid fr.o.m. januari månad varje år, med hänsyn till att pensionen då som regel höjs. Då beaktas även ändringar av kommunala och statliga tjänstepensioner, men inte höjningar av privata tjänstepensioner. Om bidragstagaren inte anmäler ändrade förhållanden, eller försäkringskassan inte gör någon efterkontroll, fortsätter bostadstillägget att betalas ut enligt det tidigare beslutet. Bostadstillägg kan således, enligt nuvarande bestämmelser, utbetalas under flera år, utan att andra inkomster än allmän pension och viss tjänstepension justeras till aktuell nivå.

Regeringen anser att det reformerade bostadstillägget, liksom det nuvarande, skall bestämmas slutligt för att det skall kunna anses utgöra ett grundskydd i ordets rätta betydelse. Dock anser vi, liksom BTP-utredningen, att det inte är lämpligt, att ett beviljat bostadstillägg utges tills vidare. Vi föreslår därför i avsnitt 11 att räckvidden av ett beslut om bostadstillägg skall begränsas i tiden.

När det gäller tidsperioden, under vilken den bidragsgrundande inkomsten skall beräknas, är följande att beakta. Inkomst av kapital och inkomststillägg för förmögenhet, skall bygga på faktisk inkomst. Rege-

ringen anser det rimligt att bestämma sådan faktisk inkomst med utgångspunkt i kapitalinkomsten och förmögenhetsvärdet per den 31 december året före det år ansökan om bostadstillägget avser. Förvaltningsinstitut av olika slag skickar ut uppgifter om deklaraionsvärde på bl.a. aktier och värdepappersfonder per den 31 december varje år. Den som ansöker om bostadstillägg kommer alltså att kunna använda de uppgifter som ligger till grund för taxeringen för inkomståret före det år bostadstilläggsansökan avser. Det bör därför bli enkelt att ta reda på dessa uppgifter.

Med hänsyn till att bostadstillägget, vilket utvecklas närmare i avsnitt 11, vanligen kommer att beviljas för en period om tolv månader från ansökningstillfället, bör inkomsten uppskattas för en tidsrymd om tolv månader framåt i tiden. Emellertid föreslår vi i avsnitt 11 att det även i framtiden skall vara möjligt att meddela beslut om bostadstillägg för förfluten tid, dvs. för tid före ansökningstidpunkten. I avsnitt 11 lämnar vi även förslag om att det skall vara möjligt att meddela beslut om bostadstillägg som såväl överstiger som understiger en tid om tolv månader. Vi föreslår därför att inkomstunderlaget för bostadstillägget, såvitt avser inkomst av tjänst och näringsverksamhet, skall beräknas med utgångspunkt i uppskattade inkomster under den närmaste tiden.

8.6 Giftna och sammanboende i bostadstilläggssammanhang

Regeringens förslag: Är den som är berättigad till bostadstillägg gift, skall makarnas gemensamma ekonomi vara avgörande för rätten till bostadstillägg. Den bidragsgrundande inkomsten skall emellertid beräknas för makarna var för sig.

Vid beräkningen av inkomstillägget för förmögenhet skall vardera makes erhållna förmögenhet läggas samman. Från den erhållna totalsumman av förmögenheten skall avdrag göras om 200 000 kronor, varefter den erhållna differensen fördelas med hälften på vardera maken. De erhållna kvotdelarna skall utgöra vardera makes underlag för beräkning av inkomstillägg för förmögenhet.

En bidragsberättigad som är gift och som stadigvarande lever åtskild från sin make eller maka, skall likställas med ogift person, om inte särskilda skäl talar emot det.

Med gift bidragsberättigad likställs den som stadigvarande bor ihop med någon som han eller hon varit gift med eller har eller har haft barn tillsammans med. Om inte skäl visas för annat, skall detsamma gälla i fråga om en vuxen person som lever tillsammans med en annan vuxen person, utan att de är gifta med varandra, om de är folkbokförda på samma adress.

Utredningens förslag: Stämmer i huvudsak överens med regeringens förslag. Utredningen lämnade dock inte något förslag om att två vuxna personer av samma kön som lever tillsammans i bostadstilläggssammanhang skall behandlas på samma sätt som två vuxna personer av motsatt kön som lever tillsammans.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har särskilt yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande bestämmelser om bostadstillägg till pensionärer är storleken av det bostadstillägg som lämnas beroende av pensionärens årsinkomst, beräknad på visst sätt. I fråga om makar skall årsinkomsten för var och en av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda årsinkomst. Tillräckliga skäl att helt ändra på denna ordning finns inte, enligt regeringens uppfattning. Enligt 6 kap. 1 § äktenskapsbalken skall makar, var och en efter sin förmåga, bidra till det underhåll som behövs för att deras gemensamma och personliga behov skall tillgodoses. En naturlig följd av detta är, enligt regeringens mening, att makarnas samlade ekonomi skall påverka rätten till bostadstillägget för den make som kvalificerat sig för förmånen, även om inte den andre maken också har gjort det. För att få ett nytt bostadstilläggsystem som i stort sett är neutralt i förhållande till det nuvarande, bör emellertid den bidragsgrundande inkomsten beräknas för makarna var för sig. Med hänsyn till detta föreslås att det är makarnas gemensamma ekonomi som skall vara avgörande för rätten till bostadstillägg. Dock föreslår vi att den bidragsgrundande inkomsten skall beräknas för makarna var för sig. Vad som nu sagts om makar gäller, enligt lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap, även för två personer av samma kön som låtit registrera sitt partnerskap.

Regeringen anser att ett avsteg från denna regel måste göras. Vi föreslår att när inkomstillägget för förmögenhet beräknas för vardera maken, skall förmögenheten, exklusive avdrag om 100 000 kronor, beräknas separat för vardera maken. Därefter skall vardera makens förmögenhet läggas samman. Från deras totala förmögenhet skall sedan avdrag göras med 200 000 kronor, varefter differensen skall fördelas med hälften på vardera maken. Vi föreslår slutligen att de erhållna kvotdelarna skall utgöra makes underlag för beräkning av inkomstillägg för förmögenhet. Det föreslagna undantaget är föranlett av att makar, i förhållande till ensamstående, i många fall annars inte kommer att ha möjlighet att fullt ut utnyttja det föreslagna avdraget om 100 000 kronor för envar av två makar. Makar skulle generellt sett komma att missgynnas jämfört med ensamstående bidragstagare, om inte denna särreglering införs.

Även de nya regler som nu föreslås för makar kommer att gälla för registrerade partner i enlighet med lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap.

Enligt 3 § lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer (BTPL) skall en bidragsberättigad pensionär som är gift, och som stadigvarande lever åtskild från sin make eller maka, likställas med ogift person, om inte särskilda skäl talar mot detta. Om en gift pensionär skall likställas med ogift sådan pensionär, skall hans eller hennes årsinkomst beräknas endast med hänsyn till egen inkomst eller förmögenhet. (Angående sistnämnda förhållande, se även Regeringsrättens dom den 5 oktober 2000 i mål 3617-1997.)

Med makar likställs personer som tidigare varit gifta med varandra eller har eller har haft barn tillsammans och som stadigvarande bor tillsammans. Dessutom likställs, sedan den 1 januari 1998, man och kvinna som, utan att vara gifta med varandra, lever tillsammans och är folkbokförda på samma adress, om inte skäl visas för annat. Enligt förarbetena

till den nyss nämnda lagändringen (prop. 1997/98:1 volym 6 utgiftsområde 11) finns det situationer när en man och kvinna sammanbor, utan att det är motiverat att betrakta dem som makar. Exempel på detta är när mor och son, syskon eller andra som är nära släkt bor tillsammans. Lika så kan det finnas fall när en man och en kvinna sammanlever men ändå inte är att betrakta som gifta. Ett sådant fall kan, enligt nämnda förarbeten, vara när en man och en kvinna visserligen sammanlever, men där det av omständigheterna visas att den ena personen också kan ses som inneboende. Det får då ankomma på bidragstagaren att visa att det inte är fråga om ett samboförhållande. För att undvika att tillämpningen upplevs som stötande, bör det inte ställas alltför stora krav på den enskilde för att visa detta.

Då det i dagsläget inte är aktuellt med någon genomgripande förändring, anser regeringen, att det i den nya lagen bör införas en bestämmelse som i stort motsvarar 3 § BTPL. Dock bör sambor av samma kön likställas med sambor av motsatt kön. Regeringen föreslår således att en för bostadstillägg kvalificerad person som är gift, och som stadigvarande lever åtskild från sin make eller maka eller därmed likställd person skall likställas med ogift person, om inte särskilda skäl talar mot detta. Dessutom föreslår vi att med gift, bidragsberättigad likställs den som stadigvarande bor ihop med någon som han eller hon varit gift med eller har eller har haft barn tillsammans med, om inte särskilda skäl talar däremot. Detsamma bör – under förutsättning att skäl inte visas för annan bedömning – gälla i fråga om en vuxen person som lever tillsammans med en annan vuxen person, utan att de är gifta med varandra, om de är folkbokförda på samma adress. När det gäller personer av samma kön bör detta, som *Lagrådet* föreslagit, komma till uttryck direkt i den nya lagen och inte som en hänvisning från lagen (1987:813) om homosexuella sambor.

9 Bestämmande av reduceringsinkomst

9.1 Inledning

Regeringen har i avsnitt 8 lämnat förslag till hur den *bidragsgrundande inkomst* som skall ligga till grund för det reformerade bostadstillägget skall beräknas. För att anpassa den bidragsgrundande inkomstens påverkan på bostadstillägget till de nya allmänna pensionsbestämmelserna, de nya allmänna sjukförsäkringsbestämmelserna om aktivitets- respektive sjukersättning samt de nya skattereglerna, behöver dock den bidragsgrundande inkomsten räknas om till en reduceringsinkomst innan den påverkar storleken på bostadstillägget. Detta behövs även för att fördelningsprofilen i det nya systemet skall var likartad med fördelningsprofilen i det nuvarande bostadstilläggsystemet. Regeringen lämnar i detta avsnitt förslag till hur en sådan reduceringsinkomst skall bestämmas.

Vi har tidigare föreslagit att för makar som lever tillsammans, och för personer som likställs med makar, skall makarnas gemensamma ekonomi vara avgörande för rätten till bostadstillägg. Vi lämnar i detta avsnitt förslag om hur den för vardera maken framräknade bidragsgrundande in-

komsten skall konverteras till reduceringsinkomst. Regeringens förslag till hur reduceringsinkomsten skall bestämmas för var och en av makarna kan åskådliggöras enligt följande schematiska skiss, vilken även åskådliggör hur reduceringsinkomsten skall bestämmas för ensamstående bidragstagare. Prop. 2000/01:140

Make 1

Make 2

A. Avsnitt 8

+ Inkomst av tjänst
 + Inkomst av näringsverksamhet
 + Inkomst av kapital
 + Inkomstillägg för förmögenhet

= *Bidragsgrundande inkomst*

Avsnitt 8

+ Inkomst av tjänst
 + Inkomst av näringsverksamhet
 + Inkomst av kapital
 + Inkomstillägg för förmögenhet

= *Bidragsgrundande inkomst*

B. Avsnitt 9

Viktning av bidrags-
 grundande inkomst
 – Fribelopp

= Differens

B. Avsnitt 9

Viktning av bidrags-
 grundande inkomst
 – Fribelopp

= Differens

Totalsumma

delas

på vardera

maken

Reduceringsinkomst

Reduceringsinkomst

9.2 Utgångspunkten för inkomstprövning av bostadstillägg till pensionärer m.fl.

Regeringens förslag: Inkomstprövningen av bostadstillägget skall utgå från den sökandes bidragsgrundande inkomst så som den beräknas enligt 12–17 §§ i den föreslagna lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. Inkomstprövningen av bostadstillägget för en sökande som är gift skall, under förutsättning att makarna lever tillsammans, i princip utgå från makarnas gemensamma bidragsgrundande inkomst.

Utredningens förslag: Stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser tillstyrker förslaget. *Riks-försäkringsverket (RFV)* anför att utredningens förslag gör det lättare att förstå hur inkomsten beräknas, samtidigt som det underlättar administrationen vid försäkringskassorna. *Kammarrätten i Sundsvall* anser att de föreslagna reglerna inte medför att det blir lättare för den enskilde att själv kunna beräkna storleken på bostadstillägget.

Skälen för regeringens förslag: I ålderspensionssystemet har det betydelse för pensionens storlek vid vilken ålder som den enskilde börjar ta ut sin pension. Pensionen blir lägre ju tidigare den tas ut. Först då personen fyller 65 år kan garantipension börja utbetalas. Den som har låg ålderspension som en följd av tidigt uttag kan dock korrigera detta genom att begära uppehåll i pensionsutbetalningarna under en period eller genom att tjäna in pensionsrätt genom förvärvsarbete.

De nya pensionsbestämmelserna, tillsammans med de nya beskattningsreglerna, medför att inkomstförändringar, av bl.a. den karaktär som nyss beskrivits för ålderspensionärer, får något större betydelse i det nya bostadstilläggssystemet än i det nuvarande systemet. Detta beror på att garantipension, eller aktivitets- eller sjukersättning i form av garantiersättning, till skillnad mot folkpension i det nuvarande bostadstilläggssystemet, räknas in i den bidragsgrundande inkomsten för det reformerade bostadstillägget. Regeringen menar dock att den påverkan av pensionsinkomsten som följer av tidigt eller sent uttag av ålderspension inte är av sådant slag att den ger anledning till att införa några särskilda regler vid inkomstberäkningen. Sådana regler skulle göra redan komplexa regler ännu mer komplexa och komplicerade. Enligt vår uppfattning bör inkomstprövningen av bostadstillägget, med vissa justeringar och tillägg, utgå från den bidragsgrundande inkomsten oberoende av vilka omständigheter som påverkat denna. Med en sådan utgångspunkt kan dessutom regelverket för det nya bostadstilläggssystemet konstrueras på ett enklare sätt som gör det lättare att förstå för den enskilde och lättare att administrera.

Det som har anförts om effekterna av tidigt eller sent uttag av ålderspension bör även gälla effekterna av de omdebiteringar som görs för egenföretagare som inte betalat sin egenavgift. Sådana omdebiteringar leder till att den framtida ålderspensionen blir lägre än den skulle ha blivit om avgiftsskyldigheten fullgjorts.

I avsnitt 8 har regeringen, för makar som lever tillsammans, föreslagit att det skall vara makarnas samlade ekonomiska situation som skall vara avgörande för rätten till det reformerade bostadstillägget. Med hänsyn härtill föreslår vi att inkomstprövningen av bostadstillägget för sammanlevande makar skall utgå från deras gemensamma bidragsgrundande inkomst.

Regeringens förslag: Före reduktionen av bostadstillägget skall den beräknade bidragsgrundande årsinkomsten räknas om (vikts) till en reduceringsinkomst.

Vid omräkningen till en reduceringsinkomst skall den del av den bidragsgrundande inkomsten som utgörs av allmän pension, sjukersättning eller aktivitetsersättning tas upp med 100 procent. Detsamma skall gälla för utländsk pension eller invaliditetsförmån enligt utländsk lagstiftning. Även kapitalinkomst och förmögenhetstillägg skall tas upp med 100 procent. Övriga delar av den bidragsgrundande inkomsten tas upp med 80 procent.

För makar som lever tillsammans skall beräkning enligt ovan alltid ske för vardera maken även om endast en av dem är kvalificerad för bostadstillägg.

Utredningens förslag: Stämmer delvis överens med regeringens förslag. Utredningen föreslog dock att för ålderspensionärer födda 1937 eller tidigare skulle tjänstepensioner vid omräkningen läggas in med fullt belopp i reduceringsinkomsten. Vidare föreslogs att inkomst av kapital skulle läggas in med 80 procent i reduceringsinkomsten vid omräkningen. Utredningen lämnade inte något förslag om omräkning av den bidragsgrundande inkomsten för de personer som kommer att få aktivitets- eller sjukersättning.

Remissinstanserna: Ett tiotal remissinstanser har särskilt yttrat sig över förslaget. En majoritet av dessa är allmänna försäkringskassor. Flertalet av remissinstanserna riktar kritik mot förslaget att behandla ålderspensionärer födda före 1938 respektive efter 1937 olika vid omräkningen av årsinkomsten till reduceringsinkomst. Huvuddelen av kritiken går ut på att bestämmelserna blir komplicerade och svåra att förklara för den enskilde och därför efterlyses enklare regler.

Skälen för regeringens förslag: I avsnitt 8 har regeringen lämnat förslag om vilka inkomster som skall ingå vid beräkningen av den årsinkomst som föreslås utgöra den bidragsgrundande inkomst som skall påverka storleken på bostadstillägget. De inkomster som tas upp kan grovt delas in i pension från det allmänna pensionssystemet, allmän sjukförsäkringsförmån i form av aktivitetsersättning eller sjukersättning, övriga inkomstskattepliktiga inkomster samt inkomsttillägg för förmögenhet.

Effekten av att inkomstrelaterad allmän pension och inkomstrelaterad aktivitetsersättning eller sjukersättning först reducerar garantiförmånerna inom dessa system blir att det endast är en del av förmånen som därefter "går vidare" och reducerar bostadstillägget. Andra typer av inkomster som inte reducerar garantiförmånerna, som t.ex. arbetsinkomster, går direkt in i inkomstberäkningen för reduktionen av bostadstillägget. Detta leder till att olika typer av inkomster får olika marginaleffekt vid bostadstilläggsberäkningen. För att neutralisera dessa skillnader, behöver olika avräkningsprocent användas mot olika inkomstslag. För att lösa detta tekniskt föreslår regeringen att den bidragsgrundande inkomsten

räknas om till en särskild *reduceringsinkomst*, som skall användas vid den direkta beräkningen av bostadstillägget.

Enligt regeringens principiella uppfattning bör de delar av den bidragsgrundande inkomsten som reducerar garantiförmånerna samt garantiförmånerna tas upp med hela värdet vid beräkningen av reduceringsinkomsten. De delar av den bidragsgrundande inkomsten som inte påverkar de allmänna pensions- eller sjukförsäkringsförmånerna bör däremot endast tas upp till 80 procent vid omräkningen till reduceringsinkomsten. Vad avser inkomst av kapital är sådan inkomst inte att likställa med förvärvsinkomst eller inkomst som ersätter förvärvsinkomst. Detsamma kan anföras beträffande inkomstillägget för förmögenhet. När det gäller inkomstillägget för förmögenhet kan dessutom anföras att detta är en fiktivt beräknad ”inkomst”, där viss reduktion av förmögenheten redan skett. Det saknas därför skäl att i ett senare led ytterligare reducera den förmögenhet som skall påverka bostadstillägget. Med hänsyn till det anförda anser således regeringen att såväl inkomst av kapital som inkomstillägget för förmögenhet skall tas upp till 100 procent vid omräkningen till reduceringsinkomst. Om beräkning av reduceringsinkomsten inte sker på beskrivet sätt, neutraliseras inte de tidigare nämnda margineffekterna mellan de olika typer av förvärvsrelaterade inkomster som skall påverka bostadstillägget.

Särskilt om allmänna pensioner och tjänstepensioner

Regeringens utgångspunkt är således att den del av den bidragsgrundande inkomst som utgörs av ersättning som reducerar garantipension eller garantiersättning samt garantipensionen eller garantiersättningen skall tas upp med 100 procent vid beräkningen av reduceringsinkomst. Det kan dock ifrågasättas om olika regler skall gälla beroende på när ålderspensionären är född. Om samma regler gäller för ålderspensionärer födda 1937 eller tidigare som för dem födda 1938 eller senare skulle den förstnämnda gruppen i flertalet fall komma att få en något fördelaktigare beräknad reduceringsinkomst än pensionärer födda 1938 eller senare. Detta beror på att ålderspensionärer födda 1937 eller tidigare är berättigade till s.k. övergångsvis garantipension. Denna beräknas med utgångspunkt i ett beräkningsunderlag, som fastställs enligt särskilda regler. I detta beräkningsunderlag ingår enligt huvudregeln bl.a. svenska tjänstepensioner. Om beräkningsunderlaget inte överstiger 0,27 prisbasbelopp skall dock beräkningsunderlaget minskas med bl.a. svensk tjänstepension. Detsamma gäller om beräkningsunderlaget överstiger antingen 3,093 prisbasbelopp för den som är ogift eller 2,772 prisbasbelopp för den som är gift. Det är följaktligen endast om beräkningsunderlaget ligger inom intervallet 0,27 – 3,093 prisbasbelopp respektive 0,27 – 2,772 prisbasbelopp som svensk tjänstepension kommer att påverka ålderspensionen. Detta talar för att tjänstepension, i de fall denna påverkar garantipensionen, borde tas upp med fullt belopp, när reduceringsinkomsten bestäms. En sådan regel blir dock tekniskt svår att tillämpa och förstå. I många fall skulle det vara nästintill omöjligt för en pensionär att räkna ut eller kontrollera beräkningen. Därtill är det som angetts ovan olyckligt att vid inkomstberäkningen hantera tjänstepensioner olika beroende på pensionärens födelseår. Av nämnda skäl bör tjänstepensioner viktas på samma

sätt, oavsett om de påverkar garantipensionen eller inte. Regeringen föreslår därför att tjänstepension skall tas upp till 80 procent vid omräkningen till reduceringsinkomsten.

För den som får änkepension, eller särskild efterlevandepension eller änkepension tillsammans med antingen omställningspension eller särskild efterlevandepension, finns inte skäl att bestämma reduceringsinkomsten på annat sätt än för ålderspensionärer. Regeringen föreslår därför att motsvarande regler som har föreslagits vid omräkningen av den bidragsgrundande inkomsten till reduceringsinkomst för ålderspensionärer även skall gälla för den som har ovan nämnda efterlevandepensionsförmåner.

Särskilt om aktivitetsersättning och sjukersättning

En försäkrad som saknar eller har låg inkomstrelaterad sjukersättning har rätt till garantiersättning upp till en garantinivå om 2,4 prisbasbelopp. En försäkrad som saknar eller har låg inkomstrelaterad aktivitetsersättning har rätt till garantiersättning upp till en åldersberoende garantinivå. Om ersättningen understiger garantinivån för respektive förmån, kommer den årliga garantiersättningen att uppgå till ett belopp som motsvarar skillnaden mellan garantinivån och den årliga inkomstrelaterade ersättningen. Invaliditetsförmån som betalas ut enligt utländsk lag likställs med inkomstrelaterad aktivitets- eller sjukersättning.

Regeringen anser att det som föreslagits för de allmänna pensionsförmånerna även bör gälla de delar av den bidragsgrundande inkomsten som utgörs av aktivitets- eller sjukersättning.

Utländska förmåner

Förutom svenska inkomstrelaterade pensionsförmåner respektive aktivitets- och sjukersättningsförmåner påverkas garantipension respektive garantiersättning på visst sätt av motsvarande utländska förmåner. I stort innebär detta att garantiförmånerna reduceras av sådana utländska förmåner som inte är av utfyllnadskaraktär, men att också inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning påverkas av förekomsten av motsvarande utländska förmåner. Enligt regeringens uppfattning är det inte rimligt att vid bestämmandet av reduceringsinkomsten göra någon åtskillnad mellan de utländska förmånerna utifrån deras eventuella påverkan på den svenska förmånen. De bör därför alltid tas upp till 100 procent oavsett om de faktiskt har påverkat garantiersättningen eller ej. Det kan i detta sammanhang också noteras att det när det gäller förmåner från annat land inom Europeiska unionen (EU) eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) finns begränsningar när det gäller möjligheter till avräkning.

Makar och personer som likställs med makar

I avsnitt 9.2 föreslår regeringen att det är makarnas gemensamma inkomst som skall ha betydelse för inkomstprövningen. Detta betyder att vad som ovan sagts om viktning av inkomst av naturliga skäl kommer att

gälla för var och en av makarna, om de båda är kvalificerade för bostadstillägg. För att inte skapa ett alltför komplicerat och svåröverskådligt regelverk anser vi att de föreslagna reglerna om viktning av inkomst skall tillämpas på båda makarna, även om endast en av dem är kvalificerad för bostadstillägg. Regeringen föreslår således att för makar, och personer som är likställda med makar, skall viktning av inkomst alltid ske för vardera maken, oberoende av om båda eller endast en av dem är kvalificerad för bostadstillägg. En förutsättning för en sådan tillämpning är naturligtvis att makarna lever tillsammans. I annat fall skall de behandlas som ogifta bidragsberättigade.

9.3.1 Förbehåll för fribelopp vid omräkning till reduceringsinkomst

Regeringens förslag: Vid omräkningen av den bidragsgrundande inkomsten till reduceringsinkomst skall det efter viktning av inkomst göras avdrag med ett *fribelopp*.

För den som kvalificerat sig för bostadstillägg genom pensionsförmån skall fribeloppet motsvara oreducerad basnivå av garantipension för ålderspension för personer födda 1937 eller tidigare – 2,17 prisbasbelopp för ogift och 1,935 för gift.

För den som kvalificerat sig för bostadstillägg genom aktivitets- eller sjukersättning skall fribeloppet motsvara den oavkortade garanti-nivå för sådan förmån som gäller för den sökande.

Är sökanden berättigad till mer än en pensionsförmån eller aktivitets- eller sjukersättning skall, om förmånerna var för sig berättigar till bostadstillägg, fribeloppet motsvara oreducerad basnivå för den förmån som är mest förmånlig för den sökande.

Är den bidragsgrundande förmånen en förmån som betalas ut från annat land inom Europeiska unionen (EU) eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) skall fribeloppet alltid bestämmas på samma sätt som för den svenska förmån som EU/EES-förmånen skall motsvara för att kvalificera bidragstagaren för bostadstillägg. För det fall EU/EES-förmånen är en invaliditetsförmån, som motsvarar svensk sjukersättningsförmån, skall dock fribeloppet för sådan förmån motsvara fribeloppet för svensk sjukersättningsförmån längst t.o.m. månaden före den månad förmånstagaren fyller 65 år.

För makar som lever tillsammans skall, om endast en make är kvalificerad för bostadstillägg, den andre maken få tillgodoräkna sig ett fribelopp som motsvarar 1,935 prisbasbelopp.

Sedan vardera maken från sin viktade bidragsgrundande inkomst gjort avdrag med fribelopp, skall inkomsterna läggas samman. Makarnas sammanlagda inkomster skall därefter fördelas med hälften på vardera maken. De erhållna andelarna skall utgöra vardera makens *reduceringsinkomst*.

Utredningens förslag: Utredningen föreslog att i samband med omräkningen av årsinkomsten till reduceringsinkomst skulle den sistnämnda minskas med ett fribelopp som i princip motsvarade nivån på oreducerad garantipension. För ålderspensionärer skulle fribeloppet uppgå till 2,15

prisbasbelopp för ogifta, respektive 1,915 prisbasbelopp för gifta. För änkor med rätt till änkegarantipension skulle fribeloppet uppgå till 2,04 prisbasbelopp och för den som får hustrutillägg skulle fribeloppet uppgå till 1,915 prisbasbelopp. Utredningen lämnade inget förslag om hur fribeloppet skulle bestämmas om den bidragsberättigade var berättigad till mer än en förmån som ger rätt till bostadstillägg, om den bidragsgrundande förmånen är en EU/EES-förmån eller om den bidragsgrundande förmånen utgörs av aktivitets- eller sjukersättning.

Remissinstanserna: Många remissinstanser har yttrat sig över utredningens förslag i denna del. En majoritet tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. *Dalarnas läns allmänna försäkringskassa* delar emellertid inte utredningens uppfattning att det skall vara olika fribelopp för olika pensionsförmåner. Försäkringskassan föreslår ett krontalsbelopp, lika för alla förmåner, som fribelopp. *Pensionärernas Riksorganisation (PRO)* påtalar att förslaget om att andelsberäknade förmåner skall ge rätt till helt fribelopp bör samordnas med kommande förslag från Socialtjänstutredningens förslag om hur den ekonomiska tryggheten för vissa äldre invandrare skall utformas.

Skälen för regeringens förslag: I det nuvarande bostadstilläggsystemet räknas folkpension, pensionstillskott (PTS) samt den del av tilläggspensionen som reducerar PTS inte med i den inkomst som reducerar bostadstillägget. Enligt regeringens uppfattning är det viktigt att även det nya systemet för bostadstillägg i stort sett är neutralt i förhållande till det nuvarande systemet. För att uppnå neutralitet bör därför ett fribelopp som motsvarar garantiersättning för respektive förmån som grundar rätt till bostadstillägg räknas av från den bidragsgrundande inkomsten, när reduceringsinkomsten beräknas. Det är också rimligt att bidragstagaren får tillgodoräkna sig ett belopp för grundläggande konsumtionsbehov, innan bostadstillägget börjar reduceras. I annat fall skulle den som är kvalificerad för bostadstillägg, och som har enbart garantipension eller garantiersättning, få ett reducerat bostadstillägg. I praktiken skulle ingen bidragstagare kunna få fullt bostadstillägg. Fråga är dock hur nivån på fribeloppet skall bestämmas.

Avkortad pensions- eller sjukförsäkringsförmån

Sedan 1993 gäller att för rätt till oavkortad folkpension krävs antingen att pensionären varit bosatt i Sverige i 40 år eller tillgodoräknats pensionspoäng för 30 år. Om antalet bosättningsår eller år med intjänad pensionspoäng är färre, avkortas folkpensionen i förhållande till de år som saknas. Detsamma gäller vid utbetalande av folkpension inom efterlevandepensioneringen, där bidragstagarens rätt grundar sig på den avlidnes på nyss beskrivet sätt beräknade folkpension. Då det gäller beräkningen av fribeloppet för den som nu har en på sådant sätt avkortad pension kan även konstateras att vissa pensionärer endast har denna låga pension att leva på, och blir därför ofta beroende av socialbidrag. Det kan i detta sammanhang nämnas att regeringen i lagrådsremissen I stället för socialbidrag – äldreförsörjningsstöd och introduktionsersättning lämnat förslag till hur problemet med socialbidragsberoende för personer över 65 år skall lösas. Regeringen avser att under våren till riksdagen lämna förslag till hur det nämnda problemet skall lösas. För andra pensionärer

kan gälla att de, utöver den avkortade svenska pensionen, har en utländsk pension av sådan storlek att den sammanlagda pensionen i praktiken motsvarar oavkortad eller högre svensk folkpension.

Regeringen har i avsnitt 8 och 9.2 föreslagit att det reformerade bostadstillägget skall baseras på bidragstagarens totala ekonomi och utgå från hans eller hennes bidragsgrundande inkomst, oberoende av vilka omständigheter som bidragit till den. Detta ställningstagande innebär att för den som har avkortad pension, bör avdrag göras med ett helt fribelopp på de inkomster som påverkar bostadstilläggets storlek.

Vad som nu anförts bör gälla även för den som har avkortad aktivitets- eller sjukersättning.

Fribeloppsnivå, m.m.

För den som kvalificerar sig för bostadstillägg genom aktivitets- eller sjukersättning, är den oavkortade garantinivån konstruerad på sådant sätt att respektive förmån som huvudsaklig inkomst skall kunna försörja bidragstagaren. Sistnämnda under förutsättning av att bidragstagaren får hel aktivitets- eller sjukersättning. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att för dessa bidragstagare skall fribeloppet motsvara oavkortad garantinivå för hel förmån i form av sjukersättning eller aktivitetsersättning.

Beträffande pensionsförmånerna är det, inte minst med hänsyn till systemens komplexitet, lämpligt att bestämma fribeloppet på samma sätt för samtliga förmåner. Fribeloppet bör därför bestämmas på samma sätt som för ålderspensionen. Garantipensionens basnivå för ålderspensionärer är konstruerad på så sätt att en pensionär som helt saknar inkomstgrundad ålderspension skall kunna klara sitt uppehälle, exklusive boende, på en oavkortad sådan förmån. Dock är inte garantipensionen konstruerad på samma sätt för alla och den utgår inte från samma basnivå för samtliga ålderspensionärer som är berättigade till oavkortad garantipension. Som framgår av bestämmelserna i lagen (1998:702) om garantipension uppgår de oavkortade basnivåerna av garantipensionen för ogift respektive gift ålderspensionär inte till samma belopp för personer födda före 1938 respektive efter 1937. Enligt regeringens uppfattning motiverar inte den ringa skillnaden skilda fribelopp i bostadstilläggsammanhang för dessa båda kategorier pensionärer. Med hänsyn härtill, och för att undvika komplicerade särbestämmelser, anser regeringen att samma fribelopp bör gälla för ogift respektive gift ålderspensionär oberoende av när han eller hon är född. Eftersom det är förmånligast för den enskilde bör fribeloppet bestämmas till de nivåer som gäller för ålderspensionärer födda 1937 eller tidigare. Regeringen föreslår således att om den förmån som grundar rätt till det reformerade bostadstillägget utgörs av allmän pension, skall fribeloppet för ogift respektive gift pensionär bestämmas till 2,17 respektive 1,935 prisbasbelopp.

När fribeloppet skall bestämmas anser regeringen, som ovan framgått, att det är den enskildes grundläggande konsumtionsbehov som bör vara avgörande. Därför bör det vara den oavkortade garantipensionen eller garantiersättningen som skall utgöra fribelopp. Härigenom kommer förändringarna i förhållande till det nuvarande systemet att bli små och endast de inkomster som överstiger en miniminivå kommer att minska bo-

stadstillägget. Genom att konstruera regelverket på detta sätt kan detta hållas mindre komplext, samtidigt som de grundläggande principerna för det nya bostadstillägssystemet upprätthålls. Samma resonemang har bärighet även för den som erhåller partiell aktivitets- eller sjukersättningsförmån. Med andra ord skall även i dessa fall helt fribelopp utges.

Genom att fribeloppet alltid bestäms efter hel förmån, förenklas handläggningen på så sätt att den beräkning av ett så kallat mellanskillnadsbelopp – som finns i det nuvarande bostadstillägssystemet – inte behövs i det reformerade systemet.

Det kan hända att bidragstagaren är berättigad till mer än en förmån som grundar rätt till bostadstillägg. Under sådana förhållanden föreslår regeringen att fribeloppet skall bestämmas till en nivå som motsvarar den som är mest förmånlig för den bidragsberättigade.

Nämnda fribelopp kommer således att användas vid beräkning av bostadstillägg för alla bidragstagare med någon form av pensions- respektive aktivitets- eller sjukersättningsförmån som berättigar till bostadstillägg i framtiden. Detta innebär att även de personer som får förmåner som endast under en övergångstid kommer att kvalificera bidragstagaren för bostadstillägg, under vissa förhållanden, kan komma i åtnjutande av fribeloppskonstruktionerna. Regeringen återkommer i avsnitt 12 om vad som särskilt skall gälla om bostadstillägg under en övergångstid.

Fribeloppet vid förmån från annat land inom EU/EES

Är den bidragsgrundande förmånen en EU/EES-förmån kan denna förmån antingen vara högre eller lägre än motsvarande svensk förmån. Det nya bostadstillägget skall vara en förmån som avser att bidra till bidragstagarens boendekostnader för en bostad i Sverige. Systemet är således konstruerat med utgångspunkt i bl.a. det svenska kostnadsläget både vad gäller skälig levnadsnivå och boendestandard. Med hänsyn till detta, anser regeringen, att fribeloppet alltid måste beräknas utifrån svenska förhållanden. Regeringen föreslår därför att om den bidragsgrundande förmånen är en EU/EES-förmån skall fribeloppet bestämmas på samma sätt som för den svenska förmån som EU/EES-förmånen skall motsvara för att kvalificera bidragstagaren för bostadstillägget. För det fall EU/EES-förmånen är en invaliditetsförmån som motsvaras av svensk sjukersättningsförmån, föreslår vi dock att fribeloppet skall motsvara fribeloppet för svensk sjukersättningsförmån längst t.o.m. månaden före den månad förmånstagaren fyller 65 år.

Makar

Regeringen har ovan föreslagit att den som kvalificerat sig för bostadstillägg skall vara berättigad till ett fribelopp, som i princip motsvarar ett förbehållsbelopp för egen försörjning. När två makar lever tillsammans har den andre maken, även om denne inte skulle vara kvalificerad för bostadstillägg, ett behov av medel för sin egen försörjning som bör beaktas vid beräkningen av bostadstillägget. För att inte komplicera regelverket bör förbehållsbeloppet för make, om denne inte är kvalificerad för bostadstillägg, bestämmas på samma sätt oberoende av vilken förmån

den bidragsberättigade maken har rätt till. Regeringen föreslår därför att då endast en make är kvalificerad för bostadstillägg, skall den andre maken få tillgodoräkna sig ett fribelopp som motsvarar 1,935 prisbasbelopp.

Efter det att fribelopp räknats från den viktade inkomsten, skall en sammanläggning av makarnas inkomster ske. Därefter skall den sammanlagda inkomsten delas med hälften på vardera maken. De erhållna andelarna föreslås utgöra vardera makens reduceringsinkomst.

Sammanfattning

Genom den föreslagna fribeloppskonstruktionen blir bostadstilläggsystemet mer lättadministrerat. Konstruktionen medför bl.a. att någon motsvarighet till den nuvarande administrativt tunga bestämmelsen i 5a § i lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer inte behöver tas in i den nya lagen. Vidare finns inte längre behov av en särskild regel om viss reducering av den yrkesskadelivränta som skall ingå i beräkningen av den bidragsgrundande inkomsten. En annan konsekvens är att fribeloppet, till skillnad mot i det nuvarande systemet, är lika stort för alla som kvalificerat sig för bostadstillägg. Det reformerade systemet framstår därmed som rättvisare i den bemärkelsen att lika inkomst ger ett lika stort bostadstillägg.

9.4 Avräkningsprocent

Regeringens förslag: Det bostadstillägg som följer av den bidragsgrundande bostadskostnaden skall räknas av med 62 procent av reduceringsinkomsten upp till ett prisbasbelopp och med 50 procent av den reduceringsinkomst som överstiger denna nivå.

Utredningens förslag: Utredningen föreslog att det bostadstillägg som följer av den bidragsgrundande bostadskostnaden skulle avräknas med 60 procent av reduceringsinkomsten upp till ett prisbasbelopp och med 50 procent av reduceringsinkomsten som översteg den nivån.

Remissinstanserna: Ett par remissinstanser har särskilt yttrat sig över förslaget. *Västra Götalands allmänna försäkringskassa* anser att det ur informationssynpunkt aldrig är bra med olika nivåer, även om det är nödvändigt ur rättvisesynpunkt. Vidare anför försäkringskassan att det är svårt för den bidragsberättigade att räkna ut bostadstillägget, eftersom han eller hon måste veta var brytpunkten i inkomst finns för att kunna räkna ut bidraget. *Dalarnas läns allmänna försäkringskassa* tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande regler minskas bostadstillägget till pensionärer med 40 procent av inkomsten – exklusive folkpension och pensionstillskott samt den del av tilläggspensionen som reducerar pensionstillskottet – upp till ett och ett halvt prisbasbelopp. För inkomster över ett och ett halvt prisbasbelopp minskas bostadstillägget med 45 procent. Från och med den 1 januari 2003 införs nya pensionsbestämmelser och nya sjukförsäkringsförmåner i form av aktivitets- och

sjukersättning. Dessutom avskaffas det särskilda grundavdraget för folkpensionärer (SGA). Dessa förändringar medför att pensioner och aktivitets- eller sjukersättning kommer att utbetalas med högre bruttobelopp än motsvarande förmåner i det nuvarande pensionssystemen. Detta betyder i sin tur att den bruttoinkomst som skall ligga till grund för det nya bostadstillägget är högre än den bruttoinkomst som ligger till grund för det nuvarande bostadstillägget. Med oförändrade avräkningsregler skulle detta leda till att många skulle ha rätt till ett högre bostadstillägg. Även antalet bidragsberättigade skulle kunna öka. Förutom en kostnadsökning skulle även systemets fördelningspolitiska träffsäkerhet försämrats. För att det reformerade bostadstillägget skall reduceras i samma hastighet som idag och för att dels den fördelningspolitiska profilen skall bibehållas, dels kostnadsökningarna för systemet som helhet inte skall bli oacceptabla, måste avräkningstakten i det nya bostadstilläggssystemet vara högre än i det nuvarande bostadstilläggssystemet.

För att få en rimlig överensstämmelse med det nuvarande bostadstilläggssystemet bör avräkningsprocenten för det nya bostadstillägget, generellt sett, höjas i lägre inkomstintervall, där den inkomstrelaterade pensionen respektive aktivitets- eller sjukersättningen reducerar de garanterade nivåerna inom respektive system. Vid en sammantagen bedömning finner regeringen att det är rimligt att avräkningen av bostadstillägget sker med 62 procent i det lägre inkomstintervallet och med 50 procent i det övre inkomstintervallet. Härigenom kommer marginal-effekterna i princip vara lika i det nya och i det nuvarande bostadstilläggssystemet.

Brytpunkten mellan inkomstintervallen, dvs. de två olika procentsatserna för avräkningen av bostadstillägget, bör ligga vid den inkomstnivå där garantipensionen eller garantiersättningsnivåerna i aktivitets- och sjukersättningssystemet är helt bortreducerad av inkomstgrundad pension respektive inkomstrelaterad aktivitets- eller sjukersättning. Denna brytpunkt är inte enhetlig i de olika systemen och den varierar i en del fall också beroende på om bidragstagaren är gift eller ogift. Skillnaderna i nivåerna är dock förhållandevis små. Därför anser regeringen att brytpunkten mellan de två avräkningsprocentsatserna bör läggas på en enhetlig nivå. Härigenom kan man även undvika att skapa ett tekniskt komplicerat och detaljerat regelverk som är svårt att förklara för den enskilde bidragstagaren. Regeringen föreslår därför att det bostadstillägg som följer av den bidragsgrundade bostadskostnaden skall avräknas med 62 procent av reduceringsinkomst upp till ett prisbasbelopp och med 50 procent av reduceringsinkomst över denna nivå.

Regeringens förslag innebär att den bidragsgrundade bostadskostnaden, beräknad enligt bestämmelserna i avsnitt 7, skall räknas av mot bidragstagarens reduceringsinkomst, beräknad enligt bestämmelserna i detta avsnitt. Vårt förslag kan åskådliggöras enligt följande skiss.

Bidragsgrundande bostadskostnad:	Max. 91 procent av 4 500 kr per månad x 12 månader	Prop. 2000/01:140
Minskning med reduceringsinkomst:	– 62 procent av red.inkomsten upp till ett prisbasbelopp – 50 procent av red.inkomsten över ett prisbasbelopp	
Bostadstillägg att betala ut:	Differens; årligt bostadstillägg	

9.5 Inkomstprövningen av hustrutillägg, m.m.

Regeringens förslag: Hustrutillägget skall inkomstprövas enligt de regler som skall gälla för inkomstprövning av det reformerade bostadstillägget för gifta personer som får ålderspension. Dock skall hustrutillägget avräknas med 60 procent av reduceringsinkomsten. Vid inkomstprövningen av bostadstillägget skall för den som får hustrutillägg samtliga regler i den nya lagen vara tillämpliga.

Utredningens förslag: Utredningen föreslog att hustrutillägget skulle inkomstprövas enligt de regler som utredningen föreslog skulle gälla för inkomstprövning av bostadstillägg till ålderspensionärer födda 1938 eller senare.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har särskilt yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Eftersom hustrutillägget kommer att finnas kvar under lång tid framöver, om än för en liten grupp, måste också reglerna för inkomstprövning av hustrutillägget anpassas till regeringens förslag om inkomstprövning av bostadstillägg. Med hänsyn till att antalet personer som får hustrutillägg kommer att bli allt färre, och för att underlätta administrationen, anser regeringen att reglerna för inkomstprövning av hustrutillägg så långt möjligt skall vara desamma som för inkomstprövningen av bostadstillägget. Därför föreslår regeringen att hustrutillägget skall inkomstprövas enligt samma regler som föreslås gälla för inkomstprövning av bostadstillägget för gifta ålderspensionärer som är kvalificerade för bostadstillägg. Vi föreslår dock att hustrutillägget skall räknas av med samma procentsats som i dag, dvs. med 60 procent av den reduceringsinkomst som återstår när bostadstillägget är bortreducerat.

Regeringens förslag: Särskilt bostadstillägg skall kunna utges till den som uppbär bostadstillägg och som har en hög bostadskostnad samt en i förhållande till bostadskostnaden låg disponibel inkomst. Särskilt bostadstillägg skall utges när den disponibla inkomsten understiger 1,294 prisbasbelopp för en ogift bidragstagare respektive 1,084 prisbasbelopp för en gift bidragstagare efter det att en bostadskostnad upp till maximalt 5 700 kronor per månad för en ogift respektive 2 850 kronor per månad för en gift bidragstagare har frånräknats. Särskilt bostadstillägg utges därvid som en utfyllnad upp till nämnda gränser.

Den disponibla inkomsten skall utgöras av den bidragsgrundande inkomsten beräknad på samma sätt som gäller för det föreslagna bostadstillägget, dock med den skillnaden att avdrag skall göras för skatter m.m. Avdraget för den del av den bidragsgrundande inkomsten som utgörs av inkomst av tjänst eller näringsverksamhet skall beräknas med ledning av skattetabeller och avdraget för den del som utgörs av överskott i inkomstslaget kapital skall beräknas till 30 procent. Till den disponibla inkomsten skall bostadstillägget läggas.

Den disponibla inkomsten utöver bostadstillägg och förmögenhetstillägg skall alltid anses utgöra lägst ett belopp motsvarande samma fribelopp som beräknas för bostadstillägget, dock efter avdrag för ovan angivna skatter.

Utredningens förslag: Överensstämmer i stort med regeringens förslag. Utredningen föreslog dock att inkomsten alltid skulle utgöras av den bidragsgrundande inkomsten oavsett hur låg denna är.

Remissinstanserna: Ett tiotal remissinstanser har yttrat sig över förslaget. Flertalet av dessa är försäkringskassor och en stor majoritet av dessa samt *Riksförbundet PensionärsGemenskap* och *Sveriges Pensionärs Riksförbund* avstyrker förslaget och menar att bostadskostnadsgränsen för bostadstillägg till pensionärer (BTP) istället borde höjas till en sådan nivå som innebär att reglerna för särskilt bostadstillägg till pensionärer (SBTP) kan slopas. En av kassorna samt *Riksförsäkringsverket* tillstyrker uttryckligen förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I avsnitt 7.4 föreslås att det reformerade bostadstillägget skall utges med 91 procent av en bostadskostnad upp till 4 500 kronor per månad. Detta tillägg ger en tillfredsställande ekonomisk hjälp till de flesta bidragstagare med låg inkomst. Det innebär ändå att bidragstagare med låg inkomst och en bostadskostnad över nämnda gräns kan hamna på en oskäligt låg levnadsnivå när bostadskostnaden är reglerad. Många remissinstanser menar att behovet av SBTP skulle undanröjas om den övre bostadskostnadsgränsen höjdes tillräckligt mycket. En högre övre bostadskostnadsgräns, eller en högre ersättningsgrad i ersättningsreglerna, skulle visserligen motverka eller undanröja behovet av SBTP, men skulle å andra sidan ge negativa effekter. En högre ersättningsgrad minskar drivkrafterna för att välja ett billigare boende framför ett dyrare och verkar således långsiktigt kostnadsdrivande. Vad gäller en högre bostadskostnadsgräns bidrar den till de målkonflikter som vi redogjort för i avsnitt 5.1. Antingen leder det till att bostadstillägg

betalas ut i relativt höga inkomstlägen eller också kommer marginal-effekten att pressas upp emot nära 100 procent. Sammantaget anser regeringen att de föreslagna ersättningsnivåerna är väl avvägda.

Trots att ersättningsreglerna successivt har förbättrats under senare år finns det som nämnts bidragstagare med höga boendekostnader som ändå riskerar att hamna under en skälig levnadsnivå. Det är inte tillfredsställande. Det motiv för särskilt bostadstillägg som finns i nuvarande system finns fortfarande. Regeringen föreslår därför att det även i det nya systemet för bostadstillägg skall finnas ett särskilt bostadstillägg (SBTP) som fungerar som utfyllnad upp till en skälig levnadsnivå. Visserligen blir regelverket för bostadstillägg mer komplicerat om det innehåller SBTP men värdet av denna garanti väger här tyngre än komplexiteten i systemet.

Vad gäller normen för den skäliga levnadsnivån, liksom normen för skälig bostadskostnad, finner regeringen inte skäl att ompröva dessa normer. Normen för skälig levnadsnivå föreslås således vara 1,294 prisbasbelopp för ogift och 1,084 prisbasbelopp för gift. Normen för skälig bostadskostnad föreslås alltså vara 5 700 kronor per månad för ogift men för gift föreslås den vara 2 850 kronor per månad. Detta som en följd av den nya hälftindelningen mellan makar.

Begränsat socialbidragsberoende bland pensionärer

I mars 2001 fick drygt 12 000 pensionärer med BTP en utfyllnad i form av SBTP, vilket motsvarar 2,7 procent av dessa eller ca en halv procent av pensionärskollektivet. Den genomsnittliga utbetalningen är 340 kronor per månad. Behovet av SBTP är i första hand beroende av BTP-reglerna – högre BTP ger motsvarande lägre SBTP. I och med att BTP har förbättrats under senare år har antalet SBTP-tagare också sjunkit. Även andra faktorer, som nivån på den skäliga bostadskostnaden liksom bostadskostnadsutvecklingen och pensionärernas boendesituation, påverkar behovet av SBTP.

I stort fungerar systemet med SBTP bra. Till en relativt sett begränsad kostnad förhindrar systemet i princip att pensionärer blir långvarigt beroende av socialbidrag. Beroendet av socialbidrag för gruppen över 65 år är också både nationellt och internationellt mycket lågt. Under 1998 uppbar drygt 10 000 personer över 65 år socialbidrag under minst 10 månader. Det stora flertalet av dessa har till följd av reglerna om beräkning av folkpension ingen pension alls och har därmed inte heller rätt till BTP eller SBTP. Dessa pensionärer är som regel livsvarigt beroende av socialhjälp för såväl allmänna levnadsomkostnader som för täckande av boendekostnader. Sammantaget några tusen av dessa 10 000 personer har svensk pension och BTP och eventuellt SBTP men når ändå inte upp till en skälig levnadsnivå. Det beror på att beräkningen av SBTP alltid utgår från att pensionären har en inkomst som motsvarar grundnivån av folkpension och pensionstillskott. Det handlar här om personer med avkortad pension till följd av få bosättningsår i Sverige, personer med förtida uttag av ålderspension och personer som till följd av underlåtna avgiftsinbetalningar har en reducerad pension. I dessa fall fungerar socialbidraget som en utfyllnad upp till socialbidragsnivån för det som inte täcks av pensionssystemet.

Av nära 1,6 miljoner ålderspensionärer så var det 1998 mindre än 2 promille som var långsiktigt beroende av socialbidrag. Det visar att SBTP fyller en viktig funktion. Att 10 000 äldre personer är långsiktigt beroende av socialbidrag är dock inte tillfredsställande, eftersom dessa normalt sett har små möjligheter att påverka sin ekonomiska situation. Det stora flertalet av dessa är beroende av socialbidrag eftersom de inte har intjänad svensk pension. Regeringen anser emellertid inte att detta problem bör lösas inom ramen för ålderspensionssystemet eller till detta anknutna system. I detta sammanhang kan nämnas att regeringen i lagrådsremissen I stället för socialbidrag – äldreförsörjningsstöd och introduktionsersättning har lämnat förslag om att ett särskilt äldreförsörjningsstöd skall införas för personer över 65 år. Äldreförsörjningsstödet föreslås täcka in ett grundläggande försörjningsbehov för dem som av olika skäl inte når upp till grundnivån i pensionssystemet. I första hand handlar det om personer som inte har svensk pension men även ett antal personer med låg pension kan som nämnts ovan komma i fråga. För det fall äldreförsörjningsstödet införs, vilket är regeringens avsikt, kommer behovet av socialbidrag att bortfalla för de allra flesta av de drygt 10 000 äldre socialbidragstagarna.

Reformerade regler för särskilt bostadstillägg till pensionärer m.fl.

Som helhet är nuvarande regler för SBTP enligt regeringens uppfattning ändamålsenliga. I huvudsak innebär vårt förslag till nya regler för SBTP därför en anpassning till de nya pensions-, aktivitets- och sjukersättningsreglerna. SBTP skall därför utges när den disponibla inkomsten, efter det att en skälig bostadskostnad är betald, understiger den skäliga levnadsnivå som gäller enligt nuvarande regler för SBTP.

Det finns inslag i nuvarande regler för beräkning av den disponibla inkomsten som gör att den beräknade inkomsten avviker från den faktiska inkomsten, vilket kan minska träffsäkerheten. Dessa avvikelser är ibland avsedda och ibland en effekt av schabloniserade regler.

Ett väsentligt undantag vid beräkningen är att inkomst av folkpension alltid tas upp till lägst 1,529 prisbasbelopp för ogift resp. 1,354 prisbasbelopp för gift, vilket motsvarar nivån för hel oavkortad ålderspension. I de fall den verkliga pensionen är lägre påförs alltså en fiktiv inkomst som överstiger den faktiska inkomsten. Konsekvensen blir i sådana fall att pensionärens inkomst, trots att SBTP betalas ut, inte når upp till den skäliga nivån. Denna fiktiva inkomstberäkning berör dels dem som till följd av förtida uttag får en lägre folkpension, dels dem som underlåtit att betala in tillräckliga avgifter och därför blivit omdebiterade och fått en reducerad pension och dels dem som till följd av att de endast arbetat eller bott en kort tid i Sverige får sin pension reducerad med ett antal 30- eller 40-delar. Om den fiktiva beräkningen inte fanns skulle personer med mycket låg pension få SBTP som en utfyllnad till pensionen, dvs. SBTP skulle i dessa fall täcka mer än bostadskostnaden och bli en förtäckt pension.

Regeringen anser inte heller att ett nytt SBTP skall kunna täcka annat än bostadskostnad och vi föreslår därför att det även i det nya systemet skall gälla att inkomsten skall tas upp till ett visst lägsta belopp. Nivån behöver dock anpassas till de höjda bruttoersättningar som ett avskaffan-

de av det särskilda grundavdraget för pensionärer vid beskattning (SGA) medför. Regeringen föreslår att det lägsta beloppet skall motsvara de fribelopp som tillämpas vid beräkningen av BTP.

Regeln för fiktiv inkomst bör emellertid ges en något annorlunda och generösare utformning. Enligt nuvarande regler skall *folkpensionen* tas upp med ett belopp motsvarande minst grundnivån – detta oavsett om annan pension eller inkomst överstiger detta belopp. Vi föreslår nu istället att den *bidragsgrundande inkomsten* tas upp med ett belopp som motsvarar fribeloppet för respektive förmån. Det innebär att man i beräkningen utgår ifrån att bidragstagaren har en total inkomst motsvarande oavkortad garantipension eller garantiersättning men att denna inkomst även kan bestå av kapitalinkomst, arbetsinkomst, inkomstgrundad pension, tjänstepension eller inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning. Effekten av denna förändring blir att något fler kan komma ifråga för SBTP och att beloppen kan bli något högre. Å andra sidan blir belastningen på det föreslagna anslaget för äldreförsörjningsstöd lägre.

Som tidigare nämnts avser regeringen även att lämna förslag till ett äldreförsörjningsstöd. Detta stöd, som är ett försörjningsstöd även för annat än boendekostnader, kommer, enligt förslaget i den tidigare omnämnda lagrådsremissen, vid behov att kunna kompensera för den fiktiva inkomsten. I ett begränsat antal fall skulle således både SBTP och äldreförsörjningsstöd kunna komma att betalas ut. Eftersom flera parallella förmåner ökar komplexiteten har regeringen i samband med beredningen av förslaget om SBTP i denna proposition och förslaget om äldreförsörjningsstöd i den nämnda lagrådsremissen i första hand strävat efter att skapa en gemensam förmån för de likartade behov som dessa förmåner bör täcka. I grunden skiljer sig dock syftena på så sätt att det i ena fallet är fråga om tillägg för att täcka en hög boendekostnad och i andra fallet en grundläggande försörjning. Därutöver skiljer sig målgrupperna åt genom att SBTP även omfattar personer som är yngre än 65 år. Regeringen har därför inte ansett det lämpligt att sammanföra förmånerna.

Den schablonberäknade skatten i nuvarande system ger visserligen en relativt god approximation i de förhållandevis vanliga fall där rätt till SGA finns och där kapitalinkomsterna samtidigt är begränsade. Det finns dock flera felkällor som gör att schablonen i andra fall kan avvika väsentligt från verklig skatt för en inte obetydlig grupp. Enligt regeringens uppfattning är schablonen i dessa fall alltför grov för en förmån som fungerar som en miniminivå och där varje krona kan ha betydelse. Regeringen föreslår därför att skatteberäkningen skall göras mer exakt men att den av administrativa skäl fortfarande skall innehålla vissa inslag av schablonisering. För den del av den bidragsgrundande inkomsten som utgörs av inkomst av tjänst, bör skatten beräknas enligt den skattetablell som är tillämplig för bidragstagaren för det år som bostadstillägget skall betalas ut. För den som endast har inkomst av näringsverksamhet fastställs det inte någon tillämplig skattetablell. Avdraget bör därför för denna kategori beräknas med ledning av den skattetablell som skulle ha varit tillämplig om sådan tabell fastställts. Den föreslagna beräkningen innebär en viss schablonisering, såtillvida att vissa skattefria inkomster finns med i beräkningen liksom att skattetablellen inte exakt avspeglar den slutliga skatten. En sådan schablonisering är dock motiverad av administrativa skäl. För inkomst av kapital skall skatten beräknas till 30 procent av

överskottet i inkomstslaget kapital medan det för förmögenhetstillägget inte skall beräknas någon skatt. Prop. 2000/01:140

Är bidragstagaren gift skall beräkningen göras på samma sätt som vi föreslår skall gälla enligt de nya reglerna för BTP. Bostadskostnaden skall därför i dessa fall bestämmas till hälften av makarnas gemensamma bostadskostnad, dock högst hälften av 5 700 kronor i månaden. Inkomsten skall beräknas till hälften av makarnas gemensamma inkomst. Den lägsta inkomst som skall tas upp skall dock avse bidragstagarens fribelopp utan hänsyn till makes fribelopp.

11 Processuella bestämmelser, m.m.

11.1 Ansökan om bostadstillägg

Regeringens förslag: Ansökan om bostadstillägg skall göras skriftligen hos allmän försäkringskassa och innehålla nödvändiga uppgifter för bedömningen av den sökandes rätt till förmånen.

Ansökan skall innehålla en av den sökande och, om han eller hon är gift, makes underskriven förklaring på heder och samvete att de lämnade upplysningarna är korrekta.

Utredningens förslag: Utredningen föreslog särskild reglering avseende ansökan om den sökande var omyndig eller hade god man eller förvaltare. För det fall ansökan om bostadstillägg skulle vara så ofullständig att den inte skulle kunna läggas till grund för prövning av bostadstillägget, föreslog utredningen vidare att försäkringskassan skulle ha möjlighet att förelägga sökanden att inom viss tid avhjälpa bristen vid påföljd att ansökan annars skulle kunna komma att avvisas.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrat sig över förslaget såvitt avser möjligheterna att avvisa en ofullständig ansökan tillstyrker detsamma. Dock menar ett par remissinstanser att frågan om avvisning bör avgöras av socialförsäkringsnämnd och inte av enskild tjänsteman.

Skälen för regeringens förslag Enligt bestämmelserna om bostadstillägg i den nu gällande lagen om bostadstillägg till pensionärer skall ansökan om bostadstillägg vara skriftlig och ansökan skall undertecknas på heder och samvete av sökanden och i förekommande fall sökandes make. Detta innebär att den som lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen i ansökningshandlingen kan fällas till ansvar enligt brottsbalken.

Enligt nuvarande bestämmelser skall ansökan om bostadstillägg också innehålla nödvändiga upplysningar för bedömning av den sökandes rätt till förmånen. För det fall en sökande är omyndig eller har god man eller förvaltare enligt föräldrabalken skall förklaringen på att lämnade uppgifter i ansökan stämmer överens med sanningen avges av förmyndaren, eller om det kan anses följa av uppdraget, av gode mannen eller förvaltare.

Skäl att för det reformerade bostadstillägget införa andra bestämmelser än vad som i dag gäller för ansökningsförfarandet föreligger enligt regeringens uppfattning inte. Dock är det inte erforderligt att särskilt i den nya lagen reglera vad som skall gälla om sökanden är omyndig eller har

god man eller förvaltare eftersom det följer direkt av bestämmelserna i föräldrabalken. Prop. 2000/01:140

I lagförslaget i den lagrådsremiss som föregått denna proposition, finns en bestämmelse som ger försäkringskassa möjlighet att under vissa förutsättningar skriftligen förelägga sökanden att inom viss tid avhjälpa brister i en ofullständig ansökan vid påföljd att ansökningen annars kan komma att avvisas. *Lagrådet* har påtalat att genom bestämmelsen formaliseras förfarandet på så sätt att kassan genom sitt avvisningsbeslut kan ge upphov till en självständig process i en ren förfarandefråga. En sökande som får sin talan avvisad kan nämligen begära rättelse, men processen kommer då inte att gälla hans eller hennes rätt till ersättning utan enbart hans eller hennes rätt att få sin ansökan prövad i sak. Om en förvaltningsdomstol skulle bifalla sökandens överklagande, blir utgången att målet återförvisas till försäkringskassan för prövning i sak. Den enskilde kan få ägna tid och ork åt att föra talan i förvaltningsdomstol i syfte att återfå rätten till en sakprövning av sin ursprungliga ansökning. Det kan dessutom dröja lång tid, innan avvisningsfrågan blir definitivt avgjord. Enligt *Lagrådet* kan avvisningsmöjligheten förlänga den tid inom vilken en enskild får ett slutligt svar på sin ansökning. *Lagrådet* anser att den föreslagna bestämmelsen i lagförslaget i lagrådsremissen gör förfarandet onödigt komplicerat, särskilt för den enskilde. Om en ansökning inte kompletteras efter försäkringskassans anvisningar och försäkringskassan inte själv kan utreda förhållandena, är den naturliga åtgärden inom förvaltningsförfarandet att ansökningen avslås. Genom ett avslagsbeslut får den enskilde ett svar på sin ansökning och erhåller möjlighet att få saken omprövad och därefter överprövad av förvaltningsdomstol. Med hänsyn till det anförda förordar *Lagrådet* att paragrafen utgår ur lagförslaget.

När det gäller frågan om möjlighet för försäkringskassan att avvisa en ansökan om bostadstillägg kan i detta sammanhang påpekas att bl.a. denna fråga ingår i det uppdrag som utredningen (S 1998:6) om översyn av processuella regler inom socialförsäkringen, m.m. (dir 1998:73 och tilläggsdir. 2000:17) har fått sig tilldelat. Med hänsyn härtill och med beaktande av *Lagrådets* uppfattning anser regeringen inte lämpligt att i denna proposition lämna förslag om en särskild bestämmelse som under vissa förutsättningar ger en försäkringskassa möjlighet att avvisa en ansökan om bostadstillägg till pensionärer m.fl. Den kommande beredningen av den nyss nämnda utredningens betänkande får utvisa om regeringen senare återkommer i denna fråga.

11.2 Beviljande av bostadstillägg

Regeringens förslag: Bostadstillägg skall utges från och med den månad som skall anges i ansökan. Dock får bostadstillägget inte utges för längre tid tillbaka än tre månader före ansökningsmånaden. För att beslut om bostadstillägg för retroaktiv tid skall få meddelas skall yrkande härom framgå av ansökan.

Bostadstillägget får beviljas för en tid av som längst tolv månader. Om det finns särskilda skäl får emellertid bostadstillägget beviljas för en längre tid än tolv månader. Ett beslut om bostadstillägg får dock aldrig avse längre tid än trettiosex månader.

Utredningens förslag: Utredningen föreslog att nuvarande regler för förstagångsansökan om bostadstillägg i huvudsak skulle behållas. Vidare föreslog utredningen att bostadstillägg som beviljas under bidragsåret skulle beslutas för tiden fram till bidragsårets slut och att bostadstillägg skulle beviljas från ansökningsmånaden. För det fall den första bidragsperioden avsåg del av bidragsåret skulle bostadstillägget alltid beräknas slutligt. Slutligen föreslog utredningen att bidragsåret skulle avse perioden mars-februari månad.

Remissinstanserna: Ett stort antal remissinstanser har särskilt yttrat sig över utredningens förslag såvitt avser förslaget om bidragsår. Några av dessa tillstyrker uttryckligen förslaget. Majoriteten av remissinstanserna påpekar dock att förslaget kan vara svårt att förklara för allmänheten. En del av remissinstanserna påpekar dessutom bl.a. att förslaget leder till ökad administration och merarbete för de allmänna försäkringskassorna. När det gäller övriga delar av förslaget tillstyrker majoriteten av de remissinstanser som yttrat sig särskilt detsamma. Några remissinstanser poängterar att informationen om bostadstillägg i samband med att pension beviljas måste vara tydlig för att den enskilde pensionären inte skall gå miste om några månaders bostadstillägg. *Socialstyrelsen*, som tillstyrker förslaget, vill dock även lyfta fram frågan om automatisk prövning av bostadstillägg i samband med att pension beviljas. *Socialstyrelsen* anser att det finns skäl som talar för detta. Ett starkt vägande skäl härför är att bostadstillägget syftar till att komplettera den allmänna pensionens grundnivå. *Sveriges Pensionärers Riksförbund (SPRF)* anser att bostadstillägget även fortsättningsvis skall kunna beviljas för tre månader retroaktivt.

Skälen för regeringens förslag: Bostadstillägget skall betalas ut efter ansökan och beslutet om bostadstillägget skall vara slutligt.

Det reformerade bostadstillägget utgör en kompletterande förmån till vissa allmänna pensions- och sjukförsäkringsförmåner. Med hänsyn härtill är det enligt regeringens uppfattning naturligt att förmånen bör kunna utges från och med den månad rätten till förmånen uppkom, d.v.s. den månad när den enskilde erhöll någon av de huvudförmåner som utgör förutsättning för att han eller hon skall kunna kvalificera sig för det reformerade bostadstillägget. Eftersom den enskilde kan få del av förmånen först efter en ansökan anser vi även lämpligt att begränsa beslutets räckvidd bakåt i tiden. Enligt de nya änkepensionsbestämmelserna och de nya bestämmelserna om aktivitets- och sjukersättning kan dessa förmåner betalas ut retroaktivt för en tid om tre månader från ansökningstillfället. Eftersom ansökan om det reformerade bostadstillägget i många fall kommer att ges in samtidigt med ansökan om t.ex. änkepension, framstår det som lämpligt att även ansökan om bostadstillägg skall kunna beviljas för en retroaktiv tid om tre månader. Regeringen anser dock att så stora krav bör ställas på sökanden att han eller hon i ansökan om det reformerade bostadstillägget skall ange från och med vilken månad ansökan om bostadstillägget avser.

Med hänsyn till vårt förslag om bl.a. hur inkomstunderlaget för bostadstillägget skall beräknas framstår det som lämpligt att som huvudregel bevilja bostadstillägget för en tid om tolv månader.

Genom att begränsa den tidsram som bostadstillägget kan utges till tolv månader, kommer bostadstillägget att kunna betalas ut utifrån förhållandevis aktuella uppgifter. Sistnämnda gäller inte minst mot bakgrund av de inkomst- och förmögenhetsförhållanden som en stor majoritet av ålderspensionärerna har.

Det föreslagna beräkningsunderlaget kan dock i vissa situationer medföra konsekvenser som kan framstå som orättvisa om bostadstillägget beviljas för en tolv månadersperiod. Följande exempel kan nämnas. En ansökan om bostadstillägg beviljas fr.o.m. november månad. Bostadstillägget kommer därvid att beviljas med utgångspunkt i förhållandevis gamla uppgifter. En mer än ett år gammal realisationsvinst av aktieförsäljning kan komma att påverka det beviljade bostadstillägget i betydande utsträckning. I det nyss beskrivna exemplet framstår det som önskvärt att bestämma tidsramen för bostadstillägget till en tid som väsentligen understiger tolv månader. Detta hänger samman med att löpande förändringar av förmögenhetsmassan och av kapitalinkomsterna inte beaktas under löpande utbetalningsperiod. Genom att bevilja bostadstillägget för en tid väsentligen understigande tolv månader fångas förändringen av förmögenhetsmassan och inkomsten av kapital upp vid beräkningen av bostadstillägget för den efterföljande perioden. En förutsättning härför är givetvis att förmånstagaren ansöker och beviljas bostadstillägg för en ny tidsperiod. Det beskrivna exemplet visar att det bör finnas utrymme för att meddela beslut om bostadstillägg som omfattar en kortare tidsrymd än tolv månader.

Det finns emellertid även situationer när den bidragsberättigades ekonomiska och personliga situation är sådan att det framstår som lämpligt att ha möjlighet att meddela beslut om bostadstillägg för en längre tid än tolv månader. Exempel på en sådan situation är om en ensamstående ålderspensionär utan förmögenhet, som endast är berättigad till garanti-pension till ålderspension och som bor i en hyreslägenhet ansöker om bostadstillägg. I fall som det beskrivna, framstår det enligt regeringens uppfattning som lämpligt att bostadstillägg skall kunna beviljas för en tid överstigande tolv månader. För att ett beslut skall omfatta längre tid än tolv månader bör det dock krävas särskilda skäl. Med särskilda skäl menar vi att den enskilde förmånstagarens ekonomiska och personliga förhållanden skall vara av enkel och okomplicerad beskaffenhet. Sannolikheten för att den enskilde förmånstagarens förhållanden över tiden drastiskt ändras skall således vara liten. För att bostadstilläggssystemet i viss mån skall vara självkontrollerande bör även i sådana fall som nyss berörts, bostadstillägget inte beviljas för alltför lång tid. Regeringen anser med hänsyn härtill det vara lämpligt att införa en absolut tidsgräns för beslutets räckvidd om trettiosex månader.

Regeringens förslag: Det reformerade bostadstillägget skall betalas ut månadsvis. Årsbeloppet skall avrundas till närmaste krontal som är delbart med tolv. Om det reformerade bostadstillägget understiger tjugofem kronor per månad skall det inte betalas ut.

För det fall särskilt bostadstillägg ingår skall dock bostadstillägg alltid betalas ut.

Utredningens förslag: Principerna för utbetalning stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har särskilt yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande bestämmelser om bostadstillägg till pensionärer betalas bostadstillägget ut månadsvis och årsbeloppet avrundas till närmaste krontal som är jämt delbart med tolv. För det fall bostadstillägget understiger tjugofem kronor per månad, betalas bostadstillägget inte ut. Om särskilt bostadstillägg ingår betalas dock alltid bostadstillägg ut. Det sistnämnda beror på att det särskilda bostadstillägget är konstruerat på sådant sätt att förmånstagaren aldrig skall hamna på en inkomstnivå understigande en skälig levnadsnivå. Till följd härav skall bostadstillägget alltid betalas ut oavsett belopp när rätt till särskilt bostadstillägg föreligger.

Regeringen anser inte att det finns skäl att ändra de nuvarande utbetalningsbestämmelserna. Dessa bestämmelser bör därför tas in i den nya lagen om bostadstillägg.

11.3 Anmälningsskyldighet vid ändrade förhållanden

Regeringens förslag: Den som uppbär bostadstillägg skall vara skyldig att utan oskäligt dröjsmål anmäla till försäkringskassan om hans eller hennes eller om makes inkomster väsentligt har ökat. Anmälningsskyldigheten skall inte gälla ökad inkomst av kapital eller ökning av förmögenhet.

Den som uppbär bostadstillägg skall vidare utan oskäligt dröjsmål vara skyldig att till allmän försäkringskassa anmäla om han eller hon byter bostad eller om boendeförhållandena ändras eller om han eller hon ingår äktenskap eller om äktenskapet upplöses.

Utredningens förslag: Stämmer i huvudsak överens med regeringens förslag. Utredningen föreslog även att gränsen för inkomstförändring skulle uttryckas i ett fast krontal.

Remissinstanserna: Ett par remissinstanser, som tillstyrker förslaget, har yttrat sig särskilt.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande bestämmelser om bostadstillägg skall den som uppbär bostadstillägg lämna in en ny ansökan när han eller hon vill ha en höjning av förmånen. Den som uppbär det nuvarande bostadstillägget är vidare skyldig att hos försäkringskassan utan oskäligt dröjsmål anmäla om hans eller hennes eller makes ekonomiska förhållanden väsentligt förbättras, om hans eller hennes boende-

förhållanden ändras eller om han eller hon gifter sig eller upplöser äktenskapet. Enligt regeringens uppfattning föreligger det inte något skäl att ändra vad som i huvudsak gäller i dag för det nuvarande bostadstillägget. Dock måste en inskränkning göras när det gäller de ekonomiska förhållandena. Regeringen föreslår därför att den som uppbär bostadstillägg, utan oskäligt dröjsmål skall vara skyldig att till försäkringskassan anmäla om hans eller hennes eller makes inkomster väsentligt ökat. De inkomster som här avses är förvärvsinkomster i inkomstslagen tjänst och näringsverksamhet enligt inkomstskattelagen (1999:1229) samt ändrade inkomster i form av utländsk inkomst som inte beskattas i Sverige, studiemedel i form av studiebidrag och skattefria stipendier till den del de överstiger 3 000 kronor i månaden och avtalsgruppsjukförsäkringar (AGS). Någon anmälningsskyldighet såvitt avser förändring av inkomst av kapital och förmögenhet under pågående utbetalningsperiod är inte behövlig. Det hänger samman med att beräkningen av bostadstillägget i dessa hänseenden bygger på den faktiska inkomsten per den 31 december året före ansökningsåret. Förändring av förmögenhetsmassan och inkomst av kapital under pågående utbetalningsperiod kommer således att påverka det reformerade bostadstillägget först vid beräkningen av bostadstillägget för en ny period. Det behövs därför inte någon bestämelse avseende anmälningsskyldighet när det gäller förändring av inkomst av kapital och förmögenhet under utbetalningsperioden.

Enligt regeringens uppfattning skulle det föra för långt att i lag närmare reglera när anmälningsskyldigheten föreligger. Någon precisering av gränsen för när inkomsterna skall anses väsentligt ha ökat eller av uttrycket ”utan oskäligt dröjsmål” görs därför inte. Liksom sker i dag i Riksförsäkringsverkets allmänna råd (1995:4) Bostadstillägg till pensionärer och hustrutillägg, får Riksförsäkringsverket, i den mån verket anser erforderligt, även beträffande det reformerade bostadstillägget meddela närmare rekommendationer om dessa frågeställningar.

11.4 Omprövning av beslut om bostadstillägg, m.m.

Regeringens förslag: Bostadstillägget skall omprövas när något förhållande som bestämmer tilläggets storlek ändras.

Bostadstillägg får räknas om utan föregående underrättelse i de fall den del av årsinkomsten ändras som utgörs av förmån som betalas ut av allmän försäkringskassa, pension enligt utländsk lagstiftning, avtalspension eller motsvarande ersättning som följer av kollektivavtal. Detsamma skall gälla när fribeloppet ändras.

En ändring av bostadstillägget skall gälla från och med månaden efter den månad som anledningen till ändring uppkommit. En ändring av bostadstillägget skall dock gälla från och med den månad under vilken de förhållanden har uppkommit som föranleder ändringen, om förhållandena avser hela den månaden.

Vid utbetalning av bostadstillägg för förfluten tid till bidragsberättigad, vars make uppburit bostadstillägg för samma tid, skall bostadstillägget minskas på sådant sätt att det sammanlagda beloppet under denna tid motsvarar de bostadstillägg som skulle ha lämnats om beslut om båda ersättningarna förelegat samtidigt.

Utredningens förslag: Stämmer delvis överens med regeringens förslag. Utredningen föreslog dock att nuvarande andra och tredje stycket i 9 § lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer (BTPL) skulle ersättas med en generalklausul av motsvarande innebörd som den generalklausul som återfinns i 27 § lagen (1993:737) om bostadsbidrag. Utredningens förslag skulle således innebära att möjlighet infördes att avslå, dra in eller sätta ner bostadstillägget om det är uppenbart att sökanden på grund av inkomst- eller förmögenhetsförhållanden eller något annat förhållande inte behöver något bostadstillägg.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser har särskilt yttrat sig över förslaget. Majoriteten av dessa tillstyrker utredningens förslag om införande av en generalklausul. Av de som tillstyrker förslaget, är det ett par remissinstanser som påpekar att frågor som omfattas av generalklausulen bör handhas av socialförsäkringsnämnd.

Skälen för regeringens förslag: Bostadstillägget, till skillnad mot bostadsbidraget, utgör en individriktad grundskyddsförmån. Detta förhållande talar för att den som är berättigad till bostadstillägg, så långt möjligt, skall kunna förutse dels under vilka förutsättningar som bostadstillägget beviljas, dels vilka faktorer som påverkar storleken på tillägget och dels under vilka förutsättningar ett beviljat bostadstillägg skall eller får omprövas. En generalklausul av den modell som återfinns i bostadsbidragssystemet uppfyller inte dessa krav på förutsägbarhet. Med hänsyn bl.a. härtill anser regeringen att det inte är lämpligt att för en individriktad grundskyddsförmån, av sådan karaktär som bostadstillägget, införa en generalklausul av motsvarande innebörd som den som återfinns i 27 § lagen om bostadsbidrag.

Vi anser det vara lämpligare att i det nya bostadstilläggssystemet ha en omprövningsregel som i princip stämmer överens med nuvarande bestämmelse i BTPL. Detta innebär att huvudregeln, liksom i dag, skall vara att omräkning av det reformerade bostadstillägget får ske om den förmånsberättigade först underrättats därom. Enligt regeringens uppfattning är det även lämpligt att den nuvarande bestämmelsen om att omräkning av bostadstillägget i vissa fall får ske utan föregående kommunikation, förs över till den nya lagen om bostadstillägg. Vi anser dock att den nuvarande bestämmelsen bör utvidgas till att omfatta samtliga förmåner som betalas ut av allmän försäkringskassa. Enligt regeringens uppfattning är det logiskt att en sådan utvidgning sker. Härigenom kommer alla förmåner som betalas ut av försäkringskassan att behandlas lika i det nya bostadstilläggssystemet. En omräkning utan föregående kommunikation bör även få göras i de fall fribeloppet ändras.

Liksom gäller i det nuvarande bostadstilläggssystemet bör grundprincipen alltså vara att ändring av det reformerade bostadstillägget skall ske månaden efter den månad då förhållandena som påverkar bidraget ändras. Vidare bör även det nuvarande undantaget i bostadstilläggssystemet – att en ändring av bostadstillägget skall gälla från och med månaden den uppkom, om förhållandet som föranleder ändringen avser hela månaden – föras över till den nya lagen om bostadstillägg.

Regeringens förslag: Den som genom att lämna oriktig uppgift, eller genom underlåtenhet att fullgöra en uppgifts- eller anmälnings-skyldighet har orsakat att bostadstillägg har lämnats felaktigt eller med för högt belopp, skall återbetala det felaktigt utbetalda beloppet. Detsamma skall gälla om den som uppburit bostadstillägget i annat fall har insett eller skäligen borde ha insett att det reformerade bostadstillägget har lämnats felaktigt eller har utgetts med för högt belopp.

Om det föreligger särskilda skäl skall återbetalningsskyldigheten helt eller delvis kunna efterges.

Om någon ålagts återbetalningsskyldighet för reformerat bostadstillägg eller annan ersättning som beslutats av allmän försäkringskassa skall det kunna vara möjligt att vid senare utbetalning av reformerat bostadstillägg innehålla ett skäligt belopp i avräkning på vad som betalats ut för mycket.

Banker eller andra penninginrättningar skall på begäran lämna domstol, Riksförsäkringsverket eller allmän försäkringskassa uppgift om namngiven person rörande förhållande som är av betydelse för tillämpningen av den nya lagen om bostadstillägg.

Utredningens förslag: Stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har särskilt yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Den nuvarande bestämmelsen om återbetalningsskyldighet i 13 § lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer (BTPL) är uppbyggd efter mönster av 20 kap. 4 § lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL). Enligt 13 § BTPL föreligger återbetalningsskyldighet av bostadstillägg i två fall, nämligen dels när någon genom oriktig uppgift eller genom att underlåta att fullgöra en uppgifts- eller anmälnings-skyldighet eller på annat sätt förorsakat att bostadstillägg utgått obehörigen eller med för högt belopp, dels om någon obehörigen eller med för högt belopp uppburit bostadstillägg, vilket han eller hon skäligen bort inse. I det sistnämnda fallet kan således den som uppburit bostadstillägget inte åläggas återbetalningsskyldighet om han eller hon var i god tro, medan i det förra fallet föreligger återbetalningsskyldighet oberoende av ond eller god tro. Om det finns särskilda skäl får återbetalningsskyldigheten sättas ned helt eller delvis.

Om försäkringskassan fattat beslut om återkrav och beslutet sänts ut till den betalningsskyldige har denne viss tid på sig att reglera kravet. Om återbetalningsskyldighet ålagts någon får vid senare utbetalning av bostadstillägg eller annan ersättning som betalas ut av allmän försäkringskassa ett skäligt belopp innehållas i avräkning på vad som betalats ut för mycket. Vid sådan kvittning bör i det enskilda fallet hänsyn tas till försäkringsersättningens betydelse för den försäkrade och hans familjs försörjning.

Enligt regeringens uppfattning finns det inte skäl att helt ändra vad som i dag gäller angående återbetalningsskyldigheten av det nuvarande bostadstillägget. De nuvarande återbetalningsbestämmelserna bör i prin-

cip gälla även i det nya bostadstilläggssystemet. Vi anser dock inte att 13 § första stycket BTPL i dess helhet skall föras över till den nya lagen om bostadstillägg. Enligt den nuvarande bestämmelsen föreskrivs att återbetalningsskyldighet föreligger bl.a. när den som uppburit bostadstillägg ”på annat sätt” än genom att lämna oriktiga uppgifter eller genom att underlåta att fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet, har orsakat att bostadstillägg lämnats felaktigt. Den nämnda föreskriften har i praxis inte kommit till användning i någon omfattning av betydelse. Med hänsyn härtill och med beaktande av att det torde vara svårt att finna situationer när en sådan föreskrift skulle kunna bli tillämplig, anser regeringen att den nyss beskrivna föreskriften inte bör föras in i den nya lagen om bostadstillägg.

För att underlätta försäkringskassans möjligheter att stävja missbruk och upptäcka felaktigheter, föreslår vi att nuvarande bestämmelse i BTPL om att banker och andra penninginrättningar skall på begäran av domstol, Riksförsäkringsverket eller allmän försäkringskassa lämna uppgift för namngiven person rörande förhållande som kan vara av betydelse för tillämpningen av BTPL, skall föras över till den nya lagen om bostadstillägg.

11.6 Överklagande

Regeringens förslag: Bestämmelserna i lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av försäkringskassas beslut och domstols beslut skall tillämpas i ärenden om bostadstillägg enligt den nya lagen om bostadstillägg.

Utredningens förslag: Stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har särskilt yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande bestämmelser i lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer skall omprövning och överklagande av beslut om bostadstillägg ske i den ordning som anges i 20 kap. 10-13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL).

Regeringen anser inte att det finns skäl att ändra på vad som i dag gäller för omprövning, ändring och överklagande av allmän försäkringskassas eller domstols beslut om det reformerade bostadstillägget. Bestämmelserna bör därför föras in i den nya lagen.

Regeringens förslag: Följande bestämmelser i lagen (1962:381) om allmän försäkring skall tillämpas på bostadstillägg enligt den nya lagen om bostadstillägg.

17 kap. 1 § om sammanträffande av förmåner,
18 kap. 46 och 47 §§ om Riksförsäkringsverkets tillsyn,
20 kap. 2 a § om provisoriska beslut,
20 kap. 3 § tredje stycket om indragning och nedsättning,
20 kap. 5 § om preskription,
20 kap. 6 § första stycket andra meningen om förbud mot överlåtelse,
20 kap. 8 § fjärde stycket om utredningsåtgärder, och
20 kap. 9 § om uppgiftsskyldighet.

Utredningens förslag: Stämmer i huvudsak överens med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har särskilt yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Bostadstillägg till pensionärer (BTP) är i dag nära anknutet till det allmänna pensionsystem från vilket pension alltså betalas ut. Med hänsyn härtill har det varit lämpligt att låta vissa bestämmelser i lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) vara tillämpliga även på det nuvarande bostadstillägget. Sålunda är i dag följande bestämmelser i AFL tillämpliga: 16 kap. 12 § om utbetalning till annan, 17 kap. 1 § om sammanträffande av förmåner, 18 kap. 46 och 47 §§ om Riksförsäkringsverkets tillsyn, 20 kap. 2 a § om provisoriska beslut, 20 kap. 3 § tredje stycket om indragning eller nedsättning av ersättning, 20 kap. 5 § om preskription av bidrag, 20 kap. 6 § om förbud mot utmätning och om överlåtelse av ersättning, 20 kap. 8 § fjärde stycket om utredningsåtgärder, 20 kap. 9 § om uppgiftsskyldighet för statliga myndigheter, arbetsgivare m.fl.

Enligt de förslag som regeringen lämnar i denna proposition, kommer bostadstillägget i framtiden att vara en individriktad förmån som utgör en del av det grundläggande skyddet inom det allmänna pensionsystemet och det allmänna sjukförsäkringssystemet såvitt avser aktivitets- och sjukersättning.

Eftersom det nya bostadstillägget i framtiden kommer att vara en tilläggsförmån till bl.a. två allmänna sjukförsäkringsförmåner, som regleras i AFL, bör den nuvarande hänvisningen i 15 § lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer (BTPL) bibehållas.

Med hänsyn till att regeringen i propositionen Sjukersättning i stället för förtidspension (prop. 2000/01:96) föreslagit att bestämmelsen i 16 kap. 12 § AFL om utbetalning till annan skall upphöra att gälla den 1 januari 2003, bör denna bestämmelse utmönstras. Vidare är det inte nödvändigt att i den nya lagen om bostadstillägg ha en hänvisning till bestämmelsen om förbud mot utmätning i 20 kap. 6 § AFL.

Det bör i detta sammanhang även påpekas att den tidigare nämnda utredningen (S 1998:6) om översyn av processuella regler inom socialförsäkringen, m.m. har att generellt se över bestämmelser av nu ifrågasatt slag. I avvaktan på att den utredningen redovisar sitt arbete bör

några större förändringar av de processuella reglerna inom socialförsäkringen inte vidtas.

Prop. 2000/01:140

Med hänsyn till det anförda föreslår regeringen därför att nuvarande hänvisning i 15 § BTPL till bestämmelser i AFL i huvudsak skall överföras till den nya lagen om bostadstillägg.

12 Övergångsbestämmelser

12.1 Särskilda bestämmelser om bostadstillägg under en övergångsperiod

Regeringens förslag: Den som före utgången av 2002 har rätt till bostadstillägg enligt nuvarande bestämmelser om bostadstillägg skall, under en övergångsperiod om som längst sex månader fr.o.m. den 1 januari t.o.m. den 30 juni 2003, få ett månatligt bostadstillägg med det belopp som enligt de nuvarande bestämmelserna om bostadstillägg utges eller skulle ha utgetts per december månad 2002.

Om rätten till huvudförmånen som berättigar till bostadstillägg enligt nuvarande bestämmelser upphör före den 30 juni 2003, skall det generella övergångsvisa bostadstillägget upphöra vid samma tidpunkt.

Utredningens förslag: Utredningen föreslog att de nya bestämmelserna om bostadstillägg skulle börja tillämpas först på beslut som avsåg tiden tre månader efter bestämmelsernas ikraftträdande.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har särskilt yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Som ovan framgått i avsnitt 6 kommer vissa personkategorier som enligt nuvarande regler är berättigade till bostadstillägg inte att kunna kvalificera sig för det nya bostadstillägget. Dessa är ålderspensionärer som uppstår partiell ålderspension, personer som är berättigade till omställningspension eller förlängd omställningspension samt kvinnor födda 1945 eller senare som kommer att beviljas änkepension på grund av makes dödsfall efter utgången av 2002.

Bostadstillägg beviljas, enligt vad som framgår av avsnitt 11, efter ansökan om sådan förmån. De förändringar som föreslås i denna proposition av det nuvarande bostadstillägget är omfattande. De nya bestämmelserna avser såväl förändringar av kretsen förmånsberättigade som av de materiella reglerna för hur det framtida bostadstillägget skall beräknas. Det saknas därför skäl att inte kräva ansökan också för dem som vid ikraftträdandet redan uppstår bostadstillägg. Detta innebär att såväl den som redan uppstår bostadstillägg enligt nuvarande bestämmelser som den som kommer att vara kvalificerad för bostadstillägg först under 2003, måste ansöka om bostadstillägg enligt den nya lagen om bostadstillägg.

De som uppstår bostadstillägg skall under året före ikraftträdandet av de nya bestämmelserna få information om dessa. Med hänsyn till att förändringarna av bostadstilläggsystemet är väsentliga för många enskilda individer, är det viktigt att informationen om vad det nya systemet för bostadstillägg kommer att innebära i god tid når ut till allmänheten.

Eftersom det är över 400 000 bostadstilläggsärenden som skall hanteras vid årsskiftet 2002/2003 är det motiverat att införa en generell bestämmelse av den innebörden att personer som vid ikraftträdandet uppbär eller har rätt till bostadstillägg skall fortsätta att få sådan förmån för en period om som längst sex månader räknat fr.o.m. den 1 januari 2003. Enligt regeringens uppfattning är en sådan bestämmelse till fördel för de enskilda förmånstagarna, inte minst med hänsyn till att en hel del av dessa personer haft bostadstillägg under lång tid och att detta är en del av grundskyddet.

För att den enskilde förmånstagaren skall veta med vilket belopp bostadstillägget utges under övergångstiden, samtidigt som systemet inte skall bidra till ett alltför omfattande administrativt arbete, är det enligt regeringens uppfattning lämpligt att bestämma det månatliga tillägget till det belopp om betalas ut eller skulle ha betalats ut per december månad 2002. De personer som kommer att vara kvalificerade för det nya bostadstillägget har då god tid på sig att ansöka om bostadstillägg enligt de nya reglerna. Vidare kommer de personer som inte är kvalificerade för det nya bostadstillägget att få en rimligt tid att anpassa sig till att de i framtiden inte längre kommer att vara berättigade till bostadstillägg.

Även personer som har rätt till bostadstillägg enligt nuvarande bestämmelser eller blir beviljade eller ansöker om bostadstillägg för tiden före ikraftträdandet först under början av 2003, skall vara berättigade till det övergångsvisa bostadstillägget. Samma skall gälla för den som uppbär hustrutillägg.

Genom det övergångsvisa bostadstillägget avser regeringen att framför allt bereda de personer som under lång tid uppburit förmånen antingen en successiv infasning i det nya bostadstilläggsystemet eller en successiv utfasning ur bostadstilläggsystemet.

En förutsättning för att det övergångsvisa bostadstillägget skall utges till bidragstagaren under dessa sex månader är av naturliga skäl att han eller hon uppbär en huvudförmån som enligt nuvarande bestämmelser om bostadstillägg berättigar honom eller henne till bostadstillägg. Om sådan huvudförmån upphör att utges till förmånstagaren skall han eller hon inte längre vara kvalificerad till det övergångsvisa bostadstillägget.

12.2 Ändrade förhållanden under tid som bostadstillägg utges under en övergångsperiod

Regeringens förslag: Den som är kvalificerad för bostadstillägg under en övergångsperiod skall under tiden han eller hon är berättigad till sådan förmån omfattas av bestämmelserna i den nya lagen om bostadstillägg.

För en gift person som har rätt till bostadstillägg vid utgången av 2002 och vars make inte är berättigad till någon form av bostadstillägg skall dock gälla särskilda bestämmelser vid omräkning av bostadstillägg. Först skall bostadstillägget beräknas helt enligt bestämmelserna i den nya lagen om bostadstillägg. Därefter skall en alternativ beräkning göras där dels något fribelopp inte skall beräknas för den make som inte är kvalificerad för bostadstillägg, dels de nuvarande bestämmelserna om fördelning av bostadskostnaden skall tillämpas.

Om beräkningen enligt den alternativa regeln leder till ett högre bostadstillägg än beräkningen enligt de nya bestämmelserna, skall det omräknade bostadstillägget bestämmas enligt den alternativa beräkningsmodellen.

Den alternativa beräkningsregeln får tillämpas längst till och med månaden före den månad maken fyller 65 år eller dessförinnan börjar uppbära förmån som berättigar till bostadstillägg enligt den nya lagen om bostadstillägg.

Om bostadstillägget vid en tidigare omräkning bestämts enligt de reformerade bestämmelserna om bostadstillägg, får ytterligare omräkning av bostadstillägget inte ske enligt den alternativa beräkningsregeln.

Utredningens förslag: Utredningen lämnade inte något förslag i nu aktuellt hänseende.

Skälen för regeringens förslag: Förslaget om bostadstillägg under en övergångsperiod kan enklast beskrivas som att samtliga personer som beviljats bostadstillägg enligt de nuvarande bestämmelserna om bostadstillägg kommer att vara kvalificerade för bostadstillägg under som längst de första sex månaderna under 2003 oavsett om de skulle ha varit kvalificerade för sådant tillägg enligt de reformerade reglerna om bostadstillägg eller ej. Detta bostadstillägg skall dock, för att underlätta administrationen under övergångsperioden utges med ett belopp som motsvarar månadsbeloppet för december 2002.

Övergångsbestämmelserna skall, samtidigt som de skall utgöra en trygghet för de enskilda förmånstagarna, inte vara onödigt svårhanterliga för försäkringskassorna. Regeringen har därför strävat efter att göra dessa bestämmelser så enkla som möjligt. Vi föreslår därför att personer som är kvalificerade för det övergångsvisa bostadstillägget skall, under tid som de uppbär det övergångsvisa bostadstillägget, omfattas av bestämmelserna i den nya lagen om bostadstillägg. Detta innebär bl.a. att bestämmelserna om anmälningsskyldighet vid ändrade förhållanden och beräkningsreglerna blir tillämpliga på det övergångsvisa bostadstillägget även om det i en del enskilda fall kan få stora konsekvenser.

Närmare om makar

Den föreslagna konstruktionen av bostadskostnadsfördelningen mellan makar och med makar likställda personer är en konsekvens av de föreslagna förändringarna när det gäller beräkningen av den bidragsgrundande inkomsten och reduceringsinkomsten. Dessa regler kommer tillsammans med reglerna om fribelopp vid beräkningen av reduceringsinkomsten att ha omfördelade effekter. Ett exempel på detta är, när det gäller beräkningen av den bidragsgrundande inkomsten, ett gift par som delar bostad där den ena maken under 2003 kommer att vara berättigad till en fjärdedels sjukersättning och den andre maken förvärvsarbetar heltid. En inkomstökning för den heltidsarbetande maken medför en anmälningsskyldighet avseende ändrade förhållanden och en omräkning av det övergångsvisa bostadstillägget enligt de nya bestämmelserna om bo-

stadstillägg. En sådan omräkning kommer i det beskrivna fallet att leda till en sänkning av bostadstillägget.

Vid ikraftträdandet av det nya bostadstilläggssystemet kommer det att finnas ett inte obetydligt antal makar som lever tillsammans, där endast en av makarna är berättigade till bostadstillägg. I en hel del fall har bostadstillägget för dessa personer under lång tid utgjort ett permanent bidrag för bostadskostnaderna som makarna inrättat sitt liv och boende efter. Regeringen anser att det för dessa personer inte framstår som lämpligt att den nya bestämmelsen om bostadskostnadsfördelningen, med omfördelnde effekt, ovillkorligen tillämpas för bestämmandet av bostadstillägg vid en omräkning av bostadstillägget.

Ett sätt att minska effekterna i fall som ovan angetts är därför att införa en bestämmelse om att fördelningen av bostadskostnaden samt fördelningen av bostadskostnadstaket enligt de nya bostadstilläggsbestämmelserna inte tillämpas i dessa fall. För att regelverket inte skall bli komplicerat och svåröverskådligt bör en sådan undantagsregel vara generell. Även likabehandlingsprincipen talar för en generell undantagsregel. För att ytterligare anpassa infasningen av det nya bostadstilläggssystemet för dessa personer anser vi dessutom att undantagsregeln bör tillämpas vid bestämmande av bostadstillägg under en längre tid än den tid under vilket det i avsnitt 12.1 angivna generella övergångsvisa bostadstillägget skall utges. Med andra ord anser vi att undantagsregeln bör tillämpas även för tiden efter den 30 juni 2003.

En generell undantagsregel från de nya bestämmelserna om bostadstillägg leder dock inte alltid till ett bättre resultat för den enskilde förmånstagaren än vad beräkningsreglerna enligt det nya bostadstilläggssystemet medför. Med hänsyn härtill bör därför undantagsregeln vara en alternativregel som skall tillämpas endast om den leder till ett bättre resultat för den enskilde förmånstagaren än vad en beräkning helt enligt bestämmelserna i den nya lagen om bostadstillägg ger. Regeringen föreslår således att för det fall bostadstillägget av något skäl skall räknas om för en gift person som är kvalificerad för det övergångsvisa bostadstillägget och som delar bostad med sin make som i sin tur inte är berättigad till bostadstillägg, skall följande gälla. Bostadstillägget skall först beräknas enligt de nya reglerna om bostadstillägg. Därefter skall bostadstillägget beräknas enligt en alternativ metod som utgår från de reformerade bestämmelserna om bostadstillägg men där dels bostadskostnaden beräknas enligt nuvarande bestämmelser om bostadstillägg, dels något fribelopp inte beräknas för den make som inte är kvalificerad för bostadstillägg. Om bostadstillägget blir högre enligt den alternativa beräkningsregeln, skall bostadstillägget utges enligt denna regel. Om bostadstillägget i stället blir högre enligt en beräkning enligt de nya bestämmelserna, skall bostadstillägget utges helt enligt dessa nya regler. Vi föreslår vidare att den alternativa beräkningsregeln får tillämpas längst till och med månaden före den månad maken fyller 65 år eller dessförinnan börjar uppbära förmån som berättigar till bostadstillägg enligt den nya lagen om bostadstillägg.

För det fall ytterligare omräkningar av bostadstillägget skall ske, föreslår regeringen att samma beräkningsförfarande skall tillämpas endast om bostadstillägget har bestämts med den alternativa beräkningsregeln. Om ändringen av bostadstillägget skett med stöd av de reformerade bo-

stadstilläggsbestämmelserna, skall endast dessa regler användas vid eventuellt kommande omprövningar.

Förutsättningarna för att den alternativa beräkningsregeln skall tillämpas kan sammanfattas enligt följande. Den bidragsberättigade maken skall dels ha haft rätt till bostadstillägg vid utgången av 2002, dels kontinuerligt från och med denna tidpunkt ha fått eller haft rätt till bostadstillägg beräknat enligt den alternativa beräkningsregeln. Vidare får den alternativa beräkningsregeln användas som längst till och med månaden före den månad den andre maken fyller 65 år eller dessförinnan börjar uppbära förmån som berättigar till bostadstillägg enligt den nya lagen om bostadstillägg.

13 Konsekvenser

13.1 Kostnads- och individeffekter

Budgeteffekterna har analyserats med hjälp av mikrosimuleringsmodellen FASIT, som utvecklats av Statistiska Centralbyrån i samarbete med Regeringskansliet. I denna modell efterbildas gällande skatte- och bidragsregler. För varje individ och hushåll i databasen görs individuella beräkningar av skatt och bidrag så att en disponibel inkomst för vart och ett av hushållen kan beräknas. Man kan säga att ett omfattande bokföringsschema utförs för varje individ och hushåll som ingår i urvalet. Resultaten räknas därför upp för att avse hela befolkningen. I beräkningarna beaktas inte de eventuella förändringar i individens beteende, t.ex. vad gäller ansökningsfrekvens, arbete och sparande som regeländringarna kan ge upphov till. Detta beror på att det råder osäkerhet om vilka beteendeförändringar som kan uppträda för olika grupper, hur omfattande dessa ändringar kan bli samt när i tiden de kan uppkomma. Erfarenhetsmässigt har det visat sig att regeljusteringar, av det slag som föreslås här, först på lång sikt leder till att nya pensionärer söker bostadstillägg till pensionärer (BTP). Beräkningarna omfattar därför enbart BTP-tagare enligt dagens system.

Den offentliga inkomststatistiken redovisas med ett par års eftersläpning, eftersom den grundas bl.a. på självdeklarationer och kontrolluppgifter. Beräkningarna är därför baserade på statistiska uppgifter och intervjuer för 1998 för de ca 16 000 hushåll som ingår i SCB:s inkomstfördelningsundersökning för 1998 (HINK 98).

Beräkningarna är gjorda i 2002 års ekonomiska miljö, som åstadkommits genom en framskrivning av löner, arbetslöshet, kapitalinkomster, förmögenhet m.m. Kapitalinkomster och förmögenhet är särskilt besvärliga att prognostisera, vilket kan ha inverkan på resultaten. Hänsyn har också tagits till den ”mognad” av systemet för tilläggs pension (ATP-systemet), som förväntas ske mellan 1998 och 2002.

Kostnaderna för det nya systemet för bostadstillägg till pensionärer m.fl. (BTP-systemet) har beräknats enligt följande.

1. Rätten till det särskilda grundavdraget för pensionärer (SGA) tas bort.
2. Den övergångsvisa garantipensionen för ålderspensionärer införs.

3. Omvandling av förtidspension/sjukbidrag beviljade före 2003 till sjukersättning.
4. Införandet av det nya BTP-systemet.

Beräkningarna visar således kostnaderna för att i det gamla pensionsystemet avskaffa SGA, samt införa nödvändiga korrigeringar i pensionssystemet och BTP-systemet så att den disponibla inkomsten inte skall påverkas i någon högre grad. I det nya BTP-systemet införs även vissa ändringar som är motiverade av andra sakliga skäl. Med denna beräkning ser man dock ej effekten av framtida förändringar i pensionsfördelningen eller av hur regler för nyinträdande aktivitets- eller sjukersättningsfall kommer att påverka inkomstfördelning och BTP.

Hushåll, där någon enbart har änkepension som BTP-grundande inkomst, ingår ej i beräkningarna.

Kostnaderna för BTP beräknas 2002 uppgå till drygt 10 miljarder kronor. Med de förslag som lämnas i denna proposition och med de metoder som redogjorts för ovan, beräknas kostnaderna för det nya BTP-systemet i stort sett bli oförändrade jämfört med det nuvarande BTP-systemet. Förslaget medför därför inga justeringar av anslagsbeloppet. För de flesta pensionärshushåll med BTP blir skillnaden mellan det nya och gamla pensionssystemet relativt liten.

Närmare 70 procent av de hushåll som har BTP kommer att få oförändrat eller högre BTP till följd av de nya reglerna. Cirka 20 procent får en minskning med som mest 2 000 kronor per år, medan 2 procent av pensionärshushållen får en minskning på minst 10 000 kronor per år. Vid en granskning av den sistnämnda gruppen finner man att de flesta av dem har faktiska kapitalinkomster som med betydande belopp överstiger den schablonavkastning som tillämpas i det nuvarande BTP-systemet. I allt väsentligt torde detta bero på de realisationsvinster som uppstår vid försäljning av värdepapper och fastigheter. I gruppen återfinns fler kvinnor än män. Detta beror på att kvinnorna har högre kapitalinkomster och realisationsvinster än männen.

Skillnaderna i utfallet för kvinnor och män är små. Bland ensamstående ålderspensionärer får männen, i genomsnitt, en höjning på drygt 500 kronor per år medan motsvarande siffra för kvinnorna är 300 kronor per år. Även om de genomsnittliga förändringarna är små kan förändringarna i enskilda fall bli stora.

Kapitalinkomster och förmögenhet är svåra att prognostisera och kan vara föremål för kraftiga förändringar. Dessa förändringar kan initieras av stora prisjusteringar på aktier av den typ som är aktuella just nu. Effekten av vissa ändringar på detta område har därför studerats.

- Höjning respektive sänkning av de faktiska kapitalinkomsterna med 10 procent och 20 procent, varvid det visar sig att BTP-utgifterna ändras med ca 30 miljoner kronor per år för varje 10-procentig förändring.
- Den föreslagna metoden för kapital/förmögenhetsberäkning byts mot den schablonmetod på kapitalavkastning och förhöjd kapitalavkastning som används enligt gällande regler. Vid en sådan förändring minskar BTP-utgifterna med cirka 250 miljoner kronor per år.

De ålderspensionärer som är födda 1937 eller tidigare och som har SGA får fr.o.m. januari 2003 höjd bruttopension på grund av att SGA

försvinner och pensionen blir beskattad på samma sätt som arbetsinkomster. De som helt saknar ATP, eller har så låg ATP-pension att pensionstillskott betalas ut till dem, kommer från denna tidpunkt att få hela pensionen i form av garantipension. Pensionen höjs för dessa personer, varav 85 procent är kvinnor, från 1,529 till 2,17 prisbasbelopp för en ogift ålderspensionär och från 1,354 till 1,935 prisbasbelopp för en gift ålderspensionär. Trots att pensionen ökar blir bostadstillägget något högre för de allra flesta. Den främsta anledningen till detta är att fribeloppet i det reformerade BTP-systemet är högre än motsvarande ”belopp” i dagens system. Det belopp i dagens system som motsvarar fribeloppet utgörs av summan av folkpension, pensionstillskott och den del av ATP-pensionen som har minskat pensionstillskottet.

De ålderspensionärer som är födda 1937 eller tidigare och som före januari 2003 har för hög pension för att kunna få SGA kommer inte att få någon förändrad bruttopension fr.o.m. januari 2003. Även dessa pensionärer får ett högre bostadstillägg från och med januari 2003.

Fribeloppet i det reformerade systemet motsvarar alltid oreducerad basnivå för hel garantipension vid ålderspension och hel garantiersättning vid sjukersättning eller aktivitetsersättning. Detta innebär ett förbättrat bostadstillägg för, framför allt, dem som i dag har en avkortad eller reducerad folkpension. Detta gäller t.ex. när ålderspensionen är reducerad därför att man tagit ut den före 65 års ålder eller om pensionen är avkortad på grund av att man inte har tjänat in minst 30 år med ATP-poäng eller på grund av att man inte har varit bosatt i Sverige i minst 40 år. Det är något fler män som har reducerad pension på grund av att de har tagit ut ålderspension före 65 års ålder medan det är något fler kvinnor som har en avkortad pension på grund av att de inte har 30 år med ATP-poäng eller 40 bosättningsår.

I propositionen föreslås en förändring avseende beräkning av reduceringsinkomst för makar som lever tillsammans och där endast en av makarna har en förmån som kvalificerar honom eller henne för det reformerade bostadstillägget. Även i dessa fall ska ett fribelopp avräknas från vardera makens inkomst. I dagens system avräknas enbart det belopp som motsvarar fribeloppet för den make som har pension medan ingen motsvarande avräkning görs för den make som inte har pension.

I propositionen föreslås också att den maximala bostadskostnaden som kan ersättas med BTP skall delas även för de makar som lever tillsammans och där enbart den ena maken har pension. Den föreslagna ändringen innebär att de flesta av dessa får ett lägre BTP i det reformerade systemet. Effekten motverkas dock till viss del av förslaget att även den make som inte har pension ska kunna avräkna ett fribelopp från sin inkomst.

Vissa inkomster, t.ex. tjänstepension och inkomst av tjänst skall enligt förslaget inte tas upp till sitt fulla värde vid omräkningen av den bidragsgrundande inkomsten till reduceringsinkomst. Dessa inkomster skall endast tas upp med 80 procent av det belopp som de ingår med i den i avsnitt 8 föreslagna bidragsgrundande inkomsten. Detta är ytterligare en anledning till att bostadstillägget kan bli högre fr.o.m. 2003.

På grund av bl.a. den nuvarande låga bankräntan på sparkonton innebär även förändringen att det är den faktiska avkastningen på förmögenheten som ska påverka bostadstillägget en förbättring av bostadstillägget.

Alla beslut om det nya bostadstillägget ska vara tidsbestämda. Utgångspunkten är att ett beslut skall gälla i ett år. I okomplicerade fall kan beslutet dock avse en tid om som längst tre år. Möjligheten finns även att meddela beslut för en tid understigande ett år. Vad som nu anförts kan innebära att antalet ansökningar om bostadstillägg som skall handläggas av försäkringskassorna ökar. Samtidigt medför den föreslagna inkomstprövningen ett enklare system. Den föreslagna metoden för att fastställa inkomst av kapital innebär också en ökad möjlighet att via ADB-media hämta in uppgifter som kan förtryckas på ansökningsblanketterna. Sammantaget är vår bedömning därför att det nya systemet för bostadstillägg, utöver själva omlägningsarbetet och utarbetandet av nya ADB-lösningar, inte kommer att kräva mer resurser än dagens system.

14 Uppgift om tjänstepension för beräkning av garantipension för personer födda 1937 eller tidigare

Regeringens förslag: I beräkningsunderlaget för garantipension för personer födda 1937 eller tidigare skall ingå den tjänstepension som framgår av taxeringen året före det år för vilken garantipensionen betalas ut.

I de fall en tjänstepension tillkommer efter taxeringen, till följd av makes dödsfall eller när ålderspension beviljas, skall denna tjänstepension, uppräknad till ett årsbelopp, ingå i beräkningsunderlaget med sitt faktiska belopp från och med månaden efter den försäkringskassan fått kännedom om tjänstepensionen.

I beräkningsunderlaget för 2003 skall, för personer födda 1936 eller 1937, tjänstepensionen för oktober 2002, uppräknad till ett årsbelopp, användas. För personer födda 1937 skall det tjänstepensionsbelopp som använts för beräkning av garantipension för 2003 även användas vid beräkning av garantipension för 2004.

Upphör eller minskar tjänstepensionen, och detta anmäls till försäkringskassan, skall den aktuella tjänstepensionen, uppräknad till ett årsbelopp, användas istället för den taxerande uppgiften från och med den månad som anmälan görs.

Skälen för regeringens förslag: Vid beräkning av garantipension för personer födda 1937 eller tidigare skall hänsyn tas till bl.a. svensk och utländsk tjänstepension. Det belopp som enligt nu gällande bestämmelser därvid skall användas är tjänstepensionen för december månad, uppräknad till årsbelopp, året före det år som garantipensionen skall betalas ut. I de fall beloppet senare ändras på annat sätt än genom indexuppräkning eller motsvarande, skall det nya tjänstepensionsunderlaget istället användas. Nämnade bestämmelser innebär således att för beräkning av garantipensionens storlek 2003 skall den tjänstepension som betalades ut i december 2002, uppräknad till årsbelopp, användas.

Beträffande sättet att hämta in uppgift om tjänstepension lämnades i propositionen Garantipension till personer födda år 1937 eller tidigare (prop. 1999/2000:127) inte något förslag. Dock gjorde regeringen den bedömningen att pensionsutbetalaren borde lämna uppgift om tjänstepensionen till Riksförsäkringsverket (RFV). Samtidigt konstaterades att den närmare utformningen av uppgiftslämnandet borde beredas ytterligare. Orsaken härtill var att det förslag till lösning som presenterats i en promemoria (Särskild uppgiftsskyldighet angående tjänstepension, S2000/2244/SF, samt tillägg, S2000/2718/SF) blev föremål för kritik i fråga om kostnadskonsekvenser och praktiskt genomförande. Eftersom uppgift om tjänstepension även behövs för hanteringen av bostadstilläggen bör bedömningen av frågan om uppgiftsskyldighet göras samlat med förslag om ändrade regler för bostadstillägg. Regeringen ansåg därför att frågan borde beredas ytterligare och ske i samverkan mellan RFV och berörda institutioner.

Den 29 juni 2000 gav regeringen RFV i uppdrag att i samråd med Statskontoret ta fram förslag till hur uppgift om pensionsberättigads tjänstepension kan hämtas in samt att göra en analys över förslagets konsekvenser. Av uppdraget framgick även att alla intressenter skulle inbjudas att delta i arbetet. RFV redovisade den 14 december 2000 en rapport till regeringen (Hantering av tjänstepensioner vid beräkning av garantipension till äldre ålderspensionärer, Dnr S2000/8418/SF). I rapporten redogjordes för olika alternativ för att hämta in uppgift om tjänstepension och konstaterades att inget av alternativen kunde anses helt tillfredsställande. RFV föreslog istället att garantipension inte skall samordnas med tjänstepension och att omräkning av ålderspension enligt äldre bestämmelser till nya förmånsregler skulle ske vid ett tillfälle. Det huvudsakliga motivet för förslaget var att detta bedömdes ha stora administrativa fördelar.

Mot bakgrund av främst RFV:s rapport konstaterar regeringen att det i huvudsak finns fyra alternativ till hur frågan kan lösas.

1. *RFV:s förslag.* Förslaget innebär som ovan nämnts att garantipensionen inte samordnas med tjänstepension och att därmed uppgift om tjänstepension inte behöver tas in för detta ändamål. Enligt förslaget görs omräkning en gång och med utgångspunkt från den pension som respektive ålderspensionär har i december 2002. Metoden anknyter till metoden för omräkning av förtidspension till sjukersättning. Omräkning föreslås därvid ske med avseende på skattesatsen i den kommun där den pensionsberättigade är bosatt vid årsskiftet 2002/2003. Förslaget innebär förenklingar i två avseenden. Dels slipper man hanteringen med att ta in och hantera samordningen med tjänstepensioner, dels görs omräkningen en gång för alla. Förslaget ökar dock initialt kostnaderna med ca 300 – 400 mkr. Merkostnaden minskar dock successivt över åren.
2. *Uppgift om tjänstepension lämnas av pensionären.* Metoden innebär att ca 800 000 pensionärer under hösten 2002 skall lämna uppgift om aktuellt belopp. När väl ett system har etablerats finns alternativa sätt att underhålla systemet, antingen genom att uppgifter begärs in årligen eller att förändringar skall anmälas eller att man använder samma belopp år efter år. Metoden är densamma som föreslås gälla för det nya bostadstillägget och har den fördelen att pensionären

automatiskt känner till vilken uppgift som används vid samordningen. Detta alternativ innebär dock ett omfattande administrativt arbete, mycket beroende på att det kommer att vara svårt att få in uppgifter från alla eftersom det till skillnad från BTP inte krävs någon ansökan för beräkningen av garantipension. Skall en uppgift hämtas in bör det rimligen finnas en sanktionsmöjlighet för dem som inte lämnar uppgiften. En sanktion innebärande att innehålla garantipensionen torde dock vara direkt oskäligen eftersom sanktionen i många fall knappast står i rimlig proportion till uppgiftens värde.

3. *Utbetalarna lämnar uppgift årligen.* Metoden innebär att utbetalarna i slutet av varje år åläggs att lämna uppgift om förväntat årsbelopp som skall betalas ut under det närmast kommande året. Metoden ansluter till det förslag som lämnades i den tidigare promemorian Särskild uppgiftsskyldighet angående tjänstepension. Metoden har kritiserats kraftigt av försäkringsbranschen, som framhåller att det fordras omfattande systemlösningar för att klara detta. Vissa utbetalare är dessutom små pensionsstiftelser med enstaka pensionärer för vilka kravet på uppgiftslämnande skulle leda till besvärande merarbete. Att istället undanta små utbetalare från uppgiftsskyldigheten skulle strida mot kravet på likabehandling. I praktiken kan det också vara svårt eller omöjligt att förutsäga årsbeloppet. Detta gäller dels fondförsäkringar som varierar i värde, dels när det förekommer återbäring mot slutet av året. Skyldighet kan bara åläggas svenska utbetalare medan det för utländska utbetalare blir fråga om ett frivilligt uppgiftslämnande. Det blir därmed inte fråga om likabehandling för dem med svensk resp. utländsk pension.
4. *Uppgift hämtas från taxerade uppgifter.* Utgångspunkten är här att senast lämnade kontrolluppgift används. Eftersom kontrolluppgift lämnas under januari så måste utbetalningen av garantipension i januari 2003 grundas på kontrolluppgift avseende 2001. Tidigast från mars 2003 skulle beloppet för 2002 kunna användas, men eftersom ett byte av tjänstepensionsunderlag under löpande kalenderår knappast är rimligt, skulle utbetalning av garantipension under hela 2003 i praktiken komma att styras av tjänstepensionen för 2001. För att uppgiften skall hålla så god kvalitet som möjligt bör emellertid belopp från den fastställda taxeringen användas istället för belopp enligt kontrolluppgift. Metoden är enkel så tillvida att en redan färdig och etablerad uppgift används, vilket generellt leder till en smidig administration.

Tjänstepension som framgår av taxeringen som grund för beräkning av garantipension

Att avskaffa samordningen som RFV föreslår är i flera avseenden en attraktiv lösning. Praktiska och ekonomiska skäl talar dock mot ett sådant alternativ. Förslaget förutsätter dessutom ett omfattande utrednings- och analysarbete. Enligt regeringens uppfattning är RFV:s förslag därför inte möjligt att genomföra utan att tidsplanen för genomförandet äventyras. Därtill leder förslaget initialt till merkostnader. Sammantaget anser regeringen att de administrativa fördelarna med RFV:s förslag är till-

talande men inte tillräckliga med tanke på de risker och kostnader det medför.

Gällande regler innebär att det är beloppet för december månad året innan som skall ligga till grund för beräkningen av garantipensionen. Detta förutsätter att uppgiften hämtas från pensionstagaren eller från pensionsutbetalaren. Vad gäller förslagen om att hämta in uppgifterna på något av dessa sätt har det i bl.a. RFV:s rapport framkommit att metoderna har avgörande praktiska och kvalitativa nackdelar. Visserligen blir uppgiften aktuellare än med uppgift från taxeringen, men det kommer istället att vara svårt att få in alla uppgifter och för de uppgifter som lämnas kommer kvaliteten i en hel del fall att kunna ifrågasättas. Mot bakgrund av att dessa alternativ också torde vara administrativt dyrast, gör regeringen den bedömningen att uppgifternas större aktualitet inte uppväger nackdelarna. Regeringen föreslår därför att den tjänstepension som skall ligga till grund för beräkningen av garantipension skall hämtas från taxeringen året före det år för vilken garantipension betalas ut.

Beräkning av garantipension för januari 2003 sker i december 2002. Den senaste taxeringsuppgiften avser då taxeringen för 2002, dvs. inkomståret 2001. Regeringen anser det vara rimligt att denna uppgift ligger till grund för beräkning av garantipensionen för hela 2003. Således skall ingen ytterligare beräkning göras under 2003 när taxeringen för 2003 är fastställd.

Eftersom kontrolluppgiften visar pensionen med en viss eftersläpning så motsvarar beloppen i taxeringen inte exakt vad som faktiskt betalas ut när garantipensionen skall beräknas. Avvikelsen är oftast en indexuppräkning och därför av mindre betydelse. Den taxerade uppgiften är därför i de allra flesta fall i stort sett likvärdig med det aktuella beloppet. Det finns dock situationer då avvikelsen kan vara betydande och det finns därför skäl att i vissa fall avvika från den taxerade uppgiften.

I de fall tjänstepensionen beviljats under det år taxeringen avser eller under året därefter så ingår tjänstepensionen endast till en viss del eller inte alls i den taxerade uppgiften. Den taxerade uppgiften blir då direkt missvisande. De här föreslagna reglerna gäller dock endast för personer födda 1937 eller tidigare och majoriteten av dessa har 2003 haft pension så länge att tjänstepensionen till fullo ingår i senaste taxeringsuppgift. I praktiken är en missvisande uppgift till följd av en nybeviljad pension i stort sett endast ett problem för dem som beviljats pension under 2001 och 2002, dvs. huvudsakligen för personer födda 1936 och 1937. Personer födda 1937 fyller 65 år under 2002, vilket innebär att 2002 är det sista år under vilket kontrolluppgifterna annat än i enstaka fall är ofullständiga. För dem som är födda 1936 eller 1937 skall därför istället för den taxerade uppgiften en aktuellare uppgift användas för beräkning av garantipensionen 2003. Att använda beloppet för december 2002 är av administrativa skäl mindre lämpligt. Regeringen föreslår istället att tjänstepensionen för oktober 2002, uppräknad till ett årsbelopp, skall användas. I de fall tjänstepensionen beviljas efter oktober skall beloppet för den första månaden tjänstepension betalas ut istället användas. För dem som är födda 1937 skall samma belopp även användas för beräkning av garantipensionen för 2004. Det ankommer i nämnda fall på försäkringskassan att hämta in uppgiften. Av detta skäl finns en skyldighet för

pensionstagaren att på begäran lämna uppgift om den aktuella tjänstepensionen.

En tjänstepension kan tillkomma vid andra tidpunkter än vid 65 års ålder. Exempel på detta kan vara vid ett senare uttag av ålderspension eller vid makes dödsfall. Det är även i dessa fall rimligt att detta får genomslag omedelbart och att därför använda en aktuell uppgift om tjänstepension istället för den taxerade uppgiften. För att undvika retroaktiva beräkningar skall justering av garantipensionen till följd av en tillkommande tjänstepension göras från och med månaden efter den månad då försäkringskassan fick kännedom om denna pension. Någon anmälningsskyldighet för pensionären eller pensionsutbetalaren föreslås inte utan det bör istället vara försäkringskassans uppgift att i dessa fall hämta in aktuella uppgift. Det administrativa merarbetet för detta torde dock vara begränsat eftersom försäkringskassan känner till när en pension beviljas och aviseras vid ändrat civilstånd.

I ett antal fall kommer tjänstepensionen att ha minskat eller upphört sedan taxeringen. Som regel är det då fråga om att tjänstepensionen till följd av avtal minskar vid t.ex. 70 års ålder. I de fall en påtaglig minskning av tjänstepensionen sker, kommer garantipensionen under ett par år att beräknas till ett för lågt belopp. Detta kan inte anses acceptabelt då det är fråga om ett grundskydd. Det bör därför finnas en möjlighet att göra avsteg från att använda den taxerade uppgiften även i dessa fall. Regeringen föreslår därför att den tjänstepension som faktiskt betalas ut skall användas som underlag vid beräkningen av garantipension i de fall den aktuella tjänstepensionen är lägre än den i kontrolluppgiften. Detta förutsätter att pensionstagaren anmäler det lägre beloppet till försäkringskassan. Av administrativa skäl skall retroaktiv omräkning av garantipensionen begränsas. Det är dock rimligt att en pensionär får anmäla ett lägre belopp samma månad som tjänstepensionen betalas ut. Det innebär att garantipensionen för en viss månad skall beräknas för samma månads tjänstepension förutsatt att tjänstepensionen är lägre och att den anmäls senast under samma månad. Det innebär också att garantipensionen av nämnda skäl kan räknas om när som helst under året. När en lägre pension på detta sätt anmäls skall det nya beloppet avse all tjänstepension, dvs. om tjänstepension från flera utbetalare finns skall det aktuella beloppet från alla utbetalare jämföras med beloppet i kontrolluppgiften. Det är då pensionstagarens ansvar att uppge och vid behov visa vilka belopp han eller hon vid detta tillfälle uppbär.

15 Författningskommentar

15.1 Förslaget till lag om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

Denna lag innehåller bestämmelser om bostadstillägg till pensionärer m.fl. Lagen ersätter lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer (BTPL) (i kommentaren benämnd den gamla lagen). Den nya lagen är föranledd av att det nya ålderspensionssystemet träder i kraft fullt ut den 1 januari 2003, då grundskyddsformånerna folkpension, pensionstillskott

och det särskilda grundavdraget för pensionärer (SGA) ersätts av garantipension. Bostadstillägg skall även i fortsättningen utges till olika pensionsförmåner. Även personer som i dag uppbär förtidspension eller sjukbidrag enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) skall kunna få bostadstillägg enligt den nya lagen. Eftersom sjukersättning och aktivitetsersättning som ersätter dessa förmåner fr.o.m. 2003 inte kommer att vara pensionsförmåner utan i stället kommer att utgöra en del av sjukförsäkringssystemet i AFL benämns den nya lagen Bostadstillägg till pensionärer m.fl.

Rätten till bostadstillägg m.m.

1 § I socialförsäkringslagen (1999:799) finns bestämmelser om vem som omfattas av denna lag. Socialförsäkringslagen innehåller också bestämmelser om förmåner vid utlandsvistelse och om handläggning av ärenden, m.m.

Paragrafen motsvarar 1 a § i den gamla lagen och anger att det i socialförsäkringslagen (SofL) finns bestämmelser om vem som omfattas av lagen. I SofL anges de grundläggande villkoren för att en person skall vara försäkrad för förmåner enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller omfattas av särskilda förmånslagar, bl.a. lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl., som hänförs till socialförsäkringarna. Bedömningen av om en person uppfyller grundvillkoren för att ingå i den skyddade personkretsen skall således göras med tillämpning av bestämmelserna i SofL. Enligt 3 kap. 2 § 9 SofL tillhör bostadstillägget den bostättningsbaserade grenen av socialförsäkringarna. I SofL regleras också i vilka situationer en person skall anses vara bosatt i Sverige och således ingå i den personkrets som kan vara berättigad till bostadstillägg. För att bostadstillägg skall kunna utges krävs dessutom att de materiella villkoren i denna lag är uppfyllda.

Bestämmelser om vilken försäkringskassa som är behörig att fatta beslut finns i 5 kap. SofL. Vidare finns det i SofL bestämmelser om förmåner vid utlandsvistelse och handläggning av ärenden, m.m. Beträffande det närmare innehållet i SofL hänvisas till propositionen Socialförsäkringens personkrets (prop. 1998/99:119).

2 § Bostadstillägg enligt denna lag kan utges till den som uppbär

1. hel ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension,

2. sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,

3. änkepension enligt lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,

4. änkepension enligt lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,

5. särskild efterlevandepension enligt lagen om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,

6. hustrutillägg enligt lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension, eller

7. pension eller invaliditetsförmån enligt lagstiftningen i en stat som ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, under förutsättning att förmånen motsvarar svensk pension eller ersättning enligt 1–6.

Bostadstillägg kan också utges till en änka som enbart på grund av bestämmelserna i 1 kap. 6 § tredje stycket lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn inte uppbär änkepension.

Bostadstillägg kan också utges till den vars sjukersättning eller aktivitetsersättning har vilandeförklarats enligt 16 kap. 16 § lagen om allmän försäkring.

I denna paragraf anges vilka kategorier som kan få bostadstillägg. I avsnitt 6 behandlas närmare målgrupperna för det nya bostadstillägget.

Enligt *första stycket 1* utges bostadstillägg till den som har hel ålderspension från det allmänna ålderspensionssystemet. Till skillnad från nuvarande bostadstilläggssystem där rätt till bostadstillägg föreligger även vid uttag av partiell ålderspension krävs enligt de nya reglerna att den försäkrade tar ut hel ålderspension.

Enligt *punkten 2* skall förmånerna sjukersättning och aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL), vilka förmåner fr.o.m. år 2003 ersätter nuvarande förtidspension/sjukbidrag i AFL, berättiga till bostadstillägg.

Punkterna 3 och 4 motsvarar i princip 1 § första stycket 3 i den gamla lagen med det undantaget att en kvinna som är född år 1945 eller senare och som blir änka efter år 2002 inte är berättigad till bostadstillägg enligt de nya reglerna. Detta anges i 3 § 2.

Enligt *punkten 5* skall bostadstillägg, liksom i dag, utges till efterlevande som uppbär pensionsförmånen särskild efterlevandepension enligt 8 § lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn.

Punkten 6 motsvarar i princip 1 § första stycket 2 i den gamla lagen om bostadstillägg. Detta innebär att de kvinnor som har rätt till hustrutillägg enligt övergångsbestämmelser till lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension också har rätt till bostadstillägg enligt de nya bestämmelserna.

Punkten 7 motsvarar i stort 1 § första stycket 4 i den gamla lagen. Bestämmelsen innebär att även en i Sverige bosatt person som saknar rätt till någon av de förmåner som anges i de övriga punkterna får rätt till bostadstillägg om han eller hon uppbär pension eller invaliditetsförmån enligt lagstiftningen i en stat som ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. En pensionär med utländsk pension som omfattas av förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen har rätt till bostadstillägg även utan bestämmelsen i denna punkt. Denna punkt har därför endast betydelse för sådana personer som inte omfattas av förordningen men som har pension från ett EU- eller EES-land. (Se vidare prop. 1995/96:69, avsnitt 5.2.1). För rätt till bostadstillägg krävs emellertid – i motsats till vad som gäller idag – att den utländska förmånen skall motsvara sådan svensk pension eller ersättning som berättigar till bostadstillägg. Det antal personer som berörs av denna punkt torde vara få.

Bestämmelsen i *andra stycket* innebär att bostadstillägg kan beviljas en änka som inte uppbär änkepension på grund av samordningsreglerna i 1 kap. 6 § tredje stycket lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn. Denna bestämmelse avser änkor som är födda

år 1945 eller senare och som är berättigade till såväl omställningspension som änkepension, men där änkepension bara betalas ut om och till den del den överstiger omställningspensionen.

I tredje stycket anges att bostadstillägg också skall utges till den vars sjukersättning eller aktivitetsersättning har vilandeförklarats enligt 16 kap. 16 § AFL. Denna bestämmelse motsvarar i princip 1 § andra stycket i den gamla lagen. Såvitt gäller sjukersättning har den försäkrade endast rätt till bostadstillägg under det första året med vilandeförklarad sjukersättning, dvs. när sjukersättningen vilandeförklarats enligt 16 kap. 16 § första stycket AFL (prop.2000/01:96 Sjukersättning och aktivitetsersättning i stället för förtidspension). För den som har vilandeförklarad aktivitetsersättning (enligt 16 kap. 16 § andra stycket) kan bostadstillägg utges i två år.

3 § Bostadstillägg utges trots bestämmelserna i 2 § inte till

1. en pensionär som enbart uppbär ålderspension för tid före den månad då han eller hon fyller 65 år,
2. en kvinna som beviljats änkepension på grund av dödsfall efter utgången av år 2002 och som är född år 1945 eller senare, eller
3. en kvinna som enbart uppbär änkepension för tid från och med den månad då hon fyller 65 år.

Av punkten 1 framgår att en pensionär som uppbär endast ålderspension för tid före den månad då han eller hon fyller 65 år inte kan få bostadstillägg. Pensionär som samtidigt har någon annan av de förmåner som nämns i 2 § är således berättigad till bostadstillägg även om han eller hon inte har fyllt 65 år. Denna punkt motsvarar 1 § tredje stycket i den gamla lagen.

Punkten 2 i paragrafen innebär att bostadstillägg inte utges till en kvinna som är född år 1945 eller senare och som blivit berättigad till änkepension på grund av dödsfall som inträffat efter utgången av år 2002. (Se 2 § 3 och 4). Punkten har i förtydligande syfte ändrats efter *Lagrådets* granskning.

En kvinna som väljer att inte ta ut sin ålderspension vid 65 år och därför enbart uppbär änkepension har inte heller rätt till bostadstillägg. Detta framgår av punkten 3.

4 § Särskilt bostadstillägg kan utges enligt 20 och 21 §§ till den som uppbär bostadstillägg enligt denna lag.

Särskilt bostadstillägg kan utges till den som uppbär bostadstillägg enligt lagen. Särskilt bostadstillägg är en utfyllnad till bostadstillägget och storleken av detta tillägg skall prövas av försäkringskassan utan att särskild ansökan behöver inges till kassan. Bestämmelserna om hur sådant tillägg beräknas finns i 20 och 21 §§.

5 § En bidragsberättigad som är gift men stadigvarande lever åtskild från sin make skall likställas med ogift person, om inte särskilda skäl talar mot detta.

En bidragsberättigad som stadigvarande sammanbor med någon med vilken han eller hon har varit gift eller har eller har haft barn skall likställas med gift person. Om inte skäl visas för annat skall detsamma gälla i fråga om en vuxen person som lever tillsammans med en annan vuxen

Paragrafen har sin motsvarighet 3 § i den gamla lagen. Av paragrafen framgår bl.a. att en vuxen person som lever tillsammans med en annan vuxen person och som inte är gifta med varandra men lever tillsammans och är folkbokförda på samma adress skall betraktas som makar i bostadstilläggssammanhang, om inte skäl visas för annat. I förhållande till 3 § andra stycket andra meningen i den gamla lagen görs nu bestämmelsen könsneutral. Det finns emellertid situationer då två vuxna personer sammanbor då det inte är motiverat att betrakta dem som makar. Exempel på detta är mor och son, syskon eller andra som är nära släkt. I dessa fall kan personerna aldrig vara gifta varför de inte heller bör betraktas som gifta i BTP-sammanhang. Ett annat exempel kan vara när två vuxna visserligen bor tillsammans med där det av omständigheterna visas att den ena personen även kan ses om inneboende. Det får då ankomma på den bidragsberättigade att visa att det är fråga om ett sådant förhållande. För att undvika att tillämpningen upplevs som stötande bör det inte ställas alltför stora krav på den bidragsberättigade för att visa detta. Paragrafen har formulerats i enlighet med *Lagrådets* förslag. Till följd härav kan den i lagrådsremissen föreslagna ändringen i lagen (1987:813) om homosexuella sambor utgå.

Av lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap följer att vad som sägs om makar skall tillämpas på motsvarande sätt för två personer av samma kön som registrerat sitt partnerskap.

6 § I denna lag avses med prisbasbelopp det enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring fastställda prisbasbeloppet.

Paragrafen anger att med prisbasbelopp enligt denna lag skall avses det prisbasbelopp som beräknas och fastställs enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring. Paragrafen klarlägger endast vilket prisbasbelopp som används vid beräkningarna i lagen och den innebär ingen ändring i materiellt hänseende i förhållande till bestämmelserna i den gamla lagen.

7 § Bostadstillägg utges endast för den bostad där den bidragsberättigade har sitt huvudsakliga boende (permanentbostaden). För bostad i särskild boendeform lämnas bostadstillägg endast för boende i lägenhet eller för boende i en- och tvåbäddsrumsrum.

En bidragsberättigad som vistas eller bor i en särskild boendeform eller i ett liknande boende är berättigad till bostadstillägg för sin ursprungliga permanentbostad under högst sex månader från det att försäkringskassan har bedömt vistelsen eller boendet i den särskilda boendeformen som stadigvarande.

Paragrafen motsvarar i princip 2 § första och andra styckena i den gamla lagen. I *första stycket* har den del av första meningen som anger att bostadstillägg skall svara för del av pensionärens bostadskostnad tagits bort. Detta får anses framgå av bestämmelserna i 9 § som anger hur stor del av bostadskostnaden som kan ersättas med bostadstillägg.

I *andra stycket* har uttrycket "en liknande inrättning" bytts ut mot "ett liknande boende". Någon ändring i sak avses inte därmed.

Paragrafen motsvarar 2 § tredje stycket i den gamla lagen.

Bostadstilläggets storlek

9 § Bostadstillägg utges för 91 procent av bostadskostnaden per månad av den del som inte överstiger 4 500 kronor för den som är ogift och 2 250 kronor för den som är gift. För var och en av makarna skall bostadskostnaden beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad.

Bostadstillägg utges inte för bostadskostnad till den del den överstiger 2 250 kronor per månad för var och en av de boende vid boende i tvåbäddrum i särskild boendeform.

I denna paragraf finns bestämmelser om bostadstilläggets storlek. Den motsvarar 4 § i den gamla lagen, dock med vissa ändringar.

I paragrafens första stycke anges att bostadstillägg utges med 91 procent av bostadskostnaden per månad av den del som inte överstiger 4 500 kronor för den som är ogift och med 2 250 kronor för den som är gift. Vidare anges i stycket att bostadskostnaden för var och en av makar skall beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad. Detta innebär en ändring i förhållande till nuvarande regler på så sätt att den som är gift inte kan få högre bostadstillägg än 91 procent av 2 250 kronor per månad och aldrig mer än 91 procent av halva verkliga bostadskostnaden. Ersättningsnivån 90 procent har efter *Lagrådets* granskning höjts till 91 procent med anledning av den aviserade höjningen till denna nivå i 2001 års ekonomiska vårproposition (prop. 2000/01:100).

I *andra stycket* har den övre bostadskostnadsgränsen för boende i tvåbäddrum i särskild boendeform höjts från 2 000 kronor till 2 250 kronor per månad. Denna gräns gäller per person och därmed behövs inte längre någon särregel för makar.

10 § Storleken på det bostadstillägg som skall utges är beroende av den sökandes, och om sökanden är gift även makens, bidragsgrundande inkomst och reduceringsinkomst. Med bidragsgrundande inkomst avses i denna lag den inkomst, för år räknat, som någon kan antas komma att få under den närmaste tiden. Med reduceringsinkomst avses den inkomst som återstår efter det att beräkning gjorts enligt 18 och 19 §§.

I paragrafen anges att bostadstillägget är beroende av den sökandes bidragsgrundande inkomst och reduceringsinkomst. Om den sökande är gift skall även hans eller hennes makes inkomster påverka storleken av bostadstillägget. Den bidragsgrundande inkomsten är den inkomst som någon kan antas komma att få under den närmaste tiden, uppräknat till ett årsbelopp, och skall beräknas på sätt som närmare anges i 12–17 §§. Den bidragsgrundande inkomsten skall räknas om till en reduceringsinkomst, vilket sker genom att vissa inkomster inte tas upp till sitt fulla belopp (viktning av inkomsterna, 18 §) och att ett s.k. fribelopp (19 §) skall dras ifrån.

11 § Bostadstillägget skall minskas med 62 procent av reduceringsinkomsten till den del den inte överstiger ett prisbasbelopp. Till den del

Paragrafen motsvarar i princip 6 § första stycket i den gamla lagen. Den anger hur den bidragsberättigades beräknade reduceringsinkomst skall minska det högsta möjliga bostadstillägg som i det enskilda fallet kan komma i fråga.

Beräkning av bidragsgrundande inkomst

12 § Den bidragsgrundande inkomsten beräknas med utgångspunkt i

1. ett uppskattat överskott i inkomstslaget tjänst enligt 10 kap. 16 § inkomstskattelagen (1999:1229),
2. ett uppskattat överskott i inkomstslaget näringsverksamhet beräknat enligt 13 §, och
3. överskott i inkomstslaget kapital beräknat enligt 14 § för året före det år bostadstillägget avser.

Till de sammanlagda beräknade överskotten skall läggas belopp enligt 15–17 §§.

I fråga om en bidragsberättigad som är gift beräknas den bidragsgrundande inkomsten för den bidragsberättigade och hans eller hennes make var för sig.

Den bidragsgrundande inkomsten skall beräknas på i princip samma sätt som i bostadsbidragssystemet dvs. med utgångspunkt från det skatterättsliga inkomstbegreppet. Det är alltså inkomster av i huvudsak skattepliktig natur som skall läggas till grund för inkomstprövningen av bostadstillägg. Det centrala för beräkningen är då de tre inkomstlagen tjänst, näringsverksamhet och kapital enligt skattelagstiftningen. Vid beräkning av inkomst av tjänst och näringsverksamhet skall därvid en uppskattning av inkomsten göras med ledning av de skatterättsliga reglerna. Vid beräkning av överskottet i inkomstslaget kapital är det däremot redan kända uppgifter som skall tas upp, dvs. de skatterättsliga inkomsterna, ökade med gjorda avdrag enligt 14 §, per den 31 december året före det år BTP avser.

Det valda inkomstmåttet innebär att de allmänna avdragen inte påverkar årsinkomsten. Däremot gäller att avdrag i en förvärvskälla får sådan effekt. Undantag från denna huvudregel finns, för förvärvskällor i inkomstlagen näringsverksamhet och kapital, i 13 och 14 §§. Till den bidragsgrundande inkomsten skall även läggas vissa i 15 § angivna inkomster som inte är skattepliktiga.

Den bidragsgrundande inkomsten skall för den som är gift beräknas separat för var och en av makarna. Det tillägg till den bidragsgrundande inkomsten som skall göras enligt 16 och 17 §§ för förmögenhet skall emellertid beräknas för makarna gemensamt för att därefter delas lika mellan makarna.

13 § Överskottet eller underskottet av en näringsverksamhet beräknat enligt 14 kap. 21 § inkomstskattelagen (1999:1229) skall ökas respektive minskas med

- avdrag enligt 16 kap. 32 § inkomstskattelagen för utgift för egen pension till den del det inte överstiger ett halvt prisbasbelopp, och
- avdrag för underskott från tidigare beskattningsår enligt 40 kap. inkomstskattelagen.

Paragrafen motsvarar del av 4 a § lagen (1993:737) om bostadsbidrag. Vid inkomstberäkningen skall de i paragrafen angivna avdragsposterna i inkomstslaget näringsverksamhet återläggas. Utgift för egen pension har mer karaktären av frivillig disposition än nödvändig omkostnad, och bör liksom allmänna avdrag inte minska den bidragsgrundande inkomsten. Härmed likabehandlas inkomster av näringsverksamhet med inkomster av tjänst. Begränsningen till ett halvt prisbasbelopp i fråga om kostnader för pensionspremier har utformats för att så nära som möjligt motsvara vad som gäller för löntagare. Även avdrag för underskott från tidigare inkomstår skall läggas till den bidragsgrundande inkomsten.

14 § Överskottet eller underskottet i inkomstslaget kapital beräknat enligt 41 kap. 12 § inkomstskattelagen (1999:1229) skall ökas respektive minskas med gjorda avdrag i inkomstslaget med undantag för

- avdrag för kapitalförluster till den del de motsvarar kapitalvinster som tagits upp som intäkt enligt 42 kap. 1 § inkomstskattelagen,
- uppskovsavdrag enligt 47 kap. inkomstskattelagen vid byte av bostad, och
- avdrag för negativ räntefördelning enligt 33 kap. inkomstskattelagen.

Paragrafen motsvarar 4 b § första stycket lagen om bostadsbidrag. Genom denna paragraf begränsas verkan av avdrag från inkomst av kapital till tre fall. I dessa fall återläggs således inte gjorda avdrag. De två första gäller realisationsvinster som inte tidigare har ingått i bidragsgrundande inkomst. Kvittning tillåts här mot realisationsförluster under samma inkomstår, och minskning av kapitalinkomsten tillåts genom uppskovsavdrag enligt 47 kap. inkomstskattelagen vid byte av bostad. Att näringsidkares avdrag för negativ räntefördelning inte återläggs beror på att beloppet, vilket beskattas som intäkt i näringsverksamhet, då skulle ingå dubbelt i den bidragsgrundande inkomsten. Övriga avdrag från inkomst av kapital än de som anges i paragrafen skall läggas till. Den bidragsgrundande inkomsten skall därvid ökas med de belopp som nämnda avdrag har minskat kapitalinkomst. Härmed avses avdragens inkomstminskande verkan ned till noll, inte uppkomsten av underskott. Avdrag skall således inte återläggas till den del de överstiger de inkomster de skall jämföras med. Samma förhållande gäller för näringsverksamhet. Konstruktionen är uppbyggd på samma sätt för såväl näringsverksamhet som kapital.

15 § Tillägg till den bidragsgrundande inkomsten skall göras för

1. inkomst som på grund av 3 kap. 9–14 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) eller skatteavtal inte skall tas upp som intäkt i inkomstslaget näringsverksamhet, tjänst eller kapital,
2. studiemedel i form av studiebidrag,
3. skattefria stipendier till den del de överstiger 3 000 kronor per månad, och
4. ersättning från avtalsgruppsjukförsäkringar för sjukfall som inträffat före år 1991.

I paragrafen anges att den bidragsgrundande inkomsten skall ökas med vissa andra inkomster som inte är skattepliktiga. Punkterna 1–3 i paragrafen motsvarar 4 § tredje stycket 1–3 i lagen om bostadsbidrag. Punkten 1 avser sådana inkomster som på grund av dubbelbeskattningsavtal m.m. inte är skattepliktiga. Detsamma gäller för andra utländska in-

komster som inte tagits upp till beskattning i Sverige. Punkterna 2 och 3 avser studiemedel i form av studiebidrag och skattefria stipendier till den del de överstiger 3 000 kronor per månad. I punkten 4 anges att ersättning från avtalsgruppsjukförsäkringar för sjukfall som inträffat före år 1991 skall läggas till den bidragsgrundande inkomsten. Anledningen härtill är att sådana ersättningar enligt övergångsbestämmelser är skattefria.

16 § Tillägg till den bidragsgrundande inkomsten skall göras för förmögenhet beräknad per den 31 december året före det år bostadstillägget avser enligt vad som anges i denna paragraf och 17 §.

Som förmögenhet räknas den skattepliktiga förmögenheten enligt lagen (1997:323) om statlig förmögenhetsskatt, beräknad med bortseende från värdet av sådan privatbostadsfastighet eller privatbostadsrätt som avses i 2 kap. 13 respektive 18 § inkomstskattelagen (1999:1229) och som utgör den sökandes permanentbostad samt skulder med säkerhet i denna egendom. För sökande som har sin bostad i särskild boendeform skall detsamma gälla i fråga om värdet av privatbostadsfastighet eller privatbostadsrätt som utgör permanentbostad för den sökandes make.

I lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall finns bestämmelser om beräkning av förmögenhet för den som har fått ersättning enligt den lagen.

I denna paragraf och i 17 § anges att tillägg skall göras till den bidragsgrundande inkomsten på visst sätt för förmögenhet. Till skillnad från nuvarande regler skall förmögenheten beräknas utifrån skatterättsliga regler. Anknytningen till den statliga förmögenhetsbeskattningen skall ske på så sätt att beräkningen av förmögenhet i princip grundas på skattepliktig förmögenhet per den 31 december året före det år bostadstillägget avser.

Liksom enligt nuvarande bestämmelser om bostadstillägg skall inte värdet av privatbostadsfastighet eller privatbostadsrätt som utgör den sökandes permanentbostad räknas med som förmögenhet och till följd härav inte heller skulder med säkerhet i denna egendom. Om den sökande har sin bostad i särskild boendeform skall inte heller värdet av privatbostad som bebos permanent av den sökandes make tas upp som förmögenhet (jmf. prop. 1997/98:1, utg.område 11). En motsvarighet till bestämmelserna i andra stycket finns i 5 § andra stycket lagen om bostadsbidrag.

Enligt bestämmelserna i 3 a § lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall skall tillgångar som uppgår till 175 000 kronor anses som förmögenhet och inte beaktas vid tillämpning av bl.a. BTPL för den som har fått ersättning enligt den först nämnda lagen. *Sista stycket* i paragrafen är endast en upplysning om att dessa bestämmelser finns och innebär därför ingen ändring i sak i förhållande till vad som gäller enligt nuvarande regler.

17 § Tillägg till den bidragsgrundande inkomsten skall göras med 15 procent av den sammanlagda förmögenhet som överstiger 100 000 kronor för den som är ogift och 200 000 kronor för makar. Det framräknade förmögenhetsbeloppet avrundas nedåt till helt tusental kronor.

I fråga om makar skall värdet av förmögenhet för var och en av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda förmögenhet efter avdrag enligt första stycket.

I paragrafens *första stycke* anges att tillägg till den bidragsgrundande inkomsten skall göras med 15 procent av den sammanlagda förmögenhet som överstiger 100 000 kronor för den som är ogift och 200 000 kronor för makar. Det är makarnas gemensamma förmögenhet som skall beräknas innan avdraget görs. Därefter skall förmögenhetsbeloppet avrundas nedåt till närmaste helt tusental kronor.

Av *andra stycket* framgår att det enligt första stycket framräknade förmögenhetsbeloppet skall delas lika mellan makarna.

Beräkning av reduceringsinkomst

18 § Reduceringsinkomsten utgörs av summan av

- pension, sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt 2 §,
- pension eller invaliditetsförmån som utges enligt utländsk lagstiftning,
- inkomst av kapital enligt 12 § första stycket 3,
- tillägg till den bidragsgrundande inkomsten enligt 16 och 17 §§, och
- 80 procent av övriga delar av den bidragsgrundande inkomsten, minskad med ett fribelopp enligt 19 §.

I denna paragraf och den följande anges hur den framräknade bidragsgrundande inkomsten skall räknas om till en reduceringsinkomst. Omräkning av den bidragsgrundande inkomsten till en reduceringsinkomst görs bl.a. för att neutralisera olikheter i marginaleffekter som annars skulle uppstå för olika inkomsttyper beroende på om de ingår i avräkningen av garantipension eller sjuk- eller aktivitetsersättning i form av garantiersättning eller inte. Paragrafen har i huvudsak formulerats i enlighet med *Lagrådets* förslag, vilket bl.a. innebär att 18 § i lagrådsremissen kan utgå. Lagrådet lämnade två alternativa förslag till utformning av denna paragraf, varefter delar av dessa förslag har följts. Lagrådets intention torde dock ha efterföljts.

I princip är det den del av den bidragsgrundande årsinkomsten som reducerat garantipensionen eller garantiersättningen som skall tas upp med 100 procent i reduceringsinkomsten. Även avkastning av kapital och inkomstillägget för förmögenhet skall dock tas upp med hela beloppet, dvs. 100 procent. Övriga inkomster (t.ex. tjänstepension, privata pensionsförsäkringar, arbetsinkomster och inkomster av näringsverksamhet) skall tas upp till 80 procent av det belopp som ingår i den bidragsgrundande inkomsten. Tjänstepension skall alltså tas upp med 80 procent även i de fall tjänstepensionen har reducerat garantipensionen i det nya ålderspensionssystemet. Sådan pension eller invaliditetsförmån som utges enligt utländsk lagstiftning skall precis som motsvarande svenska förmåner alltid tas upp med 100 procent oavsett om dessa minskat garantipension eller garantiersättning.

19 § Det fribelopp som avses i 18 § skall motsvara 2,17 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift och 1,935 gånger prisbasbeloppet för den som är gift.

Uppbär den bidragsberättigade sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt 7 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring eller motsvarande utländsk förmån skall i stället för vad som anges i första stycket ett avdrag göras med ett belopp som motsvarar garantinivån för hel sådan ersättning enligt 9 kap. 8 och 9 §§ lagen om allmän försäkring. Detta

gäller dock längst till och med månaden före den då den bidragsberättigade fyller 65 år.

Om den bidragsberättigade uppbär mer än en förmån som enligt 2 § berättigar till bostadstillägg, skall avdrag enligt ovan göras med det belopp som är mest förmånligt för den bidragsberättigade.

Inkomsten efter reducering enligt första eller andra stycket är den bidragsberättigades reduceringsinkomst. I fråga om makar skall reduceringsinkomsten för var och en av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda reduceringsinkomst.

Från den sökandes inkomst enligt föregående paragraf skall avräknas ett fribelopp. Detta skall i princip motsvara de basnivåer som gäller för garantipension respektive garantiersättning som gäller inom pensionsystemen och de nya aktivitets- och sjukersättningarna. Paragrafen har formulerats i enlighet med *Lagrådets* förslag dock med vissa tillägg i andra stycket.

Som huvudregel gäller enligt *första stycket* att fribeloppet för den som är ogift skall motsvara 2,17 procent av prisbasbeloppet och 1,935 procent av prisbasbeloppet för den som är gift.

I *andra stycket* anges att fribeloppet för den som uppbär aktivitets- eller sjukersättning skall motsvara garantinivån för hel sådan garantiersättning som kan utges till respektive förmån. Fribeloppet skall alltid utgöra hela garantinivån även om den bidragsberättigade uppbär partiell ersättning. Efter *Lagrådets* granskning har tillagts dels ”eller motsvarande utländsk förmån” dels en ny sista mening. Detta innebär att för den som har en utländsk invaliditetsförmån som berättigar till BTP skall fribeloppet utgöra samma belopp som gäller för den som uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning. Från och med den månad den bidragsberättigade fyller 65 år skall dock fribeloppet alltid motsvara något av de belopp som anges i första stycket.

I *tredje stycket* anges att avdrag med fribelopp skall göras med det belopp som är förmånligast för den bidragsberättigade i de fall han eller hon uppbär två eller flera ersättningar som var och en för sig berättigar till bostadstillägg, t.ex. halv sjukersättning och änkepension.

I *fjärde stycket* anges att den sökandes reduceringsinkomst är den inkomst som återstår efter reducering enligt första eller andra stycket. Om den sökande är gift skall dock sökandens och makens reduceringsinkomster läggas samman för att sedan fördelas lika mellan dem.

Beräkning av särskilt bostadstillägg

20 § Särskilt bostadstillägg skall utges med det belopp som den bidragsberättigades inkomster efter avdrag för skälig bostadskostnad understiger en skälig levnadsnivå, allt räknat per månad.

En skälig levnadsnivå enligt första stycket skall anses motsvara en tolfedel av 1,294 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift och en tolfedel av 1,084 gånger prisbasbeloppet för den som är gift.

En bostadskostnad som uppgår till högst 5 700 kronor för den som är ogift och 2 850 kronor för den som är gift, skall anses som skälig bostadskostnad enligt första stycket.

I princip skall samma inkomstprövningsregler gälla vid beräkning av det särskilda bostadstillägget (SBTP) som vid inkomstprövningen för BTP. *Första stycket* motsvarar 7 § första stycket andra meningen i den gamla

lagen med vissa redaktionella ändringar. Första meningen har slopats eftersom en ansökan om BTP automatiskt innebär en prövning av om rätt till SBTP föreligger (se 4 §).

Andra stycket motsvarar 7 § tredje stycket i den gamla lagen, som anger nivån på vad som skall anses vara en skälig levnadsnivå. Någon ändring beträffande denna nivå har inte gjorts.

Enligt *sista stycket* skall en bostadskostnad som uppgår till högst 5 700 kronor per månad för den som är ogift och 2 850 kronor för den som är gift anses som skälig bostadskostnad. Som en följd av de nya bestämmelserna i 9 § om hälftindelning av bostadskostnaden för makar skall en sådan hälftindelning också göras vid beräkning av SBTP.

21 § Vid tillämpning av 20 § skall följande inkomster beaktas:

1. Den del av den bidragsgrundande inkomsten som avses i 12 § första stycket 1 och 2 efter avdrag för den skatte- och avgiftssats som följer av tillämplig skattetabell enligt 11 kap. 6 § skattebetalningslagen (1997:483). Om det för den bidragsberättigade inte kan beslutas någon tillämplig skattetabell skall den skatte- och avgiftssats användas som följer av den skattetabell som skulle ha varit tillämplig om sådant beslut hade kunnat fattas.

2. Den del av den bidragsgrundande inkomsten som avses i 12 § första stycket 3 efter avdrag med 30 procent.

3. Den del av den bidragsgrundande inkomsten som avses i 15 §.

4. Den del av den bidragsgrundande inkomsten som avses i 16 och 17 §§.

5. Bostadstillägg enligt 11 §.

Inkomsterna enligt första stycket 1–3 skall sammanlagda alltid anses utgöra lägst en tolfedel av det för den bidragsberättigade gällande beloppet enligt 19 § efter avdrag för beräknad preliminär skatt enligt första stycket 1.

I *första stycket* anges vilka inkomster som skall beaktas vid beräkningen av särskilt bostadstillägg. Förändringarna i förhållande till motsvarande bestämmelser i den gamla lagen är en följd av de nya inkomstprövningsreglerna för bostadstillägg. I princip är det den bidragsgrundande inkomsten efter avdrag för preliminär skatt på inkomst av tjänst och näringsverksamhet och avdrag för skatt på kapitalinkomster som skall beräknas. Därutöver skall bostadstillägget enligt 11 § läggas till.

Även bestämmelserna i *andra stycket* har anpassats på grund av de nya inkomstprövningsreglerna (7 § fjärde stycket i den gamla lagen). Det är den bidragsberättigades inkomster enligt punkterna 1–3 i första stycket som alltid skall anses utgöra lägst en tolfedel av det fribelopp som gäller för den enskilde enligt 19 § efter det att preliminär skatt för inkomst av tjänst och näringsverksamhet har dragits av.

Ansökan

22 § Bostadstillägg betalas ut efter ansökan. Sådan ansökan skall göras skriftligen hos den allmänna försäkringskassan.

Ansökan skall innehålla de uppgifter som behövs för att bedöma sökandens rätt till bostadstillägg.

Uppgifter om faktiska förhållanden skall lämnas på heder och samvete av sökanden och, om han eller hon är gift, av hans eller hennes make.

Paragrafen motsvarar i princip bestämmelserna i 11 § första stycket första och andra meningarna i den gamla lagen. Endast redaktionella ändringar har gjorts.

Utbetalning av bostadstillägg

23 § Bostadstillägg utges från och med den månad som anges i ansökan. Bostadstillägg får dock inte utges för längre tid tillbaka än tre månader före ansökningsmånaden.

Bostadstillägg får beviljas för en tid av tolv månader. Om det finns särskilda skäl får bostadstillägg beviljas för längre tid, dock längst för en tid av 36 månader.

I paragrafens *första stycke* anges att bostadstillägg utges från och med den månad som anges i ansökan. Vidare anges att bostadstillägg inte får utges för längre tid tillbaka än tre månader före ansökningsmånaden. Dessa bestämmelser innebär att försäkringskassan inte schablonmässigt skall bevilja bostadstillägg med tre månaders retroaktivitet. Det krävs att den sökande i ansökningen anger att han eller hon vill ha en sådan prövning. Vad nu sagts innebär en viss förändring i förhållande till vad som tidigare gällt (11 § andra stycket i den gamla lagen), då BTP mer eller mindre regelmässigt beviljades retroaktivt, dvs. tre månader före ansökningsmånaden. Naturligtvis under förutsättning att den sökande uppfyllde villkoren för rätt till BTP.

I *andra stycket*, som saknar motsvarighet i den gamla lagen, anges att BTP får beviljas för en tid av tolv månader och att det får beviljas för längre tid om det finns särskilda skäl. BTP får dock inte beviljas för längre tid än 36 månader. Ett beslut om BTP skall alltså alltid tidsbegränsas och som huvudregel beviljas för en tid av ett år. Som särskilda skäl att bevilja BTP för längre tid bör det räcka med att den sökande har okomplicerade inkomst- och boendeförhållanden och att det inte bedöms att några större förändringar kommer att ske under den tiden som BTP beviljas.

24 § Bostadstillägg skall betalas ut månadsvis. Årsbeloppet skall avrundas till närmaste hela kronotal som är delbart med tolv.

Bostadstillägg som understiger 25 kronor per månad betalas inte ut. Om särskilt bostadstillägg ingår skall dock bostadstillägget alltid betalas ut.

Paragrafen motsvarar i stort 6 § andra stycket i den gamla lagen.

I *andra stycket* anges att bostadstillägg som understiger 25 kronor per månad inte betalas ut. Bostadstillägg skall dock alltid betalas ut om särskilt bostadstillägg ingår. Andra meningen har ändrats efter *Lagrådets* granskning på grund av att den planerade propositionen om äldreförsörjningsstöd inte överlämnas till riksdagen samtidigt som denna proposition.

25 § Vid utbetalning av bostadstillägg för förfluten tid till en bidragsberättigad, vars make har uppburit bostadstillägg för samma tid, skall bostadstillägget minskas på sådant sätt att det sammanlagda beloppet under denna tid motsvarar de bostadstillägg som skulle ha utgivits om beslut om båda ersättningarna hade förelegat samtidigt.

Paragrafen motsvarar 9 § sista stycket i den gamla lagen. Paragrafen torde inte komma till användning i någon större omfattning med hänsyn till de nya reglerna om hälftindelning av bostadskostnaden. Det kan dock inte uteslutas att paragrafen kan fylla ett behov i vissa situationer, t.ex. om andra maken beviljas en sjukersättning för retroaktiv tid och detta påverkar inkomstberäkningen betydligt.

Ändrade förhållanden

26 § Den som uppbär bostadstillägg enligt denna lag är skyldig att utan oskäligt dröjsmål anmäla till försäkringskassan

1. om de inkomster som avses i 12 § första stycket 1 och 2 samt 15 § väsentligt har ökat för bidragstagaren eller dennes make,
2. om han eller hon byter bostad eller om boendeförhållandena ändras, eller
3. om han eller hon gifter sig eller äktenskapet upplöses.

Motsvarigheten till denna paragraf finns i 8 § första stycket i den gamla lagen, dock med den ändringen att anmälningsskyldighet inte längre föreligger vid väsentligt ändrade förhållanden beträffande kapitalförändringar. Anledningen härtill är att beräkningen av bidragsgrundande inkomst av kapital alltid skall ske med utgångspunkt från överskott i denna inkomstkälla per den 31 december året före det år bostadstillägget avser. Någon skyldighet att anmäla förändringar av förmögenhetstillgångar behövs därför inte längre.

Bestämmelserna i 8 § andra stycket i den gamla lagen har inte överförts till den nya lagen. Den anmälningsskyldighet som enligt den gamla lagen åligger förmyndare, god man eller förvaltare har utmönstrats, eftersom de situationer där anmälningsskyldighet föreligger följer direkt av bestämmelserna i föräldrabalken. Även den anmälningsskyldighet som förelåg för den myndighet eller person som tog emot bostadstillägget i stället för den bidragsberättigade har utmönstrats. Anledningen härtill är att bestämmelsen i 16 kap. 12 § lagen om allmän försäkring om utbetalning till annan än den pensionsberättigade upphävs fr.o.m. den 1 januari 2003.

27 § Bostadstillägget skall omprövas när något förhållande som bestämmer tilläggets storlek har ändrats.

Bostadstillägget får räknas om utan föregående underrättelse om den del av årsinkomsten ändras som utgörs av en förmån som betalas ut av den allmänna försäkringskassan, pension enligt utländsk lagstiftning, avtalspension eller motsvarande ersättning som följer av kollektivavtal. Detsamma skall gälla när sådant belopp som avses i 19 § ändras.

Paragrafens *första stycke* motsvarar 9 § första stycket i den gamla lagen. I *andra stycket* har en utvidgning skett i förhållande till vad som gäller enligt 9 § andra stycket i den gamla lagen. I stället för att räkna upp de förmåner som får föranleda omräkning av bostadstillägget utan föregående underrättelse anges nu att sådan omräkning får göras i de fall då den del av årsinkomsten ändras som utgörs av en förmån som betalas ut av försäkringskassan. Omräkning får således göras även när någon annan ersättning som betalas ut av försäkringskassan ändras än sådana basbeloppsanknutna pensioner och sjuk- eller aktivitetsersättningar som tidiga-

re medfört omräkning vid årsskiftet. Bostadstillägget får också räknas om utan föregående underrättelse när fribeloppet (19 §) ändras. Eftersom garantiersättningen till den som uppbär aktivitetsersättning är åldersberoende förändras också det fribelopp som anges i 19 § andra stycket vartannat år.

28 § En ändring av bostadstillägget skall gälla från och med månaden efter den månad då anledningen till ändring har uppkommit. En ändring av bostadstillägget skall dock gälla från och med den månad under vilken de förhållanden har uppkommit som föranleder ändringen, om förhållandena avser hela den månaden.

Paragrafen motsvarar 9 § fjärde stycket i den gamla lagen.

Uppgiftsskyldighet

29 § Banker och andra penninginrättningar skall på begäran lämna domstol, Riksförsäkringsverket eller den allmänna försäkringskassan sådana uppgifter om en namngiven person som gäller förhållanden av betydelse för tillämpningen av denna lag.

Paragrafen motsvarar 12 § i den gamla lagen med vissa redaktionella ändringar.

Återbetalning

30 § Den allmänna försäkringskassan skall besluta om återbetalning av bostadstillägg, om den som uppburit bostadstillägget genom att lämna oriktiga uppgifter eller genom att underlåta att fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet har orsakat att bostadstillägget har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp. Detsamma gäller om bostadstillägg i annat fall har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och den som uppburit bostadstillägget har insett eller skäligen borde ha insett detta.

Om det finns särskilda skäl får försäkringskassan helt eller delvis efterge krav på återbetalning.

Paragrafen motsvarar i princip 13 § första stycket i den gamla lagen.

Enligt paragrafens *första stycke* skall försäkringskassan besluta att bostadstillägg som betalats ut felaktigt under vissa förutsättningar skall återbetalas. Till skillnad från reglerna i 13 § i den gamla lagen föreskrivs här inte att återbetalningsskyldighet föreligger när den som uppburit BTP ”på annat sätt” än genom att lämna oriktiga uppgifter eller genom att underlåta att fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet har orsakat att BTP har lämnats felaktigt. Den nämnda bestämmelsen har såvitt kunnat utrönas inte kommit till användning i någon omfattning av betydelse och det torde vara svårt att finna situationer när en sådan föreskrift skulle bli tillämplig för BTP.

I andra stycket föreskrivs att försäkringskassan får, på samma sätt som enligt motsvarande bestämmelse i 13 § i den gamla lagen, helt eller delvis efterge krav på återbetalning. För detta krävs det dock särskilda skäl.

31 § Avdrag på bostadstillägg får göras med skäligt belopp om den bidragsberättigade enligt beslut av en allmän försäkringskassa är återbe-

Paragrafen motsvarar i princip 13 § andra stycket i den gamla lagen.

Har ett beslut om återkrav fattats av en allmän försäkringskassa får belopp som skall återbetalas dras av från framtida utbetalningar enligt denna lag. Avdrag får göras såväl för en ersättning som skall återbetalas enligt denna lag som en ersättning som har betalats ut på grund av en annan författning om försäkringskassan har beslutat om återkrav av den ersättningen. I förarbetena till motsvarande bestämmelse i 20 kap. 4 § lagen (1962:381) om allmän försäkring (se prop. 1962:90, s. 384) underströks att möjligheterna till kvittning måste användas med urskillning och att skälig hänsyn i varje särskilt fall måste tas till den ersättningsberättigades och dennes familjs försörjning.

Omprövning och överklagande m.m.

32 § Bestämmelserna i 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av försäkringskassas beslut samt överklagande av försäkringskassas beslut och domstols beslut samt om Riksförsäkringsverkets uppgifter skall tillämpas i ärenden om bostadstillägg enligt denna lag.

Paragrafen har sin motsvarighet i 14 § i den gamla lagen.

Övriga bestämmelser

33 § Följande bestämmelser i lagen (1962:381) om allmän försäkring skall också tillämpas på bostadstillägg enligt denna lag:

- 17 kap. 1 § om sammanträffande av förmåner,
- 18 kap. 46 och 47 §§ om Riksförsäkringsverkets tillsyn,
- 20 kap. 2 a § om provisoriska beslut,
- 20 kap. 3 § tredje stycket om indragning eller nedsättning,
- 20 kap. 5 § om preskription,
- 20 kap. 6 § första stycket andra meningen om förbud mot överlåtelse,
- 20 kap. 8 § fjärde stycket om utredningsåtgärder, och
- 20 kap. 9 § om uppgiftsskyldighet.

Paragrafen motsvarar 15 § i den gamla lagen med vissa ändringar. Hänvisningen i den gamla lagen till 16 kap. 12 § lagen om allmän försäkring om utbetalning till annan har utmönstrats. Den paragrafen skall upphöra att gälla den 1 januari 2003 enligt förslag i propositionen Sjukersättning och aktivitetsersättning i stället för förtidspension (prop. 2000/01:96). Vidare har hänvisningen i 15 § i den gamla lagen till bestämmelserna om förbud mot utmätning och om överlåtelse av ersättning i 20 kap. 6 § AFL ändrats på så sätt att hänvisning endast görs till 20 kap. 6 § första stycket andra meningen om förbud mot överlåtelse av ersättning. Fordran på BTP inträder först vid ansökan om sådan förmån. Någon intjänad rättighet finns således inte beträffande BTP. Utsökningsbalkens regler om utmätning gäller därför fordran på BTP fullt ut och någon särskild bestämmelse om utmätning motsvarande den som idag finns i 20 kap. 6 § AFL behövs inte. Däremot bör en regel, motsvarande den som gäller

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Genom lagen upphävs lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer.

2. Bestämmelserna i lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer gäller fortfarande för bostadstillägg som avser tid före ikraftträdandet.

3. Den som är berättigad till bostadstillägg enligt lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer vid utgången av år 2002 skall ha rätt att fortsätta att få bostadstillägget utbetalt även om sådan rätt inte finns enligt den nya lagen, dock längst till och med juni 2003. Detta gäller dock endast så länge den försäkrade uppbär sådan förmån som berättigar till bostadstillägg enligt bestämmelserna i den gamla lagen eller motsvarande förmån. Vad nu sagts skall även gälla särskilt bostadstillägg.

4. Bostadstillägget får under den tid som avses i punkten 3 betalas ut med samma belopp som betalades ut till den försäkrade för december 2002. Om förhållandena ändras av sådan anledning som anges i 26 § eller om bostadstillägget skall omprövas av någon annan anledning under tiden den 1 januari–30 juni 2003, skall de nya bestämmelserna tillämpas. Bostadstillägget får dock inte dras in enbart av den anledningen att bidragstagaren inte uppfyller kraven i de nya bestämmelserna i 2 § för rätt till bostadstillägg.

5. För den som för december 2002 är berättigad till bostadstillägg enligt de bestämmelser som gäller för gift pensionsberättigad, men vars make inte är berättigad till bostadstillägg skall följande gälla. I stället för vad som anges i 9 § får bestämmelserna i 4 § lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer tillämpas. Detta gäller längst till och med månaden före den då maken fyller 65 år eller dessförinnan börjar uppbära sådan förmån som enligt 2 § berättigar till bostadstillägg. Om de äldre bestämmelserna tillämpas skall inte sådant avdrag som avses i 19 § göras vid beräkning av makens reduceringsinkomst. Om bostadstillägget har börjat utges helt enligt de nya bestämmelserna, får inte de äldre bestämmelserna tillämpas därefter.

I *punkten 3* anges att den som är berättigad till BTP enligt den gamla lagen för december månad 2002 skall ha rätt att få BTP fortsatt utbetalt även om sådan rätt inte föreligger enligt den nya lagen. Detta innebär att det inte bara är den som uppbär BTP i december 2002 som har sådan rätt. Även den som ansöker om BTP senare, dock senast i mars 2003, för tid före årsskiftet enligt bestämmelserna i den gamla lagen har rätt att få BTP fortsatt utbetalt. Vad som nu sagts gäller längst t.o.m. juni månad 2003 och så länge bidragstagaren har en huvudförmån som berättigar till BTP enligt den gamla lagen. Har bidragstagaren en tidsbegränsad sjukersättning som upphör tidigare upphör också rätten att få BTP utbetalt. Detta gäller även för särskilt bostadstillägg.

Punkten 4 anger att BTP får betalas ut med samma belopp som gällde för december 2002 under den tid som avses i punkten 3. Någon omräkning vid årsskiftet på grund av ändrat prisbasbelopp m.m. skall således inte göras. Här anges också vad som skall gälla i vissa fall vid ändrade förhållanden. Ändras förhållandena på sådant sätt som avses i 26 §, dvs. sådana ändrade förhållanden som den bidragsberättigade är skyldig att anmäla skall BTP prövas om enligt bestämmelserna i den nya lagen. Det samma gäller om bostadstillägget skall prövas om av annan anledning, t.ex. på grund av en ansökan om förhöjt BTP på grund av ökade bostads-

kostnader. Vid tillämpning av de nya reglerna får BTP under den aktuella tiden, januari–juni 2003, inte dras in enbart av den anledningen att rätt inte föreligger till BTP enligt 2 § (huvudförmånen utgörs t.ex. av omställningspension).

Vid tillämpning av de nya reglerna skall dock vissa särregler gälla för beräkning av BTP till den som är gift och där maken inte är berättigad till BTP. De äldre reglerna om fördelning av bostadskostnad får fortfarande tillämpas, dvs. hälftindelning av bostadskostnaden mellan makarna skall inte göras. Om denna äldre regel tillämpas skall emellertid inte heller något fribelopp dras från makens bidragsgrundande inkomst. Om bostadstillägget har prövats om med tillämpning av de nya reglerna fullt ut – för att dessa gett ett förmånligare resultat för den enskilde – får emellertid inte de äldre reglerna om beräkning av bostadskostnad på nytt tillämpas. Detta framgår av *punkten 5*. Denna punkt har ändrats efter *Lagrådets* granskning på så sätt att övergångsperioden förlängts till dess maken fyller 65 år eller dessförinnan börjar uppbära sådan förmån som berättigar till bostadstillägg enligt 2 §.

15.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:781) om ändring i lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension

Hustrutillägget är en inkomstprövad förmån och utges fortfarande till ett litet antal personer enligt övergångsbestämmelser till lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension. Den som har rätt till hustrutillägg har också rätt till bostadstillägg. Inkomstprövningen sker samtidigt för de båda förmånerna på så sätt att inkomsterna först reducerar BTP och därefter hustrutillägget.

Punkten 1 ändras på så sätt att det även för hustrutillägget införs särskilda regler under en övergångsperiod, januari–juni 2003. Under denna tid skall punkterna 3 och 4 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (BTPL) tillämpas på motsvarande sätt på hustrutillägg (se kommentaren till lagförslag 15.1 övergångsbestämmelser).

15.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension

Ändringen i *punkten 3 a* är en följd av att de inkomster som skall reducera hustrutillägget skall beräknas enligt 12–20 §§ i den nya BTPL och inte enligt 5 § i den upphävda lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension.

I *punkten 3 b* anges att minskningen av hustrutillägg skall ske med 60 procent av reduceringsinkomsten enligt punkten d. Denna ändring är

också en följd av att inkomstbegreppet i den nya BTPL skall användas vid reduceringen av hustrutillägget.

Ändringen i *punkten 3 c* är endast en följd av att ett nytt kapitel införs i lagen (1998:702) om garantipension fr.o.m. 2003.

I *punkten 3 d* anges att bestämmelserna i 12–19 §§ den nya BTPL skall tillämpas vid beräkning av hustrutillägg.

Punkten 4 är ny och är en konsekvensändring med anledning av att den gamla BTPL upphävs. Hänvisning görs nu i stället till motsvarande paragrafer i den nya BTPL.

Förslag till ytterligare ändringar i denna lag kommer att lämnas vid ett senare tillfälle med ikraftträdande den 1 januari 2003 med anledning av att folkpension i form av förtidspension ersätts av nya regler (prop. 2000/01:96).

15.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall

Ändringen i *första stycket 1* innebär endast att hänvisningen till 5 § i den gamla lagen byts ut mot motsvarande bestämmelser i den nya lagen (15 och 16 §§). Punkten 6 utmönstras eftersom 16 § lagen (1962:382) angående införande av lagen om allmän försäkring har upphävts fr.o.m den 1 januari 2003 (SFS 2000:464).

Andra stycket upphävs eftersom sådan anmälan som avses i det stycket (8 § i den gamla lagen) över huvud taget inte behöver göras beträffande förmögenhetsändringar enligt den nya lagen.

15.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag

Ändringarna är en följd av att lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer upphävs från och med den 1 januari 2003 och ersätts av lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

15.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:000) om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799)

Ändringarna är en följd av att lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer upphävs från och med den 1 januari 2003 och ersätts av lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

15.7 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Ändringarna är en följd av att lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer upphävs från och med den 1 januari 2003 och ersätts av lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

15.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (2000:798) om ändring i lagen (1998:702) om garantipension

Prop. 2000/01:140

2 kap.

6 §

Paragrafens *andra stycke* ändras på så sätt att den tjänstepension som skall ingå i beräkningsunderlaget skall vara den tjänstepension som betalats ut enligt de uppgifter som framgår av taxeringen året före det år beräkningen av garantipensionen skall avse. Beräkningsunderlaget skall justeras när försäkringskassan får kännedom om att pensionstagaren har fått en tjänstepension såsom efterlevande. Någon anmälningsskyldighet har inte ansetts rimlig att ålägga pensionstagaren utan det får ankomma på försäkringskassan att utreda om pensionstagaren har tillerkänts någon tjänstepension vid makes dödsfall. I det fall en sådan tjänstepension har tillkommit skall försäkringskassan räkna om garantipensionen från och med månaden efter den då kassan fick kännedom om pensionen.

Justeringen av beräkningsunderlaget skall dock endast avse den tillkommande pensionen. Beräkningsunderlaget skall också justeras när försäkringskassan får kännedom om en tjänstepension i samband med att den pensionsberättigade ansöker om ålderspension. Här avses en sådan situation där den pensionsberättigade har skjutit upp sitt uttag av ålderspension och att även tjänstepensionen har skjutits upp och därmed inte framgår av den senaste taxeringen. Det belopp med vilket beräkningsunderlaget skall justeras med anledning av tillkommande tjänstepension skall också ingå i beräkningsunderlaget påföljande år eller så länge tjänstepensionen inte ingår med årsbelopp i taxeringen. Den pensionsberättigade kan dock när som helt anmäla att hans eller hennes tjänstepension har minskat eller upphört vilket skall medföra en justering av beräkningsunderlaget enligt tredje stycket.

I ett nytt *tredje stycke* anges att beräkningsunderlagets belopp för tjänstepension skall justeras om tjänstepension upphör eller minskar. En sådan justering av beräkningsunderlaget förutsätter emellertid att pensionstagaren anmäler förändringen till försäkringskassan och ändring skall göras med verkan från och med månaden efter det att kassan fick kännedom om den. Vid en sådan justering av beräkningsunderlaget skall hänsyn även tas till förändringar av eventuella andra tjänstepensioner än den som har minskat eller upphört.

6 kap.

6 §

Paragrafen ändras på så sätt att den som är född år 1937 eller tidigare endast efter begäran av försäkringskassan är skyldig att lämna uppgift om tjänstepensionens storlek. De nuvarande bestämmelserna i paragrafen om skyldighet att lämna uppgifter om tjänstepensionens storlek behövs inte i och med att den tjänstepension som skall ingå i beräkningsunderlaget i regel skall vara det belopp som framgår av tidigare års taxering.

Punkten 7 i övergångsbestämmelserna

Prop. 2000/01:140

En ny punkt, punkten 7, införs i övergångsbestämmelserna till lagen (2000:798) om ändring i lagen (1998:702) om garantipension. Av punkten framgår att för år 2003 skall tjänstepension ingå i beräkningsunderlaget med ett belopp som motsvarar den årliga pensionen beräknad efter den tjänstepension som avser oktober månad 2002. Om någon tjänstepension inte utgetts för den månaden skall beloppet beräknas med utgångspunkt i tjänstepensionens belopp den första månaden sådan pension utgetts. Vid beräkningen av garantipension för år 2003 framgår det i regel inte av taxeringen för föregående år för vilken tid en tjänstepension för den som är född år 1936 har betalats ut. Inte heller har tjänstepension för den som är född år 1937 i allmänhet betalats ut det året. Bestämmelserna i punkten innebär att försäkringskassan för dessa åldersgrupper genom förfrågan hos pensionstagaren måste utreda detta. Motsvarande skall gälla för år 2004 för den som är född 1937.

Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över betänkandet Inkomstprövning av bostadstillägg till pensionärer (SOU 1999:52)

Prop. 2000/01:140
Bilaga 1

Efter remiss har yttrande över betänkandet Inkomstprövning av bostadstillägg till pensionärer (SOU 1999:52) angetts av Göta hovrätt, Kammarrätten i Sundsvall, Länsrätten i Stockholms län, Domstolsverket, Integrationsverket, Riksförsäkringsverket, Försäkringskassaförbundet, Socialstyrelsen, Statskontoret, Statistiska Centralbyrån, Riksrevisionsverket, Riksskatteverket, Arbetsgivarverket, Statens löne- och pensionsverk, Jämställdhetsombudsmannen, Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet, Företagarnas Riksorganisation, Lantbrukarnas Riksförbund, Sveriges Försäkringsförbund, Tjänstemännens Centralorganisation, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Landsorganisationen i Sverige, Svenska Arbetsgivareföreningen, Handikappförbundets Samarbetsorgan, Pensionärernas Riksorganisation, Sveriges Pensionärsförbund, Sveriges Pensionärs Riksförbund, Riksförbundet PensionärsGemenskap, Svenska KommunalPensionärs Förbund, Kommunsektorns Pension AB, AMF Pension, Försäkringsanställdas Förbund, Försäkringsbolaget SPP, SIOS - Samarbetsorgan för invandrarorganisationer i Sverige, Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag, Riksförbundet för änkor och änkemän, SPI i Vellinge och Försäkringsförbundet

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

Härigenom föreskrivs följande.

Rätten till bostadstillägg, m.m.

1 § I socialförsäkringslagen (1999:799) finns bestämmelser om vem som omfattas av denna lag. Socialförsäkringslagen innehåller också bestämmelser om förmåner vid utlandsvistelse och om handläggning av ärenden, m.m.

2 § Bostadstillägg enligt denna lag kan utges till den som uppbär

1. hel ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension,

2. sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,

3. änkepension enligt lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,

4. änkepension enligt lagen (2000:462) om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,

5. särskild efterlevandepension enligt lagen om införande av lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn,

6. hustrutillägg enligt lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension, eller

7. pension eller invaliditetsförmån enligt lagstiftningen i en stat som ingår i Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, under förutsättning att förmånen motsvarar svensk pension eller ersättning enligt 1–6.

Bostadstillägg kan också utges till en änka som enbart på grund av bestämmelserna i 1 kap. 6 § tredje stycket lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn inte uppbär änkepension.

Bostadstillägg kan också utges till den vars sjukersättning eller aktivitetsersättning har vilandeförklarats enligt 16 kap. 16 § lagen om allmän försäkring.

3 § Bostadstillägg utges inte till

1. en pensionär som enbart uppbär ålderspension för tid före den månad han eller hon fyller 65 år,

2. en kvinna som uppbär änkepension enligt 2 § första stycket 3 och som är född år 1945 eller senare, eller

3. en kvinna som enbart uppbär änkepension för tid från och med den månad då hon fyller 65 år.

4 § Särskilt bostadstillägg kan utges enligt 21 och 22 §§ till den som uppbär bostadstillägg enligt denna lag.

5 § En bidragsberättigad som är gift men stadigvarande lever åtskild från sin make skall likställas med ogift person, om inte särskilda skäl talar mot detta.

En bidragsberättigad som stadigvarande sammanbor med någon med vilken han eller hon har varit gift eller har eller har haft barn skall likställas med gift person. Om inte skäl visas för annat skall detsamma gälla i fråga om en man och en kvinna som utan att vara gifta med varandra lever tillsammans och är folkbokförda på samma adress.

6 § I denna lag avses med prisbasbelopp det enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring fastställda prisbasbeloppet.

7 § Bostadstillägg utges endast för den bostad där den bidragsberättigade har sitt huvudsakliga boende (permanentbostaden). För bostad i särskild boendeform lämnas bostadstillägg endast för boende i lägenhet eller för boende i en- och tvåbäddsrum.

En bidragsberättigad som vistas eller bor i en särskild boendeform eller i ett liknande boende är berättigad till bostadstillägg för sin ursprungliga permanentbostad under högst sex månader från det att försäkringskassan har bedömt vistelsen eller boendet i den särskilda boendeformen som stadigvarande.

8 § Bostadstillägg utges inte för sådan bostadskostnad som fastställs med beaktande av den bidragsberättigades inkomst.

Bostadstilläggets storlek

9 § Bostadstillägg utges med 90 procent av bostadskostnaden per månad av den del som inte överstiger 4 500 kronor för den som är ogift och 2 250 kronor för den som är gift. För var och en av makarna skall bostadskostnaden beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad.

Bostadstillägg utges inte för bostadskostnad som överstiger 2 250 kronor per månad för var och en av de boende vid boende i tvåbäddsrum i särskild boendeform.

10 § Storleken på det bostadstillägg som skall utges är beroende av den sökandes, och om han eller hon är gift även makens, bidragsgrundande inkomst och reduceringsinkomst. Med bidragsgrundande inkomst avses i denna lag den inkomst, för år räknat, som någon kan antas komma att få under den närmaste tiden. Med reduceringsinkomst avses den inkomst som återstår efter det att beräkning gjorts enligt 19 och 20 §§.

11 § Bostadstillägget skall minskas med XX procent av reduceringsinkomsten till den del den inte överstiger ett prisbasbelopp. Till den del reduceringsinkomsten överstiger detta belopp minskas bostadstillägget med XX procent av inkomsten.

Prop. 2000/01:140
Bilaga 2

Beräkning av bidragsgrundande inkomst

12 § Den bidragsgrundande inkomsten beräknas med utgångspunkt i

1. ett uppskattat överskott i inkomstslaget tjänst enligt 10 kap. 16 § inkomstskattelagen (1999:1229),
2. ett uppskattat överskott i inkomstslaget näringsverksamhet beräknat enligt 13 §, och
3. överskott i inkomstslaget kapital beräknat enligt 14 § för året före det år bostadstillägget avser enligt.

Till de sammanlagda beräknade överskotten skall läggas belopp enligt 15–17 §§.

I fråga om en bidragsberättigad som är gift beräknas den bidragsgrundande inkomsten för den bidragsberättigade och hans eller hennes make var för sig.

13 § Överskottet eller underskottet av en näringsverksamhet beräknat enligt 14 kap. 21 § inkomstskattelagen (1999:1229) skall *ökas respektive minskas med*

- avdrag enligt 16 kap. 32 § inkomstskattelagen för utgift för egen pension till den del det inte överstiger ett halvt prisbasbelopp, och
- avdrag för underskott från tidigare beskattningsår enligt 40 kap. inkomstskattelagen.

14 § Överskottet eller underskottet i inkomstslaget kapital beräknat enligt 41 kap. 12 § inkomstskattelagen (1999:1229) skall *ökas respektive minskas med* gjorda avdrag i inkomstslaget med undantag för

- avdrag för kapitalförluster till den del de motsvarar kapitalvinster som tagits upp som intäkt enligt 42 kap. 1 § inkomstskattelagen,
- uppskovsavdrag enligt 47 kap. inkomstskattelagen vid byte av bostad, och
- avdrag för negativ räntefördelning enligt 33 kap. inkomstskattelagen.

15 § Tillägg till den bidragsgrundande inkomsten skall göras för

1. inkomst som på grund av 3 kap. 9–14 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) eller skatteavtal inte skall tas upp som intäkt i inkomstslaget näringsverksamhet, tjänst eller kapital,
2. studiemedel i form av studiebidrag,
3. skattefria stipendier till den del de överstiger 3 000 kronor per månad, och
4. ersättning från avtalsgruppsjukförsäkringar för sjukfall som inträffat före år 1991.

16 § Tillägg till den bidragsgrundande inkomsten skall göras för förmögenhet beräknad per den 31 december året före det år bostadstillägget avser enligt vad som anges i denna paragraf och 17 §.

Som förmögenhet räknas den skattepliktiga förmögenheten enligt lagen (1997:323) om statlig förmögenhetsskatt, beräknad med bortseende från värdet av sådan privatbostadsfastighet eller privatbostadsrätt som avses i 2 kap. 13 respektive 18 § inkomstskattelagen (1999:1229) och som utgör den sökandes permanentbostad samt skulder med säkerhet i denna egendom. För sökande som har sin bostad i särskild boendeform skall detsamma gälla i fråga om värdet av privatbostadsfastighet eller privatbostadsrätt som utgör permanentbostad för den sökandes make.

I lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall finns bestämmelser om beräkning av förmögenhet för den som har fått ersättning enligt den lagen.

17 § Tillägg till den bidragsgrundande inkomsten skall göras med 15 procent av den sammanlagda förmögenhet som överstiger 100 000 kronor för den som är ogift och 200 000 kronor för makar. Det framräknade förmögenhetsbeloppet avrundas nedåt till helt tusental kronor.

I fråga om makar skall värdet av förmögenhet för var och en av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda förmögenhet efter avdrag enligt första stycket.

Beräkning av reduceringsinkomst

18 § Med utgångspunkt från den bidragsgrundande inkomsten skall en reduceringsinkomst räknas fram enligt 19 och 20 §§.

I fråga om makar skall reduceringsinkomsten för var och en av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda reduceringsinkomst.

19 § Utgångspunkt för beräkning av reduceringsinkomsten är

– 100 procent av den del av den bidragsgrundande inkomsten som utgörs av sådan pension, sjukersättning eller aktivitetsersättning som anges i 2 §,

– 100 procent av den del av den bidragsgrundande inkomsten som utgörs av sådan pension eller invaliditetsförmån som utges enligt utländsk lagstiftning,

– 100 procent av den del av den bidragsgrundande inkomsten som utgörs av inkomst av kapital enligt 12 § första stycket 3,

– 100 procent av sådant tillägg till den bidragsgrundande inkomsten som anges i 16 och 17 §§, och

– 80 procent av övriga delar av den bidragsgrundande inkomsten.

20 § Från den inkomst som anges i 19 § skall ett avdrag göras med ett belopp som motsvarar 2,17 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift och 1,935 gånger prisbasbeloppet för den som är gift.

Uppbär den bidragsberättigade sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt 7 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring skall i stället för vad som anges i första stycket ett avdrag göras med ett belopp som motsvarar garantinivån för hel sådan ersättning enligt 9 kap. 8 och 9 §§ lagen om allmän försäkring.

Om den bidragsberättigade uppbär mer än en förmån som enligt 2 § berättigar till bostadstillägg, skall avdrag enligt ovan göras med det belopp som är mest förmånligt för den bidragsberättigade.

Prop. 2000/01:140
Bilaga 2

Inkomsten efter reducering enligt första eller andra stycket är den bidragsberättigades reduceringsinkomst.

Beräkning av särskilt bostadstillägg

21 § Särskilt bostadstillägg skall utges med det belopp som den bidragsberättigades inkomster efter avdrag för skälig bostadskostnad understiger en skälig levnadsnivå, allt räknat per månad.

En skälig levnadsnivå skall alltid anses utgöra lägst en tolfedel av 1,294 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift och lägst en tolfedel av 1,084 gånger prisbasbeloppet för den som är gift.

En bostadskostnad som uppgår till högst 5 700 kronor per månad för den som är ogift och 2 850 kronor för den som är gift, skall anses som skälig bostadskostnad.

22 § Vid tillämpning av 21 § skall följande inkomster beaktas:

1. Den del av den bidragsgrundande inkomsten som avses i 12 § första stycket 1 och 2 efter avdrag för den skatte- och avgiftssats som följer av tillämplig skattetabell enligt 11 kap. 6 § skattebetalningslagen (1997:483). Om det för den bidragsberättigade inte kan beslutas någon tillämplig skattetabell skall den skatte- och avgiftssats användas som följer av den skattetabell som skulle ha varit tillämplig om sådant beslut hade kunnat fattas.

2. Den del av den bidragsgrundande inkomsten som avses i 12 § första stycket 3 efter avdrag med 30 procent.

3. Den del av den bidragsgrundande inkomsten som avses i 15 §.

4. Den del av den bidragsgrundande inkomsten som avses i 16 och 17 §§.

5. Bostadstillägg enligt 11 §.

Inkomsterna enligt första stycket 1–3 skall sammanlagda alltid anses utgöra lägst en tolfedel av det för den bidragsberättigade gällande beloppet enligt 20 § efter avdrag för beräknad preliminär skatt enligt första stycket 1.

Ansökan

23 § Bostadstillägg betalas ut efter ansökan. Sådan ansökan skall göras skriftligen hos den allmänna försäkringskassan.

Ansökan skall innehålla de uppgifter som behövs för att bedöma den sökandes rätt till bostadstillägg.

Uppgifter om faktiska förhållanden skall lämnas på heder och samvete av den sökande och, om han eller hon är gift, av hans eller hennes make.

24 § Är ansökan så ofullständig att den inte kan läggas till grund för prövning av bostadstillägget, får försäkringskassan skriftligen förelägga den sökande att inom viss tid avhjälpa bristen vid påföljd att ansökningen annars kan komma att avvisas.

Utbetalning av bostadstillägg

25 § Bostadstillägg utges från och med den månad som anges i ansökan. Bostadstillägg får dock inte utges för längre tid tillbaka än tre månader före ansökningsmånaden.

Bostadstillägg får beviljas för en tid av tolv månader. Om det finns särskilda skäl får bostadstillägg beviljas för längre tid, dock längst för en tid av 36 månader.

26 § Bostadstillägg skall betalas ut månadsvis. Årsbeloppet skall avrundas till närmaste hela krontal som är delbart med tolv.

Bostadstillägg som understiger 25 kronor per månad betalas inte ut. Om särskilt bostadstillägg ingår, eller äldreförsörjningsstöd enligt lagen (2001:000) om äldreförsörjningsstöd betalas ut, skall dock bostadstillägget alltid betalas ut.

27 § Vid utbetalning av bostadstillägg för förfluten tid till en bidragsberättigad, vars make har uppburit bostadstillägg för samma tid, skall bostadstillägget minskas på sådant sätt att det sammanlagda beloppet under denna tid motsvarar de bostadstillägg som skulle ha utgivits om beslut om båda ersättningarna hade förelegat samtidigt.

Ändrade förhållanden

28 § Den som uppbär bostadstillägg enligt denna lag är skyldig att utan oskäligt dröjsmål anmäla till försäkringskassan

1. om de inkomster som avses i 12 § första stycket 1 och 2 samt 15 § väsentligt har ökat för bidragstagaren eller dennes make,
2. om han eller hon byter bostad eller om boendeförhållandena ändras, eller
3. om han eller hon gifter sig eller äktenskapet upplöses.

29 § Bostadstillägget skall omprövas när något förhållande som bestämmer tilläggets storlek har ändrats.

Bostadstillägget får räknas om utan föregående underrättelse om den del av årsinkomsten ändras som utgörs av en förmån som betalas ut av den allmänna försäkringskassan, pension enligt utländsk lagstiftning, avtalspension eller motsvarande ersättning som följer av kollektivavtal. Detsamma skall gälla när sådant belopp som avses i 20 § ändras.

30 § En ändring av bostadstillägget skall gälla från och med månaden efter den månad då anledningen till ändring har uppkommit. En ändring av bostadstillägget skall dock gälla från och med den månad under vilken de förhållanden har uppkommit som föranleder ändringen, om förhållandena avser hela den månaden.

Uppgiftsskyldighet

31 § Banker och andra penninginrättningar skall på begäran lämna domstol, Riksförsäkringsverket eller den allmänna försäkringskassan

Återbetalning

32 § Den allmänna försäkringskassan skall besluta om återbetalning av bostadstillägg, om den som uppburit bostadstillägget genom att lämna oriktiga uppgifter eller genom att underlåta att fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet har orsakat att bostadstillägget har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp. Detsamma gäller om bostadstillägg i annat fall har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och den som uppburit bostadstillägget har insett eller skäligen borde ha insett detta.

Om det finns särskilda skäl får försäkringskassan helt eller delvis efterge krav på återbetalning.

33 § Avdrag på bostadstillägg får göras med skäligt belopp om den bidragsberättigade enligt beslut av en allmän försäkringskassa är återbetalningsskyldig för en ersättning som har utgetts på grund av denna lag eller en annan författning.

Överklagande m.m.

34 § Bestämmelserna i 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av försäkringskassas beslut samt överklagande av försäkringskassas beslut och domstols beslut skall tillämpas i ärenden om bostadstillägg enligt denna lag.

Övriga bestämmelser

35 § Följande bestämmelser i lagen (1962:381) om allmän försäkring skall också tillämpas på bostadstillägg enligt denna lag.

- 17 kap. 1 § om sammanträffande av förmåner,
- 18 kap. 46 och 47 §§ om Riksförsäkringsverkets tillsyn,
- 20 kap. 2 a § om provisoriskt beslut,
- 20 kap. 3 § tredje stycket om indragning eller nedsättning,
- 20 kap. 5 § om preskription,
- 20 kap. 6 § första stycket andra meningen om förbud mot överlåtelse,
- 20 kap. 8 § fjärde stycket om utredningsåtgärder, och
- 20 kap. 9 § om uppgiftsskyldighet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Genom lagen upphävs lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer.

2. Bestämmelserna i lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer gäller fortfarande för bostadstillägg som avser tid före ikraftträdandet.

3. Den som är berättigad till bostadstillägg enligt lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer vid utgången av år 2002 skall ha rätt att

fortsätta att få bostadstillägget utbetalt även om sådan rätt inte finns enligt den nya lagen, dock längst till och med juni 2003. Detta gäller dock endast så länge den försäkrade uppbär sådan förmån eller motsvarande förmån som berättigar till bostadstillägg enligt bestämmelserna i den gamla lagen. Vad nu sagts skall även gälla särskilt bostadstillägg.

4. Bostadstillägget får under den tid som avses i punkten 3 betalas ut med samma belopp som betalades ut till den försäkrade för december 2002. Om förhållandena ändras av sådan anledning som anges i 28 § eller om bostadstillägget skall prövas om av en annan anledning under tiden 1 januari–30 juni 2003, skall de nya bestämmelserna tillämpas. Bostadstillägget får dock inte dras in enbart av den anledningen att bidragstagaren inte uppfyller kraven i de nya bestämmelserna i 2 § för rätt till bostadstillägg.

5. För den som för december 2002 är berättigad till bostadstillägg enligt de bestämmelser som gäller för gift pensionsberättigad och maken inte är berättigad till bostadstillägg skall följande gälla. I stället för vad som anges i 9 § får äldre bestämmelser i 4 § lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer tillämpas under tiden 1 januari–30 juni 2003. Om sådana äldre bestämmelser tillämpas skall inte sådant avdrag som avses i 20 § göras vid beräkning av makens reduceringsinkomst. Om bostadstillägget har börjat utges helt enligt de nya bestämmelserna, får inte de äldre bestämmelserna tillämpas därefter.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:781) om
ändring i lagen (1998:708) om upphävande av lagen
(1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make
uppbär folkpension

Prop. 2000/01:140
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att punkten 1 ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension i stället för dess lydelse enligt lagen (2000:781) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande för hustrutillägg som avser tid före upphörandet av lagen.

Föreslagen lydelse

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande för hustrutillägg som avser tid före upphörandet av lagen. *För tiden den 1 januari–30 juni 2003 gäller punkterna 3 och 4 i övergångsbestämmelserna till lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. på motsvarande sätt.*

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension

Prop. 2000/01:140
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension

dels att punkten 3 skall ha följande lydelse,

dels att det skall införas en ny punkt, punkt 4, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3. Vid tillämpning av lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension för hustrutillägg till kvinna vars make uppbär ålderspension skall

a) vad som gäller för folkpension i form av ålderspension enligt 1 § första stycket *och 5 § första stycket femte meningen* i stället gälla ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension,

b) hustrutillägg enligt 1 § andra stycket, för år räknat motsvara 1,67 gånger prisbasbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381)) om allmän försäkring, om inte annat följer av vad som föreskrivs i 1 § tredje stycket eller 4 §,

c) vad som gäller för folkpension i form av ålderspension enligt 1 § tredje stycket i stället gälla den andel av oavkortad garantipension som mannen enligt 3 kap. 6 § lagen (1998:702) om garantipension är berättigad till eller skulle vara berättigad till om förutsättningarna för rätt till garantipension hade förelegat,

d) vad som gäller för folkpension och tilläggspension enligt 5 § första stycket *andra meningen* i stället gälla pension enligt lagen om inkomstgrundad ålderspension och garantipension enligt lagen

a) vad som gäller för folkpension i form av ålderspension enligt 1 § första stycket i stället gälla ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension,

b) hustrutillägg enligt 1 § andra stycket, för år räknat motsvara 1,67 gånger prisbasbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381)) om allmän försäkring, om inte annat följer av vad som föreskrivs i 1 § tredje stycket eller 4 §. *Vid tillämpningen av 4 § första stycket skall hustrutillägget minskas med 60 procent av den pensionsberättigades reduceringsinkomst enligt punkten d,*

c) vad som gäller för folkpension i form av ålderspension enligt 1 § tredje stycket i stället gälla den andel av oavkortad garantipension som mannen enligt 4 kap. 6 § lagen (1998:702) om garantipension är berättigad till eller skulle vara berättigad till om förutsättningarna för rätt till garantipension hade förelegat,

d) *vid beräkning av hustrutillägg i stället för vad som anges som årsinkomst i 5 § gälla vad som föreskrivs i 12–20 §§ lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.,*

om garantipension till den del sådan pension sammanlagt inte uppgår till 1,9 gånger prisbasbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring eller om dessa pensionsförmåner utges med viss andel, motsvarande andel av 1,9 gånger samma prisbasbelopp,

e) vad som gäller för tilläggspension enligt 6 § andra stycket i stället gälla pension enligt lagen om inkomstgrundad ålderspension eller garantipension enligt lagen om garantipension, samt

f) vad som gäller för folkpension i form av ålderspension enligt 13 § i stället gälla garantipension enligt lagen om garantipension.

4. I stället för vad som anges i 4 § i den upphävda lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension skall bestämmelserna i 5 § och 23–35 §§ lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. tillämpas på motsvarande sätt i fråga om hustrutillägg.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1987:813) om homosexuella sambor

Prop. 2000/01:140
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1987:813) om homosexuella sambor¹

dels att punkterna 21 och 22 skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny punkt, punkt 23, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Om två personer bor tillsammans i ett homosexuellt förhållande, skall vad som gäller i fråga om sambor enligt följande lagar och bestämmelser tillämpas även på de homosexuella samborna:

1. lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem,
2. ärvdabalken,
3. jordabalken,
4. 10 kap. 9 § rättegångsbalken,
5. 4 kap. 19 § första stycket utsökningsbalken,
6. inkomstskattelagen (1999:1229),
7. lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt,
8. bostadsrättslagen (1991:614),
9. lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer,
10. 5 kap. 18 § tredje stycket fastighetsbildningslagen (1970:988),
11. 5 och 12 §§ lagen (2000:1087) om anmälningsskyldighet för vissa innehav av finansiella instrument,
12. 14 kap. 3 §, 4 § tredje stycket och 8 § tredje stycket vallagen (1997:157),
13. 36 § första stycket lagen (1972:704) om kyrkofullmäktigeval, m.m.,
14. 4 § lagen (1997:159) om brevröstning i vissa fall,
15. 10 kap. 18 §, 11 kap. 2, 15 och 16 §§, 12 kap. 7 och 8 §§ samt 16 kap. 7 och 9 §§ föräldrabalken,
16. säkerhetsskyddslagen (1996:627),
17. lagen (1996:1231) om skattereduktion för fastighetsskatt i vissa fall vid 1997–2001 års taxeringar,
18. lagen (1993:737) om bostadsbidrag,
19. 8 kap. 2 § andra stycket socialtjänstlagen (2001:000),
20. 26 § tredje stycket hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),
21. 2 kap. 4 § utlänningslagen (1989:529), *samt* 21. 2 kap. 4 § utlänningslagen (1989:529),
22. 12 § första stycket 2 lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap, 22. 12 § första stycket 2 lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap,
23. *lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.*

¹ Lagen omtryckt 1998:1665.
Senaste lydelse 2001:92.

Förutsätter dessa lagar eller bestämmelser att samborna skall vara
ogifta, gäller det också de homosexuella samborna.

Prop. 2000/01:140
Bilaga 2

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall

Prop. 2000/01:140
Bilaga 2

Häriigenom föreskrivs att 3 a § lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 a §

För den som har fått ersättning enligt denna lag skall tillgångar uppgående till ett belopp om etthundrasjuttiofemtusen (175 000) kr anses som förmögenhet och inte beaktas vid tillämpning av

1. 5 § lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer, 1. 16 och 17 §§ lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.,

2. 5 § lagen (1993:737) om bostadsbidrag,

3. 4 kap. 1 § och 8 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:000),

4. 26 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), 4. 26 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), samt

5. 19 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, samt 5. 19 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

6. 16 § lagen (1962:382) angående införande av lagen om allmän försäkring.

Anmälan enligt 8 § första stycket lagen om bostadstillägg till pensionärer behöver inte göras på grund av ersättning som har utgetts enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag

Prop. 2000/01:140
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 12 § lagen (1993:737) om bostadsbidrag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §¹

Rätt till bostadsbidrag har den som

1. har fyllt 18 år men inte 29 år och
2. bor i en bostad som han eller hon äger eller innehar med hyres- eller bostadsrätt.

Bostadsbidrag enligt första stycket lämnas inte om sökanden eller dennes make

1. har barn som berättigar till bostadsbidrag till barnfamiljer eller
 2. får bostadstillägg enligt *lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer* eller på grund av bestämmelserna om inkomstprövning inte får sådant tillägg.
2. får bostadstillägg enligt *lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.* eller på grund av bestämmelserna om inkomstprövning inte får sådant tillägg.

Har sökandens make fyllt 29 år lämnas inte bostadsbidrag enligt första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande beträffande bostadsbidrag som avser tid före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1995:473.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:000) om
ändring i socialförsäkringslagen (1999:799)

Prop. 2000/01:140
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 2 § socialförsäkringslagen i stället för dess lydelse enligt lagen (2001:000) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

2 §

Den som är bosatt i Sverige omfattas även av

1. lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,
3. lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag,
4. lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till handikappade,
5. lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn,
6. lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn,
7. lagen (1993:389) om assistansersättning,
8. lagen (1993:737) om bostadsbidrag,
9. *lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer,*
10. lagen (1996:1030) om underhållsstöd,
11. lagen (1998:702) om garantipension,
12. lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag, och
13. lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn i fråga om
 - garantipension till omställningspension och änkepension,
 - efterlevandestöd till barn, och
 - pension enligt 6 kap. 5 § första stycket 2 samma lag eller enligt 4 § andra stycket 2 eller 6 § tredje stycket 2 lagen (2000:462) om införande av lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, beräknad i förhållande till det antal år som har tillgodoräknats som bosättningstid i Sverige.

9. *lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.,*

2.8 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen
(1999:1229)

Prop. 2000/01:140
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 10 § inkomstskattelagen (1999:1229) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

10 §

Följande bidrag är skattefria:

- bostadsbidrag enligt lagen (1993:737) om bostadsbidrag,
- bostadstillägg enligt *lagen* – bostadstillägg enligt *lagen*
(1994:308) om bostadstillägg till (2001:000) om bostadstillägg till
pensionärer, och pensionärer m.fl., och
- kommunalt bostadstillägg till handikappade.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande beträffande bostadstillägg som avser tid före ikraftträdandet.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2001-05-15

Närvarande: f.d. justitierådet Staffan Vängby, justitierådet Leif Thorsson, regeringsrådet Rune Lavin.

Enligt en lagrådsremiss den 26 april 2001 (Socialdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. 1. lag om bostadstillägg till pensionärer m.fl.,
2. 2. lag om ändring i lagen (2000:781) om ändring i lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension,
3. 3. lag om ändring i lagen (1998:708) om upphävande av lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension,
4. 4. lag om ändring i lagen (1987:813) om homosexuella sambor,
5. 5. lag om ändring i lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall,
6. 6. lag om ändring i lagen (1993:737) om bostadsbidrag,
7. 7. lag om ändring i lagen (2001:000) om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799), och
8. 8. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Elisabeth Lane.

Förslagen föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

Förslaget till lag om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

5 §

Enligt andra stycket andra meningen i paragrafen skall, om skäl inte visas för annat, en man och en kvinna som utan att vara gifta med varandra lever tillsammans och är folkbokförda på samma adress likställas med gifta personer. Förslaget kompletteras av förslaget till lag om ändring i lagen om homosexuella sambor. Sistnämnda förslag innebär att, om två personer bor tillsammans i ett homosexuellt förhållande, ”vad som gäller i fråga om sambor” enligt bl.a. förevarande paragraf skall tillämpas även på de homosexuella samborna.

I förevarande paragraf nämns inte ordet sambor. En genomgång som föredraganden gjort visar att i samtliga lagar eller lagrum vartill lagen om homosexuella sambor hänvisar används ordet sambor med undantag av 4 kap. 19 § första stycket utsökningsbalken och lagen om bostadsbidrag. Sistnämnda hänvisning som tillkommit utan lagrådsgranskning (ehuru huvudförslaget i den proposition där hänvisningen föreslogs hade granskats av Lagrådet, se prop. 1998/99:4) lämnas av Lagrådet därhän. Bestämmelsen i utsökningsbalken använder uttrycket att gäldenären ”varaktigt sammanbor med annan under äktenskapsliknande förhållanden”, vilket nära motsvarar definitionen i 1 § andra stycket lagen om sambors gemensamma hem.

Skall en teknik användas vari olika förhållanden för homosexuella sambor regleras genom hänvisning till andra lagar eller lagrum är det önskvärt att i de senare används just ordet sambor. I förevarande fall blir hänvisningen särskilt tvivelaktig, eftersom i den nu föreslagna bestämmelsen intet antyds om mannens och kvinnas sexuella relationer – detta helt i överensstämmelse med Regeringsrättens avgörande RÅ 1995 ref. 48. Det framstår då som främmande att man i fråga om två sammanboende kvinnor eller två sammanboende män skulle behöva ta ställning till deras eventuella sexuella relationer. Lagrådet förordar därför att andra stycket andra meningen ges följande lydelse. ”Om inte skäl visas för annat skall detsamma gälla i fråga om en vuxen person som lever tillsammans med en annan vuxen person, utan att de är gifta med varandra, om de är folkbokförda på samma adress.”

Därvid utgår förslaget till lag om ändring i lagen om homosexuella sambor.

18—20 §§

Innehållet i 18 § första stycket framgår i huvudsak redan av bestämmelserna i 10 och 11 § och bör kunna utgå. Bestämmelsen i 18 § andra stycket kan med fördel placeras som en andra mening i 20 § sista stycket.

Enligt 19 § skall som underlag för reduceringsinkomsten användas dels vissa uppräknade inkomstposter i sin helhet, dels 80 % av det övriga underlaget. Lokutionen ”100 % av den del av den bidragsgrundande inkomsten som utgörs av” synes kunna undvaras i de särskilda leden, så att texten skulle lyda så:

”Utgångspunkt för beräkningen av reduceringsinkomsten är

- pension, sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt 2 §,
- pension eller invaliditetsförmån som utges enligt utländsk lagstiftning,
- inkomst av kapital enligt 12 § första stycket 3,
- tillägg till den bidragsgrundande inkomsten enligt 16 och 17 §§, och
- 80 procent av övriga delar av den bidragsgrundande inkomsten.”

Innehållet i 19 § kan, om inte den tabellariska uppställningen anses ha ett särskilt värde, emellertid koncentreras ytterligare, så att texten finge följande lydelse:

”Reduceringsinkomsten utgörs av

- summan av dels pension, sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt 2 §, pension eller invaliditetsförmån som utges enligt utländsk lagstiftning, inkomst av kapital enligt 12 § första stycket 3 och tillägg till den bidragsgrundande inkomsten enligt 16 och 17 §§, dels 80 procent av övriga delar av den bidragsgrundande inkomsten,
- minskad med ett fribelopp enligt [19] §.”

Följs sistnämnda förslag bör 20 § första stycket inledas med orden ”Det fribelopp som avses i [18] § skall motsvara 2,17 gånger -:-:-”.

24 §

En bestämmelse av denna innebörd finns inte i gällande lag om bostadstillägg till pensionärer. En motsvarighet till bestämmelsen finns i 20 § lagen om bostadsbidrag. Den sistnämnda lagen har dock inte varit föremål för lagrådsgranskning, varför det är första gången som Lagrådet har möjlighet att anlägga synpunkter på bestämmelsen.

En sökande är i princip skyldig att visa att han uppfyller kraven för att erhålla den sökta förmånen. Förvaltningsmyndigheten (här: försäkringskassan) har att hjälpa den enskilde till rätta och anvisa vilka kompletteringar som behövs (se 4 § förvaltningslagen). Om sökanden inte skulle prestera tillräcklig utredning, riskerar han att få avslag på sin ansökning. Ett avslagsbeslut medför att den enskilde kan gå vidare med saken genom att begära omprövning och sedan eventuellt överklaga omprövningsbeslutet hos länsrätt. Förvaltningsrättens rättskraftsregler hindrar inte att en ny ansökning prövas i sak trots förekomsten av ett lagakraftvunnet avslagsbeslut.

I den föreslagna bestämmelsen föreskrivs att försäkringskassan under vissa förutsättningar skriftligen får förelägga sökanden att inom viss tid avhjälpa bristen vid påföljd att ansökningen annars kan komma att avvisas. Genom denna bestämmelse formaliseras förfarandet på så sätt att kassan genom sitt avvisningsbeslut kan ge upphov till en självständig process i en ren förfarandefråga. En sökande som får sin talan avvisad kan nämligen begära rättelse, men processen kommer då inte att gälla hans rätt till ersättning utan enbart hans rätt att få sin ansökning prövad i sak. Om en förvaltningsdomstol skulle bifalla hans överklagande, blir utgången att målet återförvisas till försäkringskassan för prövning i sak. Den enskilde kan med andra ord få ägna tid och ork åt att föra talan i förvaltningsdomstol i syfte att återfå rätten till en sakprövning av sin ursprungliga ansökning. Det kan dessutom dröja lång tid, innan avvisningsfrågan blir definitivt avgjord.

Enligt Lagrådets mening kan avvisningsmöjligheten, tvärtemot vad som sägs i motiveringen, förlänga den tid inom vilken en enskild får ett slutgiltigt svar på sin ansökning. Det framgår av motiveringen att det från försäkringskassans synpunkt skulle kunna vara bekvämt att slippa pröva ansökningar i sak genom att avvisa dem. Vad som inte beaktas är att det är högst sannolikt att den enskilde återkommer med en ny ansökning, eftersom den föregående aldrig prövades.

Lagrådet anser att bestämmelsen i 24 § gör förfarandet onödigt komplicerat, särskilt för den enskilde. I sammanhanget vill Lagrådet erinra om bestämmelsen i 7 § förvaltningslagen att ett ärende skall handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Om en ansökning inte kompletteras efter försäkringskassans anvisningar och kassan inte själv kan utreda förhållandena, är den naturliga åtgärden inom förvaltningsförfarandet att ansökningen avslås. Genom ett avslagsbeslut får den enskilde ett svar på sin ansökning och erhåller möjlighet att få saken omprövad och därefter överprövad av förvaltningsdomstol. Med hänsyn till det anförda förordar Lagrådet att paragrafen utgår ur lagförslaget.

Förslaget till lag om ändring i lagen om homosexuella sambor

Prop. 2000/01:140

Bilaga 3

Godtas vad Lagrådet föreslagit under 5 § förslaget till lag om bostadstillägg till pensionärer m.fl. skall förevarande lagförslag utgå.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 23 maj 2001

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Thalén, Ulvskog, Sahlin, von Sydow, Klingvall, Pagrotsky, Östros, Engqvist, Larsson, Wärnersson, Lejon, Lövdén, Ringholm, Bodström

Föredragande: statsrådet Thalén

Regeringen beslutar proposition 2000/01:140 Reformerade regler för bostadstillägg till pensionärer m.fl.